

**Hallituksen esitys Eduskunnalle rikosvahinkolaiksi ja
eräksi siihen liittyviksi laeiksi**

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan rikosvahinkolain kokonaisuudistusta. Voimassa oleva rikosvahinkolaki kumottaisiin ja korvattaisiin uudella samannimisellä lailla.

Esityksen perustavoitteena on parantaa rikoksen uhrin oikeutta korvaukseen henkilövahingosta ja selkeyttää korvaussääntelyä. Esityksellä pyritään siihen, että korvaus henkilövahingosta määrättäisiin rikosvahinkolain nojalla yleensä yhdenmukaisesti sen kanssa, miten samaan vahinkoon perustuva vahingonkorvaus on tuomioistuimessa vahingonkorvauslain nojalla tuomittu. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi henkilövahingon korvaamista koskevia rikosvahinkolain säännöksiä tarkistettaisiin vastaamaan vahingonkorvauslain uudistettuja säännöksiä, jotka tulevat voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Niiltä osin kuin rikosvahinkolain mukainen korvaussuoja olisi suppeampi kuin vahingonkorvauslain mukainen korvaussuoja, erot korvaussuojien laajuudessa ilmenisivät nimenomaisesti laista.

Törkeiden väkivaltarikosten uhrien korvaussuojaa parannettaisiin lisäksi vuoden 2008 alusta lukien siten, että henkirikoksen yrityksen ja törkeän pahoinpitelyn tai sen yrityksen uhreille voitaisiin nykyisestä poiketen suorittaa rikosvahinkolain nojalla korvausta henkilövahingon ohella myös kärsimyksestä. Rikosvahinkolain nojalla maksettavalle kärsimyskorvaukselle säädettäisiin enimmäismäärä, joka olisi seksuaalirikosten uhrien osalta 8 000 euroa ja vapautteen kohdistuvien rikosten ja väkivaltarikosten uhrien osalta 3 000 euroa.

Esityksessä ehdotetaan rikoksen uhrin läheisten korvaussuojan selkeyttämistä ja tarkistamista. Henkilövahingon kärsineelle erityisen läheisillä henkilöillä olisi laissa säädettyin edellytyksin oikeus saada rikosvahinkolain nojalla korvaus kuluista ja ansionmenetyksestä, jotka heille aiheutuvat henkilövahingon kärsineen hoitamisesta ja muista va-

hingosta johtuvista toimenpiteistä.

Surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä olisi puolestaan tietyin edellytyksin oikeus korvaukseen hänelle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvista sairaanhoitokustannuksista ja muista kuluista sekä ansionmenetyksestä. Henkilövahingosta suoritettava korvaus korvaisi surmansa saaneen läheiselle nykyisin eräin edellytyksin suoritettavan kärsimyskorvauksen.

Korvausjärjestelmästä valtiolle aiheutuvien kustannusten hallitsemiseksi ja korvausjärjestelmän toiminnan tehostamiseksi ehdotetaan säädettäväksi kaikkia korvauksen saajia koskevasta perusvähennyksestä, jonka määrä olisi 150 euroa. Lisäksi korvausjärjestelmän toimintaa tehostettaisiin lakkauttamalla Valtiokonttoria avustava rikosvahinkolautakunta.

Esitykseen sisältyvillä säännöksillä pantaisiin täytäntöön rikoksen uhreille maksettavista korvauksista annettu neuvoston direktiivi. Jos Suomessa asuva henkilö on joutunut tahallisen väkivaltarikoksen uhriksi toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa, hän voisi ehdotuksen mukaan jättää rikoksella aiheutetun vahingon korvaamista koskevan hakemuksen Valtiokonttoriin toimitettavaksi edelleen tekopaikkavaltion korvausviranomaiselle.

Esityksessä ehdotetaan rikosvahinkolautakunnan lakkauttamisesta johtuvia seurannamuutoksia henkilövahinkoasiain neuvotelukunnasta annettuun lakiin. Lisäksi ehdotetaan eräitä muutoksia sakon täytäntöönpanosta annettuun lakiin sen johdosta, että korvauksen takaisinperintää koskevat säännökset ehdotetussa rikosvahinkolaissa poikkeavat osaksi voimassa olevan lain vastaavista säännöksistä.

Ehdotetut lait ovat tarkoitettut tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
SISÄLLYSLUETTELO	2
YLEISPERUSTELUT	5
1. Nykytila.....	5
1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö.....	5
Yleistä	5
Korvattavat vahingot	5
Vähimmäis- ja enimmäismäärät	6
Korvauksen hakeminen	6
Valtion takautumisoikeus	6
Viranomaiset.....	6
1.2. Korvausjärjestelmän toiminta ja kustannukset.....	7
Hakemusmäärät ja käsittelyajat	7
Korvauskäsittelyn henkilöstövoimavarat.....	7
Maksetut korvaukset.....	7
1.3. Riksvahinkokorvausten suhde tuomittuihin vahingonkorvauksiin	8
1.4. Kansainvälinen kehitys ja EU:n lainsäädäntö	9
Euroopan neuvoston yleissopimus	9
Rikosuhridirektiivi	9
Kansallisista korvausjärjestelmistä	10
1.5. Nykytilan arviointi.....	10
Yleistä	10
Vahingonkorvauslain uudistuksesta johtuvat muutostarpeet.....	11
Rikosuhridirektiivin täytäntöönpano	11
Muista syistä johtuvat uudistustarpeet.....	11
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	12
2.1. Yleistä	12
Korvauskäytäntöjen yhdenmukaistaminen	12
Henkilövahingon korvaamisen suhde kärsimyksen korvaamiseen	13
2.2. Henkilövahingon kärsineelle suoritettavat korvaukset.....	13
2.3. Rikoksen uhrille aiheutuneen kärsimyksen korvaaminen	14
Kärsimyskorvaukseen oikeuttavat rikokset.....	14
Korvauksen määräämisen perusteet	15
2.4. Henkilövahingon kärsineen läheisten oikeus korvaukseen.....	15
2.5. Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset.....	16
Elatuksen menetys.....	16
Hautauskustannukset.....	16
Surmansa saaneen läheiselle aiheutunut henkilövahinko.....	16
2.6. Esinevahingon ja muun omaisuusvahingon korvaaminen.....	17

2.7.	Korvausjärjestelmän toiminnan tehostaminen.....	17
	Rikosvahinkolautakunnan lakkauttaminen.....	17
	Perusvähennys	17
2.8.	Rikosuhridirektiivin täytäntöönpano	18
2.9.	Muita muutosehdotuksia.....	18
	Perustuslaista johtuvat tarkistukset	18
	Korvauksen hakemisen määräaika.....	18
	Hakemuskulujen korvaaminen	19
	Korvausvelvollisen kaksinkertaisen maksuvelvollisuuden poistaminen	19
3.	Esityksen vaikutukset.....	20
3.1.	Taloudelliset vaikutukset	20
	Arvioinnin lähtökohdista	20
	Henkilövahingon kärsineelle suoritettavat korvaukset.....	20
	Rikoksen uhrille aiheutuneen kärsimyksen korvaaminen.....	20
	Henkilövahingon kärsineen läheisten oikeus korvaukseen	21
	Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset	21
	Muut muutosehdotukset	21
	Yhteenvedo.....	22
3.2.	Vaikutukset viranomaisten toimintaan	22
	Korvauskäsittelyn nopeutuminen	22
	Muut vaikutukset	22
3.3.	Vaikutukset rikoksen uhrien ja heidän läheistensä kannalta.....	23
4.	Asian valmistelu	24
5.	Riippuvuus muista esityksistä.....	24
	YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	25
1.	Lakiehdotusten perustelut	25
1.1.	Rikosvahinkolaki	25
1 luku.	Yleiset säännökset.....	25
2 luku.	Korvattava vahinko.....	27
	Henkilövahinko ja kärsimys.....	27
	Esinevahinko ja taloudellinen vahinko.....	34
	Oikeudenkäyntikulut	36
3 luku.	Yhteiset säännökset korvauksen määräämisestä	36
4 luku.	Korvausmenettely.....	38
5 luku.	Valtion takautumisoikeus	42
6 luku.	Yhteistyö toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen kanssa	43
7 luku.	Muutoksenhaku ja takaisinperintä.....	44
8 luku.	Erinäiset säännökset.....	46
1.2.	Laki henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta	48
1.3.	Laki sakon täytäntöönpanosta.....	49
2.	Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	49
2.1.	Rikosuhridirektiivin täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset	49

2.2.	Oikeusavusta annetun valtioneuvoston asetuksen 26 §:n muuttaminen	50
3.	Voimaantulo	50
4.	Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys	50
LAKIEHDOTUKSET		52
	Rikosvahinkolaki	52
	henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta annetun lain muuttamisesta	61
	sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	63
LIITE		64
RINNAKKAISTEKSTIT		64
	henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta annetun lain muuttamisesta	64
	sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta	66
LIITE		68
ASETUSLUONNOKSET		68
	Valtiokonttorin ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen välisestä yhteistyöstä rikosvahinkojen korvaamisessa	68
	oikeusavusta annetun valtioneuvoston asetuksen 26 §:n muuttamisesta	70
LIITE		71
	Rikoksen uhreille maksettavista korvauksista annetun neuvoston direktiivin 2004/80/EY kansallinen täytäntöönpano esityksen mukaan	71

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö ja käytäntö

Yleistä

Rikoksella aiheutetun vahingon korvaamisesta valtion varoista säädetään rikosvahinkolaissa (935/1973), joka tuli voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1974. Lakiin on sen voimaantumisen jälkeen tehty lukuisia muutoksia, joilla korvausjärjestelmää on laajennettu merkittävästi. Erityisesti 1990-luvulla toteutettujen uudistusten seurauksena korvaushakemusten ja valtion varoista vuosittain suoritettujen korvausten kokonaismäärä on moninkertaistunut.

Rikosvahinkolain nojalla ei pääsääntöisesti korvata oikeushenkilön kärsimää vahinkoa. Henkilövahingon kärsineen rikoksen uhrin työnantajalle sekä yhdyskuntapalvelun tai nuorisorangeistuksen palvelu- tai perehtymispaikan järjestäjälle voidaan kuitenkin jäljempänä selostettavissa tapauksissa suorittaa korvausta, vaikka työnantaja taikka palvelu- tai perehtymispaikan järjestäjä olisikin oikeushenkilö.

Suomessa tehdyn rikoksen uhrilla on yleensä kansalaisuudestaan ja asuinpaikastaan riippumatta oikeus korvaukseen. Korvausta ei kuitenkaan suoriteta ilman erityistä syytä, jos vahingon yhteys Suomeen on vähäinen.

Oikeus korvaukseen henkilövahingosta on myös ulkomailla rikoksen uhriksi joutuneella henkilöllä, joka asuu pysyvästi Suomessa. Lisäksi edellytetään, että rikoksen uhrin oleskelu ulkomailla johtui työstä, opiskelusta tai muusta näihin verrattavasta syystä tai että korvauksen suorittamista on muutoin pidettävä perusteltuna ottaen huomioon muun muassa rikoksen läheinen yhteys Suomeen.

Rikosvahinkolain mukainen korvaus on toissijainen suhteessa muihin saman vahinkotapahtuman perusteella maksettaviin korvauksiin. Jos rikoksen uhri on oikeutettu saamaan saman vahingon johdosta korvausta muun lain nojalla tai vapaaehtoisesta vakuu-

tuksesta, muualta tuleva korvaus vähennetään rikosvahinkolain nojalla suoritettavasta korvauksesta. Rikoksentehtyjältä tuleva vahingonkorvaus vähennetään kuitenkin vain siltä osin kuin sitä on suoritettu.

Korvattavat vahingot

Rikoksen uhrille voidaan maksaa rikosvahinkolain nojalla korvausta rikoksella aiheutetusta henkilövahingosta ja kärsimyksestä sekä esinevahingosta ja muusta omaisuusvahingosta.

Henkilövahingon kärsineelle korvataan sairaanhoitokustannukset ja muut vahingosta aiheutuneet kulut, kipu ja särky sekä pysyvä vika ja haitta, pysyvä kosmeettinen haitta mukaan luettuna. Jos henkilövahinko on luonteeltaan psyykkisen terveydentilan häiriö, suoritetaan korvausta kipuun ja särkyyn verrattavasta kärsimyksestä. Lisäksi korvataan ansionmenetykset sekä henkilövahingon yhteydessä vahingoittuneet vaatteet, silmälasit ja muut tavanomaiset käyttöesineet. Rikoksen uhrin työnantajalle korvataan palkka tai sitä vastaava korvaus, jonka työnantaja on maksanut rikoksen uhriksi joutuneelle työntekijälleen tämän työkyvyttömyysajalta.

Vapauteen kohdistuneen rikoksen tai seksuaalirikoksen uhrille suoritetaan korvausta myös kärsimyksestä.

Jos rikoksella on aiheutettu kuolema, korvataan kohtuulliset hautauskulut sekä elatukseen menetys elatukseen tai elatusapuun oikeutetulle. Lisäksi surmansa saaneen vanhemmilla, lapsilla ja aviopuolisolla sekä muulla näihin rinnastettavalla surmansa saaneelle erityisen läheisellä henkilöllä on tietyn edellytyksin oikeus saada korvausta kuolemantapauksen aiheuttamasta kärsimyksestä.

Esinevahingoista sekä muista omaisuusvahingoista suoritetaan korvausta vain erityisin edellytyksin. Esinevahinko korvataan, jos sen on aiheuttanut henkilö, joka on sijoitettu laitokseen tai joka on muuten menettänyt vapautensa rikoksen, mielisairauden tai muun sen kaltaisen syyn vuoksi. Samoin korvataan

lastensuojelulain (683/1983) nojalla huostaan otetun lapsen aiheuttama esinevahinko sekä yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomitun henkilön yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen kuuluvaa työtä tai tehtävää suorittaessaan aiheuttama esinevahinko.

Vahingon aiheuttajasta riippumatta esinevahinko voidaan harkinnan mukaan korvata silloin, kun vahinkoa kärsineen toimeentulomahdollisuudet ovat vahingon takia pysyvästi heikentyneet tai kun vahingon syntymiseen on vaikuttanut vahinkoa kärsineen avuttomuus ja korvauksen suorittamista on hänen olonsa huomioon ottaen pidettävä perusteltuina. Samoin edellytyksin voidaan harkinnan mukaan korvata esimerkiksi petoksella aiheutettu omaisuusvahinko.

Korvauksen hakijalle, jolle myönnetään myös muita rikosvahinkolain mukaisia korvauksia, suoritetaan kohtuullinen korvaus asian tuomioistuinkäsittelystä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista.

Rikosvahinkolain nojalla suoritettavalle korvaukselle ei makseta korkoa.

Vähimmäis- ja enimmäismäärät

Pienin korvattava määrä on 34 euroa. Alarajaa ei kuitenkaan sovelleta korvattaessa esinevahinkoa, jonka edellä tarkoitettu tavoite laitokseen sijoitettu henkilö on aiheuttanut laitoksessa, sijoituspaikassaan taikka näiden läheisyydessä.

Kertakorvauksen enimmäismäärä on henkilövahinkojen osalta 51 000 euroa. Esine- ja muiden omaisuusvahinkojen osalta enimmäiskorvaus on 25 500 euroa. Ansionmenetyksestä maksetaan korvausta enintään 125 euroa päivältä vähennettynä samalta ajalta saaduilla muilla tuloilla. Surmansa saaneen läheiselle suoritetaan korvausta kärsimyksestä enintään 3 700 euroa.

Korvausten enimmäismäärät tarkistetaan valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti kolmen vuoden välein. Enimmäismäärät on viimeksi tarkistettu vuoden 2003 alussa.

Korvauksen hakeminen

Korvauksen saamiseksi rikoksen uhrin on

pääsääntöisesti ilmoitettava rikoksesta poliisille. Jos asia käsitellään tuomioistuimessa, rikoksen uhrin tulee vaatia siellä vahingonkorvausta rikoksentehtäjältä. Korvauksen saamista ei kuitenkaan estä se, että syyllistä ei ole saatu selville tai että asiaa ei ole muusta syystä käsitelty tuomioistuimessa.

Korvausta on haettava kymmenen vuoden kuluessa rikoksen tekemisestä. Erityisestä syystä voidaan tutkia myöhemminkin tehty hakemus.

Korvausasiaa ei pääsääntöisesti voida ratkaista ennen kuin hakijan oikeus saada vahingosta vastuussa olevalta korvausta on ratkaistu ensimmäisessä oikeusasteessa tai rikoksentehtäjä on päätetty jättää syytteeseen panematta. Korvausasia voidaan kuitenkin ratkaista, jos tekijää ei ole asetettu syytteeseen tai päätetty jättää syytteeseen panematta kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun poliisi sai rikoksesta tiedon.

Korvausasian ratkaisun viivästyessä hakijalle suoritetaan ennakkokorvausta, jos hänen oikeutensa korvaukseen on ilmeinen.

Korvauksen hakijalle, jolle on asiaa tuomioistuimessa käsiteltäessä myönnetty oikeusapua, korvataan rikosvahinkolain mukaisen korvauksen hakemisesta aiheutuneet kohtuulliset kulut. Samoin menetellään, jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, mutta hakija täyttää oikeusavun saamisen edellytykset.

Valtion takautumisoikeus

Korvauksen hakijan oikeus vahingonkorvaukseen vahingosta vastuussa olevalta siirtyy valtiolle sinä päivänä, jolloin korvausta on päätetty maksaa, ja enintään siltä osin kuin korvausta on päätetty maksaa.

Viranomaiset

Rikosvahinkolain mukaisen korvauksen myöntää ja suorittaa Valtiokonttori. Korvausta myöntäessään Valtiokonttori ei ole sidoksissa tuomioistuimen korvausasiassa antamaan ratkaisuun.

Valtiokonttorin avuksi on asetettu rikosvahinkolautakunta, jonka tehtävänä on Valtiokonttorin pyynnöstä antaa lausuntoja kysymyksissä, jotka liittyvät korvauksen myöntämiseen rikosvahinkolain nojalla.

Valtiokonttorin korvauspäätökseen saa hakea muutosta valittamalla vakuutusoikeuteen. Ennakkokorvausta tai hakemuskuluja koskevaan ratkaisuun ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla. Vakuutusoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

Oikeusrekisterikeskus edustaa valtiota rikosvahinkolakiin perustuvan takautumisoikeuden käyttämistä koskevissa asioissa ja huolehtii valtion takautumisoikeuteen perustuvien saatavien täytäntöönpanosta.

1.2. Korvausjärjestelmän toiminta ja kustannukset

Hakemusmäärät ja käsittelyajat

Korvaushakemusten määrä on jatkuvasti kasvanut. Vuosina 1982—1993 vuosittain tehtyjen korvaushakemusten määrä kasvoi hieman yli 1 000 hakemuksesta hieman yli 3 000 hakemukseen. Vuosina 1994—1999 tehtiin noin 4 000 ja vuosina 2000—2002 noin 5 000 hakemusta vuodessa. Vuonna 2003 hakemuksia saapui 5 543 ja vuonna 2004 5 748. Viime vuosina noin 90 prosenttia hakemuksista on koskenut henkilövahinkoja.

Korvaushakemusten keskimääräinen käsittelyaika Valtiokonttorissa on vuosina 1994—2001 vaihdellut välillä 5—7 kuukautta. Vuonna 2002 se oli 8,4 kuukautta, vuonna 2003 7,7 kuukautta ja vuonna 2004 7,8 kuukautta.

Valtiokonttori on pyytänyt rikosvahinkolautakunnan lausunnon 262 asiassa vuonna 2002 ja 333 asiassa vuonna 2003. Noin 70 prosenttia lausuntopyyntöistä on koskenut surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaamista. Korvaushakemusten kokonaiskäsittelyaika Valtiokonttorissa on ollut selvästi keskimääräistä pidempi niissä asioissa, joiden ratkaiseminen on edellyttänyt lautakunnan lausunnon pyytämistä. Surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaamista koskevissa asioissa lausunnon pyytämisestä aiheutuva viive on viime aikoina ollut noin 1—1,5 vuotta. Muissa lautakunnan lausuntoa edellyttävissä asioissa vastaava viive on ollut noin 6—8 kuukautta.

Vakuutusoikeuden käsiteltäväksi on vuosina 2000—2003 tullut vuosittain keskimäärin noin 380 muutoksenhakemusta rikosvahinkolain mukaista korvausta koskevissa asioissa. Vuonna 2004 saapui 512 muutoksenhakemusta. Rikosvahinkoasioiden keskimääräinen käsittelyaika vakuutusoikeudessa oli 14,8 kuukautta vuonna 2003 ja 15,6 kuukautta vuonna 2004.

Korvauskäsittelyn henkilöstövoimavarat

Valtiokonttorissa rikosvahinkoasiat käsitellään yksikössä, jossa on yksi korvauslakimiehen ja kymmenen korvauskäsittelijänä toimivan esittelijän virkaa.

Rikosvahinkolautakunnassa on viisi sivutoimista jäsentä ja sivutoiminen lakimiessihiteeri.

Maksetut korvaukset

Maksettujen korvausten yhteismäärä on jatkuvasti kasvanut. Korvauksia maksettiin vuoteen 1989 saakka enintään noin miljoona euroa vuodessa. Maksettujen korvausten yhteismäärä kasvoi 1990-luvun alkuvuosina nopeasti, ja vuonna 1993 korvauksia maksettiin jo yli 4,5 miljoonaa euroa. Vuosina 1996—2002 maksettujen korvausten yhteismäärä oli noin 5—6 miljoonaa euroa vuodessa. Vuonna 2003 korvauksia maksettiin yhteensä noin 8,2 ja vuonna 2004 noin 7,6 miljoonaa euroa.

Maksettujen korvausten määrän kasvu on johtunut useista eri tekijöistä. Keskeinen syy on ollut korvausjärjestelmän laajentaminen, erityisesti aineettomien vahinkojen ottaminen korvaussuojan piiriin vuoden 1991 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella. Lisäksi maksettujen korvausten määrän kasvua selittävät korvaushakemusten määrän kasvu sekä yleinen korvaustason nousu.

Valtaosa korvauksista suoritetaan henkilövahingoista, erityisesti niin sanotuista aineettomista vahingoista. Vuonna 2004 suoritettiin korvauksia aineettomasta vahingosta yhteensä noin 5,6 miljoonaa euroa eli noin 82 prosenttia kaikista rikosvahinkokorvauksista. Aineettoman vahingon korvaukset jakaantuivat korvausaiheittain seuraavasti:

Korvausaihe	Korvaukset yhteensä
Kipu ja särky	2 623 000 euroa
Kipuun ja särkyyn verrattava kärsimys	242 000 euroa
Pysyvä vika ja haitta	876 000 euroa
Pysyvä kosmeettinen haitta	671 000 euroa
Rikoksen uhrille aiheutunut kärsimys	1 047 000 euroa
Surmansa saaneen läheiselle aiheutunut kärsimys	182 000 euroa

1.3. Rikosvahinkokorvausten suhde tuomittuihin vahingonkorvauksiin

Niin kuin edellä on todettu, Valtiokonttori ei ole rikosvahinkolain mukaista korvausta myöntäessään sidoksissa tuomioistuimen korvausasiassa antamaan ratkaisuun. Rikosvahinkolakiin perustuvassa korvauskäytännössä noudatettava korvaustaso on nykyisin aineettomien vahinkojen osalta jonkin verran alhaisempi kuin tuomioistuinten vastaavissa vahinkotapauksissa keskimäärin noudattama korvaustaso.

Erot korvauksissa ovat suurimmat surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen osalta. Valtiokonttorin vuonna 2003 maksamia korvauksia sekä rikosvahinkolautakunnan vuosina 2002 ja 2003 antamia lausuntoja koskevien tietojen perusteella voidaan suuntaa-antavasti arvioida, että surmansa saaneen läheisille rikosvahinkolain nojalla maksettujen kärsimyskorvausten yhteismäärä on noin 20–25 prosenttia tuomioistuinten vastaavissa tapauksissa tuomitsemien kärsimyskorvausten yhteismäärästä. Tämä ero johtuu osaksi siitä, että rikosvahinkolain nojalla voidaan maksaa läheiselle korvausta kärsimyksestä enintään 3 700 euroa, kun taas vahingonkorvauslain (412/1974) nojalla tuomittavalle kärsimyskorvaukselle ei ole säädetty enimmäismäärää. Rikosvahinkolakiin perustuva korvauskäytäntö eroaa kuitenkin myös korvattavuuden edellytysten arvioimisen osalta siitä, miten vahingonkorvauslaissa olevaa vastaavaa säännöstä on sovellettu tuomioistuimissa. Vuosina 2002 ja 2003 rikosvahinkolautakunnan käsiteltävänä on ollut yhteensä 319 sellaista tapausta, joissa on ollut kysymys läheiselle aiheutuneen

kärsimyksen korvaamisesta tilanteessa, jossa tuomioistuin oli tuominnut hakijalle maksettavaksi korvausta kärsimyksestä. Rikosvahinkolautakunta suositteli korvauksen maksamista rikosvahinkolain nojalla näistä yhteensä 112 tapauksessa eli noin kolmasosassa tapauksista.

Myös rikoksen uhrille aiheutuneen kärsimyksen korvaamisen osalta ero oikeuskäytännön ja rikosvahinkolakiin perustuvan korvauskäytännön välillä on merkittävä. Vuonna 2003 maksettuja korvauksia koskevien tietojen perusteella voidaan suuntaa-antavasti arvioida, että kärsimyksestä maksettujen rikosvahinkokorvausten keskimääräinen osuus vastaavissa vahinkotapauksissa tuomittuista vahingonkorvauksista on ollut noin 55 prosenttia.

Henkilövahingon korvaamisen osalta ero oikeuskäytännön ja rikosvahinkolakiin perustuvan korvauskäytännön välillä ei ole yhtä suuri. Vuonna 2003 maksettuja korvauksia koskevien tietojen perusteella voidaan suuntaa-antavasti arvioida, että rikosvahinkokorvausten osuus vastaavissa vahinkotapauksissa tuomittuista vahingonkorvauksista on ollut kivun ja särryn osalta keskimäärin noin 90 prosenttia, kipuun ja särkyyn verrattavan kärsimyksen osalta keskimäärin noin 45 prosenttia sekä pysyvän vian ja haitan ja pysyvän kosmeettisen haitan osalta keskimäärin noin 60 prosenttia.

Edellä esitettyjä tietoja arvioitaessa on luonnollisesti otettava huomioon se, että tuomioistuinten tuomitsemiin määrin sisältyvät myös sellaiset vahingonkorvaukset, joiden tuomitseminen on perustunut siihen, että vastaaja on myöntänyt esitetyn korvausvaatimuksen oikeaksi.

1.4. Kansainvälinen kehitys ja EU:n lainsäädäntö

Euroopan neuvoston yleissopimus

Strasbourgissa on 24 päivänä marraskuuta 1983 tehty väkivaltarikosten uhreille suoritettavia korvauksia koskeva eurooppalainen yleissopimus (SopS 8/1991). Sopimus on tullut Suomen osalta voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1991.

Yleissopimuksen mukaan sopimusvaltio osallistuu, milloin täysimääräistä korvausta ei voi saada muualta, korvauksen suorittamiseen henkilöille, joille on aiheutettu vakava ruumiinvamma tai terveyden heikentyminen tahallisella väkivaltarikoksella, sekä elatusapuun tai elatukseen oikeutetuille, kun elatusvelvollisen kuolema on aiheutunut tällaisen rikoksen seurauksena. Sopimusvaltio, jonka alueella rikos on tehty, suorittaa korvauksen sopimusvaltioiden kansalaisille sekä kaikkien Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden kansalaisille, jotka vakinaisesti asuvat rikoksen tekopaikkavaltiossa.

Yleissopimuksen mukaan korvauksen tulee kattaa ainakin tulojen menetys, sairaanhoitoja hautauskulut sekä elatuksen menetys. Korvausjärjestelmässä voidaan asettaa korvauksille ylä- ja alarajoja sekä määräaika, jonka kuluessa korvausta on haettava.

Korvausta voidaan alentaa tai se voidaan evätä muun muassa rikoksen uhrin tai korvauksen hakijan ennen rikosta, sen aikana tai sen jälkeen ilmenneen käyttäytymisen perusteella. Samoin voidaan menetellä, jos rikoksen uhri tai korvauksen hakija on osallistunut järjestäytyneeseen rikollisuuteen tai kuuluu järjestöön, joka harjoittaa väkivaltarikollisuutta. Korvausta voidaan myös alentaa tai se voidaan evätä, jos sen suorittaminen olisi oikeustajun tai yleisen järjestyksen ("ordre public") vastaista.

Suoritettavasta korvauksesta saadaan yleissopimuksen mukaan vähentää määrä, jonka korvaukseen oikeutettu on saman vahingon johdosta saanut rikosentekijältä, sosiaaliturvajärjestelmästä, vakuutuksesta tai muualta. Korvauksen saajan oikeus korvaukseen voi siirtyä valtiolle siihen määrään saakka, jonka valtio on suorittanut.

Yleissopimuksen mukaan sopimusvaltioi-

den on ryhdyttävä tarvittaviin toimenpiteisiin varmistukseksi, että korvausjärjestelmä tulee mahdollisten korvausten hakijoiden tietoon.

Sopimusvaltioiden viranomaisten on pyynnöstä annettava yleissopimuksen soveltamisalaan kuuluvissa asioissa virka-apua toisen sopimusvaltion viranomaisille. Sopimusvaltion on nimettävä keskusviranomainen vastaanottamaan virka-apupyynnöitä ja ryhtymään toimenpiteisiin niiden johdosta. Suomessa keskusviranomaiseksi on nimetty oikeusministeriö.

Yleissopimuksen on huhtikuuhun 2005 mennessä ratifioinut tai siihen on liittynyt 18 valtiota.

Rikosuhridirektiivi

Euroopan unionin neuvosto hyväksyi 29 päivänä huhtikuuta 2004 direktiivin 2004/80/EY rikoksen uhreille maksettavista korvauksista. Direktiivin tavoitteena on helpottaa rikosten uhrien mahdollisuutta saada korvaus rajat ylittävissä tilanteissa. Direktiivissä on otettu käyttöön jäsenvaltioiden viranomaisten välinen yhteistyöjärjestelmä, jonka tarkoituksena on helpottaa korvauksen saamista tapauksissa, joissa rikos on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin uhrin asuinvaltiossa.

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että jos tahallinen väkivaltarikos on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin korvauksen hakijan asuinvaltiossa, hakijalla on oikeus tehdä hakemus asuinvaltionsa viranomaiselle tai muulle elimelle. Korvauksen maksaa toimivaltainen viranomainen siinä jäsenvaltiossa, jonka alueella rikos on tehty.

Jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä yksi tai useampi viranomainen tai muu elin, jotka vastaavat hakemusten vastaanottamisesta hakijan asuinvaltiossa (avustava viranomainen). Lisäksi jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä yksi tai useampi viranomainen tai muu elin, jotka ovat vastuussa korvaushakemuksia koskevien päätösten tekemisestä (päättävä viranomainen).

Direktiivin mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että mahdollisilla korvauksen hakijoilla on mahdollisuus saada jäsenvaltioiden asianmukaiseksi katsomalla tavalla olennaiset tiedot korvauksenhakumahdollis-

suuksista.

Avustavan viranomaisen on annettava hakijalle edellä tarkoitettut tiedot korvauksen hakumahdollisuuksista ja tarvittavat hakemuslomakkeet sekä muutoinkin neuvottava häntä korvauksen hakemisessa. Avustavan viranomaisen on lähetettävä hakemus liiteasiakirjoineen mahdollisimman pian päättävälle viranomaiselle.

Direktiivissä on säännöksiä myös muun muassa jäsenvaltioiden viranomaisten välisestä virka-avusta. Jos päättävä viranomainen päättää kuulla hakijaa tai muuta henkilöä, se voi ilmoittaa tästä avustavalle viranomaiselle sen järjestämiseksi, että päättävä viranomainen kuulee suoraan asianomaista henkilöä esimerkiksi puhelin- tai videokokouksen avulla tai että avustava viranomainen kuulee häntä ja toimittaa selvityksen kuulemisesta päättävälle viranomaiselle.

Direktiivin mukaan sen nojalla laadittuja korvauksen saamista rajat ylittävissä tapauksissa koskevia säännöksiä on sovellettava jäsenvaltioiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevien kansallisten korvausjärjestelmien perusteella. Kaikkien jäsenvaltioiden on huolehdittava siitä, että niiden kansallisissa säädöksissä on säännökset niiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevasta korvausjärjestelmästä, jolla varmistetaan uhreille oikeudenmukaiset ja riittävät korvaukset.

Direktiivi ei estä jäsenvaltioita ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa suotuisampia säännöksiä rikoksen uhrien tai muiden rikoksesta kärsimään joutuneiden henkilöiden hyväksi tai ottamasta käyttöön tai pitämästä voimassa säännöksiä, joiden perusteella maksetaan korvaus jäsenvaltioiden alueen ulkopuolella tehtyjen rikosten uhreille tai muille henkilöille, joihin tällaisten rikosten vaikutukset ovat ulottuneet. Tällaisten säännösten on kuitenkin oltava direktiivin mukaisia.

Jäsenvaltioiden on saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään 1 päivänä tammikuuta 2006. Kaikissa jäsenvaltioissa tulee kuitenkin olla direktiivin edellyttämä kansallinen korvausjärjestelmä viimeistään 1 päivänä heinäkuuta 2005. Jäsenvaltiot voivat säätää, että toimenpiteitä,

jotka ovat tarpeen direktiivin noudattamiseksi, toteutetaan ainoastaan niiden hakijoiden osalta, joiden vahingot aiheuttanut rikos on tehty 30 päivän kesäkuuta 2005 jälkeen.

Kansallisista korvausjärjestelmistä

Kaikissa Pohjoismaissa on voimassa rikoksella aiheutettujen vahinkojen korvaamista valtion varoista koskeva lainsäädäntö. Myös pääosassa Euroopan unionin jäsenvaltioista on ollut kansallinen rikosvahinkojen korvausjärjestelmä jo ennen rikosvahinkodirektiivistä johtuvaa veloitetta tällaisen korvausjärjestelmän luomiseen.

Eri valtioiden korvausjärjestelmien vertaileminen on vaikeaa, koska järjestelmät eroavat toisistaan jo tavoitteiltaan ja peruslähtökohdiltaan. Useissa valtioissa korvausjärjestelmä esimerkiksi Suomen järjestelmän tavoin pohjautuu pääosin vahingonkorvaus oikeudelliseen sääntelyyn, kun taas eräiden muiden valtioiden korvausjärjestelmät ovat luonteeltaan pikemminkin osa sosiaaliturvaa. Lisäksi vertailujen tekemistä vaikeuttaa muun muassa se, että korvausjärjestelmä on kussakin valtiossa sidoksissa yleiseen sosiaaliturvaan ja terveydenhuoltojärjestelmään.

Jäljempänä selostetaan muiden maiden lainsäädännöissä omaksuttuja ratkaisuja niiltä osin kuin niiden huomioon ottamisella on ollut ehdotuksia valmisteltaessa merkitystä.

1.5. Nykytilan arviointi

Yleistä

Voimassa olevan rikosvahinkolain mukaisista korvaussuojaa voidaan yleisesti ottaen pitää varsin hyvänä. Rikoksen uhrin kannalta edullisena voidaan pitää erityisesti sitä korvausjärjestelmän peruslähtökohtaa, että korvauksen saaminen rikosvahinkolain nojalla ei edellytä, että vahingonkorvausta olisi ensiksi yritetty periä rikoksentehtyjältä tai että tämä olisi muutoin todettu maksukyvyttömäksi. Eräiden muiden valtioiden korvausjärjestelmissä korvauksen saaminen edellyttää rikoksentehtyjän maksukyvyttömyyden osoittamista. Näin on asianlaita esimerkiksi Alankomaiden, Espanjan, Portugalin ja Ruotsin lain mukaan.

Rikoksen uhrin kannalta edullisena voidaan pitää myös sitä korvausjärjestelmän peruslähdekohtaa, että rikosvahinkolain mukainen oikeus korvaukseen on pääsääntöisesti säännelty vahingonkorvauslain nojalla korvattavaa vahinkoa vastaavalla tavalla eli täyden korvauksen periaatteen mukaan. Useissa muissa valtioissa rikosvahinkojen korvausjärjestelmä on luonteeltaan enemmänkin osa yleistä sosiaaliturvaa ja sääntely poikkeaa siten lähtökohdiltaan selvästi vahingonkorvausoikeudellisesta sääntelystä. Esimerkiksi Belgian, Espanjan, Ison-Britannian, Portugalin ja Saksan korvausjärjestelmiä voi luonnehtia tällä tavalla.

Suomen rikosvahinkojen korvausjärjestelmän yhtenä keskeisenä piirteenä voidaan pitää myös sitä, että kaikki vähäistä suuremmat henkilövahingot korvataan ja esimerkiksi tavallisen pahoinpitelyn uhrille siten tyypillisesti voidaan suorittaa korvausta rikosvahinkolain nojalla. Esimerkiksi Ison-Britannian korvausjärjestelmässä korvattavan vahingon vähimmäismäärä on 1 000 puntaa eli noin 1 400 euroa. Tämä rajaa merkittävästi korvaukseen oikeuttavien rikosten alaa.

Korvausjärjestelmän keskeisiä lähtökohtia voidaan pitää edelleen perusteltuina eikä tarvetta niiden muuttamiseen ole. Edellä jaksossa 1.3 esitettyjen tietojen perusteella voidaan kuitenkin pitää tärkeänä, että rikosvahinkokorvaukset nykyistä useammin vastaisivat tuomittuja vahingonkorvauksia. Jos tämä ei ole mahdollista, perusteiden korvausten eroavuudelle tulisi ilmetä laista tai korvauspäätöksen perusteluista.

Vahingonkorvauslain uudistuksesta johtuvat muutostarpeet

Henkilövahingon ja kärsimyksen korvaamista koskevat vahingonkorvauslain säännökset on uudistettu lailla 509/2004, joka tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Uudistus aiheuttaa tarpeen tehdä seurannaismuutoksia rikosvahinkolakiin.

Vahingonkorvauslain uudistuksessa on muun muassa määritelty henkilövahingon perusteella suoritettavien korvausten korvausaiheet uudella tavalla ja otettu lakiin aikaisempaa täsmällisemmät säännökset korvauksen määräämisen perusteista. Koska rikosva-

hinkolain mukaisen korvauskäsittelyn pohjana yleensä on korvausasiassa annettu tuomio, on tarkoituksenmukaista, että korvausaiheiden systematiikka ja sisältö sekä korvauksen määräämisen perusteet rikosvahinkolaissa tarkistetaan vastaamaan vahingonkorvauslain uudistuksessa omaksuttuja ratkaisuja.

Vahingonkorvauslain uudistuksessa on myös eräiltä osilta laajennettu henkilövahingon kärsineen ja hänen läheistensä sekä henkilön kohdistuvan loukkauksen uhrin oikeutta korvauksiin. Näiltä osilta on tarpeen arvioida, onko vastaavat korvaussuojan laajennukset perusteltua ja valtionaloudellisesti mahdollista ulottaa myös rikosvahinkojen korvausjärjestelmään.

Rikosuhridirektiivin täytäntöönpano

Jo voimassa oleva rikosvahinkolaki täyttää rikosuhridirektiivissä asetetun vaatimuksen, jonka mukaan kaikissa Euroopan unionin jäsenvaltioissa tulee olla säännökset niiden alueella tehtyjen tahallisten väkivaltarikosten uhreja koskevasta korvausjärjestelmästä, jolla varmistetaan uhreille oikeudenmukaiset ja riittävät korvaukset. Direktiivi ei näin ollen edellytä muutoksia korvausperusteita koskeviin säännöksiin.

Direktiivin täytäntöön panemiseksi lakiin on kuitenkin otettava säännökset siitä, että Suomessa asuvalla henkilöllä, joka on joutunut tahallisen väkivaltarikoksen uhriksi toisessa jäsenvaltiossa, on oikeus jättää suomalaiselle viranomaiselle hakemus, joka koskee rikoksella aiheutetun vahingon korvaamista tekopaikkavaltion rikosvahinkojen korvausjärjestelmästä. Lisäksi on annettava direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät säännökset muun muassa toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle annettavasta virka-avusta.

Muista syistä johtuvat uudistustarpeet

Rikosvahinkolain sääntely-ympäristössä on viime vuosina tapahtunut myös muita muutoksia, joiden vaikutusta rikosvahinkolain mukaiseen sääntelyyn ei ole aikaisemmin arvioitu. Voimassa olevassa rikosvahinkolaissa säädetään esimerkiksi valituskiellosta hakemuskuluja koskevaan Valtiokonttorin ratkaisuun. Valituskieltoa ei voida pitää asianmu-

kaisena 1 päivänä maaliskuuta 2000 voimaan tulleen perustuslain 21 §:n 2 momentin kanalta. Vuoden 2004 alusta voimaan tulleen velan vanhentumisesta annetun lain (728/2003) säännökset puolestaan synnyttävät jäljempänä tarkemmin selostettavalla tavalla tarpeen tarkistaa rikosvahinkokorvauksen hakemiselle säädettyä määräaika. Myös muun muassa rikosvahinkolain säätämisen jälkeen säädetyistä esitutkintalaista (449/1987), oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetusta laista (689/1997) ja hallintolaista (434/2003) johtuu tarve tehdä eräitä tarkistuksia rikosvahinkolakiin.

Rikosvahinkolakiin perustuvien korvaushakemusten käsittelyaikoja on usein pidetty liian pitkinä, minkä vuoksi on tarpeen tehostaa korvausjärjestelmän toimintaa.

Rikosvahinkolain uudistaminen on perusteltua myös lainsäädäntöteknisistä syistä. Lakiin on sen säätämisen jälkeen tehty lukuisia muutoksia, joiden johdosta se on muuttunut sekavaksi ja vaikeaselkoiseksi. Laissa on myös useita vanhentuneita ja käytännössä epätarkoituksenmukaisiksi osoittautuneita säännöksiä. Yhtenä esimerkkinä voidaan mainita säännös, jonka mukaan henkilövahingon perusteella suoritettavasta korvauksesta voidaan erityisestä syystä vähentää neljännes, jos syyllistä ei ole saatu selville.

Edellä esitetyistä syistä on tarpeen uudistaa rikosvahinkolaki kokonaisuudessaan. Korvausjärjestelmän keskeiset lähtökohdat on kuitenkin edellä todetuin tavoin perusteltua säilyttää nykyisellään.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1. Yleistä

Korvauskäytäntöjen yhdenmukaistaminen

Henkilövahingon ja kärsimyksen korvaamista koskevien vahingonkorvauslain säännösten uudistamisen keskeisimpänä tavoitteena on ollut vahinkoa kärsineiden yhdenvertaisen kohtelun edistäminen. Tähän tavoitteeseen on todettu sisältyvän pyrkimys yhtenäistää oikeus- ja korvauskäytäntöä paitsi suoraan vahingonkorvauslain nojalla korvattavien vahinkojen osalta myös erityisten

korvausjärjestelmien piirissä korvattavien vahinkojen ja vahingonkorvauslain nojalla korvattavien vahinkojen välillä (HE 167/2003 vp, s. 19).

Tämän esityksen tavoitteena on vastaavasti edistää sitä, että korvaukset henkilövahingoista ja kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla määrättäisiin mahdollisimman yhdenmukaisesti vahingonkorvauslakiin perustuviin vahingonkorvausten kanssa. Niiltä osin kuin rikosvahinkolain mukainen korvaussuoja on suppeampi kuin vahingonkorvauslain mukainen korvaussuoja, ehdotetaan sääntelyä, jossa erot korvaussuojien laajuudessa nimenomaisesti ilmenevät laista. Tällä pyritään siihen, että korvausjärjestelmän toiminta olisi läpinäkyvää ja yksittäisten korvausratkaisujen sisältö olisi vahinkoa kärsineiden ennakoitavissa ja ymmärrettävissä.

Esityksessä ehdotetaan sinänsä säilytettäväksi voimassa nykyiseen lakiin vuonna 1999 nimenomaisesti kirjattu periaate, jonka mukaan Valtiokonttori ei ole rikosvahinkolain mukaista korvausta myöntäessään sidoksissa tuomioistuimen korvausasiassa antamaan ratkaisuun. Tämä on perusteltua, koska rikosvahinkojen korvausjärjestelmä on yleisistä tuomioistuimista erillinen, itsenäinen korvausjärjestelmä. Valtiokonttorin itsenäisen harkintavallan turvaaminen on tarpeen muun muassa siksi, että korvausasiassa annettu tuomio saattaa perustua vastaajan myöntämiseen tai muusta syystä sellaiseen oikeudenkäyntiaineistoon, että tuomioistuin ei ole voinut ottaa kaikkia asiaan vaikuttavia seikkoja huomioon ratkaisua tehdessään. Niiltä osin kuin rikosvahinkolain korvausperusteet vastaavat vahingonkorvauslain korvausperusteita, tarkoituksena kuitenkin on, että Valtiokonttori korvausta myöntäessään noudattaisi tuomioistuimen korvausasiassa antamaa ratkaisua, jos se on perustunut asian aineellisoikeudelliseen tutkimiseen ja tuomioistuin sitä tehdessään on jo voinut ottaa huomioon kaikki asiaan vaikuttavat seikat. Lisäksi voidaan edellyttää, ettei tuomioistuimen ratkaisu olennaisesti poikkea vallitsevasta oikeuskäytännöstä sellaisena kuin se ilmenee esimerkiksi 1 päivänä tammikuuta 2006 voimaan tulevassa henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta annetussa laissa (513/2004) tarkoitetun henkilövahinkoasiain

neuvottelukunnan antamista yleisistä suosituksista. Mainitun tavoitteen toteuttamiseksi ehdotetaan, että Valtiokonttorin olisi poikettaessa korvauksen hakijan vahingoksi tuomioistuimen korvausasiassa antamasta ratkaisusta päätöksessään ilmoitettava poikkeamisen perusteet.

Henkilövahingon korvaamisen suhde kärsimyksen korvaamiseen

Esityksen toisena peruslähtökohtana on se, että rikosvahinkolain mukainen korvaussuoja pyritään nykyistä selkeämmin kohdentamaan kärsimyksen korvaamisen sijasta henkilövahingon korvaamiseen.

Seksuaalirikoksista ja vapautteen kohdistuvista rikoksista aiheutuva kärsimys on otettu rikosvahinkolain mukaisen korvaussuojan piiriin vuoden 1991 alusta voimaan tulleella lainmuutoksella. Kärsimyksen korvaamisen yhtenä perusteena pidettiin sitä, että näistä rikoksista ei välttämättä aiheudu korvattavia henkilövahinkoja (HE 178/1990 vp, s. 6). Pääosin tämän jälkeen tapahtuneen kehityksen myötä sekä oikeus- että korvauskäytännössä on kuitenkin alettu pitää myös psyykkisen terveydentilan häiriöitä henkilövahinkoina, joiden perusteella uhrilla on oikeus korvaukseen kipuun ja särkyyn verrattavasta kärsimyksestä. Myös vahingonkorvauslain uudistuksen yhteydessä psyykkisen terveydentilan häiriöt on selkeästi rinnastettu fyysisiin henkilövahinkoihin. Kärsimyksen korvaamisella rikosvahinkolain nojalla ei siten enää ole samaa merkitystä kuin silloin, kun kärsimys otettiin korvaussuojan piiriin.

Korvausjärjestelmän perustavoitteiden kannalta voidaan muutenkin pitää perusteltuna, että valtion varoista rikosvahinkojen korvaamiseen osoitettavissa olevat rajalliset voimavarat kohdistetaan ensisijaisesti henkilövahinkojen korvaamiseen ja vasta toissijaisesti kärsimyksen korvaamiseen.

Esitetyistä syistä ehdotetaan, että rikoksen uhrille aiheutuneen kärsimyksen korvaamista rikosvahinkolain nojalla rajoitettaisiin säätämällä valtion varoista maksettavalle kärsimyskorvaukselle enimmäismäärä.

Edellä kuvattua kehitystä asiallisesti vastaava muutos tapahtuu myös surmansa saaneen läheisille suoritettavien korvausten osal-

ta, kun vahingonkorvauslain uudistus tulee voimaan. Säädettyäessä 1 päivänä helmikuuta 1999 voimaan tulleella lailla surmansa saaneen läheisen oikeudesta korvaukseen kärsimyksestä yhtenä perusteena oli se, että läheinen voi kärsimyksestä saamallaan korvauksella kattaa asiantuntija-avusta aiheutuvia kustannuksia sekä rahoittaa ansiotyöstä pidettävää ylimääräistä vapaa-aikaa. Läheiselle aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvat terapia- ja muut kustannukset sekä ansionmenetyks tulisivat tähän esitykseen sisältyvän ehdotuksen mukaan vastaisuudessa korvatuiksi tosiasiallisesti aiheutuneiden kustannusten ja menetysten mukaisesti. Näin ollen läheisen ei olisi enää tarpeen kattaa niitä kärsimyskorvauksella. Ehdotuksen mukaan läheisellä ei enää olisi oikeutta saada valtion varoista erikseen korvausta kärsimyksestä.

2.2. Henkilövahingon kärsineelle suoritettavat korvaukset

Edellä jaksossa 1.5 esitetystä syystä ehdotetaan, että henkilövahingon korvausaiheita rikosvahinkolaissa tarkistetaan vastaavalla tavalla kuin vahingonkorvauslain uudistuksessa. Korvausta aineettomasta vahingosta suoritettaisiin näin ollen yhtäältä kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja toisaalta pysyvästä haitasta. Psyykkisen terveydentilan häiriön aiheuttamat oireet ja toiminnanvajavuus korvattaisiin näiden samojen korvausaiheiden puitteissa. Korvaus, jota nykyisessä korvauskäytännössä on maksettu erikseen kipuun ja särkyyn verrattavasta kärsimyksestä, sisältyisi vastaisuudessa yleensä kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta maksettavaan kokonaiskorvaukseen.

Henkilövahinkokorvausten määräämisen perusteiden osalta rikosvahinkolakiin otettaisiin viittaukset vahingonkorvauslain korvausperusteita koskeviin säännöksiin. Säätämällä korvausperusteet samansisältöisesti pyritään osaltaan toteuttamaan tavoitetta, jonka mukaan korvaukset rikosvahinkolain nojalla tulisi yleensä määrätä samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain nojalla tuomittavat vahingonkorvaukset. Samalla varmistettaisiin se, että rikosvahinkolakiin perustuvassa korvauskäytännössä voidaan noudattaa henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan antamia

yleisiä suosituksia kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja pysyvästä haitasta suoritettavien korvausten määrästä. Tämän voidaan arvioida edistävän olennaisesti sitä, että edellä jaksossa 1.3 kuvattu korvaustasojen ero oikeuskäytännön ja rikosvahinkolakiin perustuvan korvauskäytännön välillä tasoittuu.

Edellä esitetyin tavoin esityksen yhtenä lähtökohtana on se, että määriteltäessä rikosvahinkolain mukainen korvaussuoja suppeammaksi kuin vahingonkorvauslain mukainen korvaussuoja rajoitusten tulisi ilmetä nimenomaisesti laista. Kivun ja säryn sekä muun tilapäisen haitan korvaukselle ei ole vahingonkorvauslaissa säädetty enimmäismäärää. Oikeuskäytännössä on yksittäisissä tapauksissa tuomittu määriltään erittäin suuria korvauksia kivusta ja särystä. Ei voida pitää perusteltuna eikä valtion korvausmenojen määrän ennakoitavuuden kannalta mahdollisena, että valtion varoista jouduttaisiin aina suorittamaan yksittäisille rikoksen uhreille täysimääräisesti sama korvaus, jonka tuomioistuimien on velvoittanut rikoksentehtäjän suorittamaan. Tämän vuoksi ehdotetaan, että kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta rikosvahinkolain nojalla maksettavalle korvaukselle säädetään 10 000 euron enimmäismäärä. Ehdotettu enimmäismäärä vastaa rikosvahinkolakiin perustuvassa korvauskäytännössä tähän saakka tavanomaisesti maksettujen kivun ja säryn korvausten enimmäistasoa, joka on ylitetty vain joissakin yksittäistapauksissa.

Korvauksen enimmäismäärää koskevaa säännöstä vastaan puhuu luonnollisesti se, että tällainen korvaussuojan rajausta saattaa kaikkein vakavimmissa vahinkotapauksissa estää rikoksen uhria saamasta valtion varoista täysimääräistä korvausta hänelle aiheutuneesta vahingosta. Toisaalta siitä, että voimassa olevassa rikosvahinkolaissa on säädetty surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaamiselle enimmäismäärä, on saatu voittopuolisesti myönteisiä kokemuksia. Aineettomasta vahingosta suoritettavan korvauksen määrän arviointi on vaikeaa erityisesti vakavimpien vammojen osalta. Tällaisissa tapauksissa korvauksen hakijan on todennäköisesti helpompi ennakoita ja ymmärtää se, että hänen oikeutensa korvauk-

seen on rikosvahinkolain nojalla rajoitetumpi kuin vahingonkorvauslain nojalla, jos rajausta perustuu laissa olevaan nimenomaiseen enimmäismäärää koskevaan säännökseen eikä korvausviranomaisen harkintaan. Tämä on omiaan myös vähentämään muutoksenhakua korvauspäätöksistä.

2.3. Rikoksen uhriksi aiheutuneen kärsimyksen korvaaminen

Kärsimyskorvaukseen oikeuttavat rikokset

Esityksessä ehdotetaan, että oikeus korvaukseen kärsimyksestä laajennetaan koskemaan törkeiden väkivaltarikosten uhreja. Tältä osin uudistus tulisi valtionaloudellisista syistä voimaan vasta vuoden 2008 alusta.

Ehdotus vastaa vahingonkorvauslain uudistuksessa omaksuttua peruslähtökohtaa, jonka mukaan myös henkilökohtaisen koskemattomuuden vakavista loukkauksista aiheutuu uhriksi sellaista kärsimystä, jonka korvaaminen on perusteltua. Jotta korvaussuojan laajennuksesta aiheutuva valtion korvausmenojen määrän kasvu olisi ennakoitavissa ja hallittavissa, ne henkilökohtaisen koskemattomuuden loukkaukset, jotka oikeuttavat korvaukseen kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla, määriteltäisiin kuitenkin jossain määrin suppeammin kuin vahingonkorvauslain vastaavassa säännöksessä. Ehdotuksen mukaan oikeus korvaukseen kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla olisi henkilökohtaisen rikoksen ja törkeän pahoinpitelyn tai sen rikoksen uhreilla.

Vahingonkorvauslain vastaavan säännöksen mukaan tavallisenkin pahoinpitelyn uhriksi saattaa yksittäistapauksellisesta harkinnasta riippuen olla oikeus saada rikoksentehtäjältä korvausta kärsimyksestä. Tavallinen pahoinpitely rajattaisiin kuitenkin yksiselitteisesti rikosvahinkolain mukaisen kärsimyksen korvaamisen ulkopuolelle. Tämä on välttämätöntä ottaen huomioon erityisesti se, ettei tässä vaiheessa voida luotettavasti ennakoita, millaiseksi väkivaltarikoksista aiheutuvan kärsimyksen korvaamista koskeva oikeuskäytäntö muodostuu vahingonkorvauslain uudistuksen tultua voimaan. Lisäksi on otettu huomioon tavallisten pahoinpitelyjen yleisyys. Valtiokonttorille vuonna 2003 tehdyistä

henkilövahingon korvaamista koskevista hakemuksista noin 2 700 perustui tavalliseen pahoinpitelyyn. Määrä on niin suuri, että sekä korvauskäsittelyn voimavarojen että valtion korvausmenojen ennakoitavuuden kannalta aiheuttaisi merkittäviä ongelmia, jos tavallisen pahoinpitelyn uhrin oikeus korvaukseen kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla riippuisi korvausviranomaisen yksittäistapauksellisesta harkinnasta.

Myös seksuaalirikosten ja vapautteen kohdistuvien rikosten uhreilla olisi ehdotuksen mukaan edelleen oikeus korvaukseen kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla.

Korvauksen määräämisen perusteet

Määrättäessä korvausta kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla sovellettaisiin vahingonkorvauslaissa säädettyjä korvauksen määräämisen perusteita. Valtiokonttorin määräämä korvaus vastaisi siten yleensä määrältään tuomioistuimen tuomitsemaa korvausta. Korvausperusteiden samansisältöisyys mahdollistaisi myös sen, että rikosvahinkolakiin perustuvassa korvauskäytännössä voidaan noudattaa henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan antamia yleisiä suosituksia kärsimyskorvausten määristä.

Edellä jaksossa 2.1 todetuin tavoin ehdotetaan, että kärsimyskorvaukselle säädetään rikosvahinkolaissa enimmäismäärä. Ehdotuksen mukaan korvausta voitaisiin pääsääntöisesti suorittaa enintään 3 000 euroa. Enimmäismäärää harkittaessa on otettu huomioon, että korvaussuojan laajentaminen törkeiden väkivaltarikosten uhreihin tuo kärsimyskorvauksen piiriin lukumääräisesti suuren määrän rikoksia. Esimerkiksi vuonna 2003 Valtiokonttorille on tehty yhteensä lähes 600 korvaushakemusta, jotka ovat perustuneet henkirikoksen yritykseen tai törkeään pahoinpitelyyn tai sen yritykseen. Kun tällaisten rikosten perusteella ei ole tähän saakka suoritettu korvausta kärsimyksestä myöskään vahingonkorvauslain nojalla, tulevaa korvaustasoa on mahdotonta luotettavasti ennakoita. Valtion korvausmenojen hallitsemiseksi enimmäismäärä ei tästä syystä voi olla 3 000 euroa korkeampi.

Enimmäismäärää harkittaessa on otettu huomioon myös se, että vahingonkorvauslain

uudistuksen seurauksena on ennakoitavissa, että henkilöön kohdistuvien rikosten yhteydessä yleistyy korvauksen vaatiminen ja tuomitseminen henkilövahingosta, jos rikoksen uhrille on aiheutunut psyykkisen terveydentilan häiriö. Psyykkisen terveydentilan häiriöiden perusteella on nykyisin käytännössä usein vaadittu korvausta vain kärsimyksestä. Tarkoituksena on, että psyykkisen terveydentilan häiriöt vastaisuudessa korvataisiin nimenomaan henkilövahinkona eikä enää osana kärsimyskorvausta.

Suurimmat kärsimyskorvaukset on nykyisessä korvauskäytännössä maksettu seksuaalirikosten uhreille. Kaikkein suurimmat yksittäiset korvaukset on maksettu seksuaalisen hyväksikäytön uhriksi joutuneille lapsille. Vaikka näidenkin rikosten osalta todennäköisesti vahingonkorvauslain uudistuksen voimaantulon jälkeen tapahtuu painopisteen siirtymistä kärsimykseen korvaamisesta henkilövahingon korvaamiseen, voidaan 3 000 euron enimmäismäärää pitää riittämättömänä, kun otetaan huomioon se, kuinka suurta kärsimystä nämä rikokset tyypillisesti uhrille aiheuttavat. Tästä syystä ehdotetaan, että suoritettaessa korvausta kärsimyksestä seksuaalirikosten uhreille sovellettaisiin yleisen 3 000 euron enimmäismäärän asemesta korkeampaa 8 000 euron enimmäismäärää.

2.4. Henkilövahingon kärsineen läheisten oikeus korvaukseen

Jo nykyisin rikosvahinkolain nojalla on tiettyissä tapauksissa korvattu henkilövahingon kärsineen rikoksen uhrin läheisille aiheutuneita kuluja ja ansionmenetystä. Tyypillisimmin korvausta on maksettu rikoksen uhriksi joutuneen lapsen vanhemmalle, joka on jäänyt lapsen vaatiman hoidon vuoksi tilapäisesti pois ansiotyöstä. Oikeus tällaisen korvauksen saamiseen ei kuitenkaan nimenomaisesti ilmene laista, minkä vuoksi korvaukseen oikeutetut eivät välttämättä osaa haakea sitä.

Henkilövahingon kärsineen läheisten oikeus korvaukseen kuluistaan ja ansionmenetyksestään ehdotetaan kirjattavaksi rikosvahinkolakiin vastaavalla tavalla kuin se on vahingonkorvauslain uudistuksen yhteydessä kirjattu vahingonkorvauslakiin. Rikosvahinko-

lain nojalla suoritettaisiin henkilövahingon kärsineelle erityisen läheiselle henkilölle erityisestä syystä kohtuullinen korvaus sellaisista kuluista ja ansionmenetyksestä, jotka läheiselle ovat aiheutuneet henkilövahingon kärsineen hoitamisesta tai muista vahingosta johtuvista toimenpiteistä henkilövahingon kärsineen akuutin hoitovaiheen aikana. Korvauksen maksaminen olisi nykyistä korvauskäytäntöä vastaavalla tavalla mahdollista esimerkiksi tilanteessa, jossa henkilövahingon kärsineen lapsen vanhempi jää joksikin aikaa pois ansiotyöstä hoitaakseen lasta kotona.

2.5. Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset

Elatuksen menetys

Elatuksen menetyksen korvaamista koskevat rikosvahinkolain säännökset tarkistettaisiin vastaamaan vahingonkorvauslain uudistettuja säännöksiä. Tällöin elatuksen menetyksen korvaaminen laajenisi siten, että myös tosiasialliseen elatussuhteeseen perustuneen elatuksen menetys tulisi korvattavaksi. Nykyisestä oikeustilasta poiketen korvausta elatuksen menetyksestä voitaisiin maksaa esimerkiksi surmansa saaneen elatuksen varassa olleelle avopuolisolle tai lapsipuolelle.

Hautauskustannukset

Ehdotuksen mukaan korvaus hautauskustannuksista määrättäisiin rikosvahinkolain nojalla vastaavasti kuin vahingonkorvauslain uudistetun säännöksen nojalla. Käytännössä ehdotus laajentaisi hautauskustannusten korvaamista siten, että surmansa saaneen läheisillä olisi nykyisestä korvauskäytännöstä poiketen oikeus korvaukseen myös hautajaisiin saapumisesta aiheutuneista kohtuullisista matkakuluistaan.

Surmansa saaneen läheiselle aiheutunut henkilövahinko

Voimassa olevan rikosvahinkolain mukaan surmansa saaneen läheiselle voidaan tietyin edellytyksin suorittaa korvausta kärsimyksestä enintään 3 700 euroa. Vahingonkorvaus-

lain uudistuksen tultua voimaan surmansa saaneen läheisellä on vahingonkorvauslain nojalla laissa säädetyin edellytyksin oikeus korvaukseen paitsi kärsimyksestä myös hänelle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvista sairaanhoitokustannuksista ja muista kuluista sekä ansionmenetyksestä.

Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvien taloudellisten menetysten korvaamista myös rikosvahinkolain nojalla voidaan pitää perusteltuna. Henkirikoksen uhrin läheiselle aiheutuneesta psyykkisestä vammasta toipumisen kannalta on tärkeää, että hän voi hakeutua asianmukaiseen hoitoon mahdollisimman pian vahinkotapahduman jälkeen. Tämä edistää myös hänen kuntoutumistaan sekä hänen työ- ja toimintakykynsä palautumista. Sen vuoksi on tarkoituksenmukaista pyrkiä rikosvahinkojen korvausjärjestelmän avulla tukemaan kuolemantapauksen johdosta psyykkisen vamman saanutta surmansa saaneen läheistä turvaamalla hänen oikeutensa saada korvaus hoitoon hakeutumisesta aiheutuneista kustannuksista.

Edellä esitetyistä syistä ehdotetaan, että sillä, joka on surmansa saaneelle henkilölle erityisen läheinen ja jolle on kuolemantapauksen seurauksena aiheutunut henkilövahinko, olisi rikosvahinkolain nojalla oikeus korvaukseen henkilövahingosta johtuvista tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kulusta sekä ansionmenetyksistä.

Surmansa saaneen läheiselle aiheutuneen henkilövahingon korvaaminen on uusi korvausmuoto. Siitä aiheutuvien valtionaloudellisten vaikutusten ennakoimiseksi ja hallitsemiseksi korvaukselle säädettäisiin enimmäismäärä. Ehdotuksen mukaan korvausta kuluista ja ansionmenetyksestä voitaisiin suorittaa yhteensä enintään 5 000 euroa. Enimmäiskorvaus olisi siten selvästi korkeampi kuin nykyinen kärsimyskorvauksen enimmäismäärä 3 700 euroa. Korkeampi enimmäismäärä on katsottu perustelluksi ottaen huomioon ehdotettuun uuteen korvausmuotoon liittyvät psyykkistä kuntoutumista sekä työ- ja toimintakyvyn palautumista tukevat seikat.

Edellä jaksossa 2.1 todettiin tavoin tässä

yhteydessä luovuttaisiin suorittamasta surmansa saaneen läheiselle korvausta kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla.

2.6. Esinevahingon ja muun omaisuusvahingon korvaaminen

Rikosvahinkolain pääasiallisena tavoitteena voidaan pitää rikoksella aiheutettujen henkilövahinkojen korvaamista. Esitykseen sisältyy vain vähäisiä tarkistuksia esinevahinkojen ja muiden omaisuusvahinkojen korvaamista koskevaan sääntelyyn.

Laitokseen sijoitettujen henkilöiden aiheuttamien esinevahinkojen korvaamista koskevaa sääntelyä täsmennettäisiin. Soveltamiskäytännössä esiintyneiden tulkintavaikeuksien poistamiseksi laissa määriteltäisiin aikaisempaa täsmällisemmin ne tilanteet, joissa oikeus korvaukseen esinevahingosta syntyy sillä perusteella, että rikoksentehtäjä on ollut sijoitettuna laitokseen. Samalla esinevahinkojen korvattavuutta laajennettaisiin tilanteisiin, joissa rikoksentehtäjä oli otettu säilöön ulkomaalaislain (301/2004) nojalla. Toisaalta sääntelyn johdonmukaisuuden vuoksi ehdotetaan, että esinevahinkojen korvaamisen ulkopuolelle jätettäisiin tilanteet, joissa esinevahingon aiheuttanut lastensuojelulain nojalla huostaanotettu lapsi ei ollut sijoitettuna laitoshuoltoon. Lastensuojelulain nojalla huostaanotettuja ja perhehoitoon sijoitettuja lapsia ei siis enää rinnastettaisi vankeihin ja muihin tahdostaan riippumatta laitokseen sijoitettuihin henkilöihin.

Esinevahingon ja muun omaisuusvahingon harkinnanvarainen korvaaminen rajattaisiin sellaisiin vahinkotapauksiin, joissa vahinko on määrältään huomattava ja vahingon syntymiseen on vaikuttanut vahinkoa kärsineen avuttomuus.

2.7. Korvausjärjestelmän toiminnan tehostaminen

Rikosvahinkolautakunnan lakkauttaminen

Rikosvahinkolautakunta ehdotetaan lakkauttavaksi. Ehdotuksen tarkoituksena on nopeuttaa ja tehostaa korvauskäsittelyä.

Rikosvahinkolautakunnan tarpeellisuutta on rikosvahinkolain säätämiseen johtaneessa

hallituksen esityksessä perusteltu ennen muuta sillä, että uuden korvausjärjestelmän soveltamisen katsottiin voivan toisinaan aiheuttaa hankalia tulkintaongelmia (HE 98/1973 vp, s. 5). Valtiokonttori on toiminut rikosvahinkoasioita käsittelevänä korvausviranomaisena jo pitkään. Toiminnan täysin vakiinnuttua ei enää ole samanlaista tarvetta Valtiokonttoria avustavalle toimielimelle kuin uuden korvausjärjestelmän soveltamisen alkuvaiheessa. Oikeudellisesti tavanomaista hankalammassa korvauskysymyksissä tarvittava asiantuntemus on tarkoituksenmukaisempaa varmistaa vahvistamalla Valtiokonttorin omaa asiantuntemusta. Valtiokonttorin korvauspäätökseen voidaan myös hakea muutosta vakuutus-oikeudelta.

Rikosvahinkolautakunnan tarpeellisuutta vähentää osaltaan myös vahingonkorvauslain uudistuksen yhteydessä säädetty laki henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta. Sen nojalla asetettavan neuvottelukunnan tehtävänä on muun muassa antaa yleisiä suosituksia kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta sekä kärsimyksestä suoritettavien korvausten määristä. Koska aiheettoman vahingon korvauksen määrittämisen perusteet ehdotetaan säänneltäviksi rikosvahinkolaissa samalla tavalla kuin vahingonkorvauslaissa, neuvottelukunnan antamat suositukset voitaisiin ottaa huomioon myös rikosvahinkolakia sovellettaessa. Erillisen lautakunnan säilyttäminen ei tämänkään vuoksi olisi tarkoituksenmukainen ratkaisu.

Perusvähennys

Korvausjärjestelmän toimintaa tehostaisi jossakin määrin myös ehdotettu 150 euron suuruinen perusvähennys, joka kohdistuisi kaikkiin korvauksen saajiin. Perusvähennys korvaisi nykyisessä laissa säädetyn korvattavan vahingon vähimmäismäärän, joka rajaa hyvin vähäisiä vahinkoja kärsineet korvausjärjestelmän ulkopuolelle, mutta ei vaikuta tätä suurempaa vahinkoa kärsineille suoritettavien korvausten määrään. Nykyinen 34 euron vähimmäismäärä, jota ei ole kertaakaan korotettu, vastaa elinkustannusindeksin perusteella tarkistettuna nykyrahassa 169 euroa. Perusvähennyksen määrä jäisi siten alkupe räisen vähimmäismäärän reaaliarvoa alhai-

semmäksi, vaikka euromääräinen muutos olisi tuntuva.

Perusvähennystä koskevan ehdotuksen tärkeimpänä tavoitteena on korvausjärjestelmästä valtiolle aiheutuvien kustannusten hallitseminen. Kun vähennys tehtäisiin kaikilta korvauksen saajilta, kustannussäästö olisi merkittävä, vaikka vähennyksen merkitys suhteessa yksittäisen korvauksen saajan kokonaiskorvaukseen olisi yleensä vähäinen. Näin säästyvällä korvausmenolla rahoitettaisiin osaltaan nyt ehdotettavia, erityisesti tärkeimpien rikosten uhrien asemaa hyvin merkittävästi parantavia uudistuksia.

Perusmäärä vähentäisi tuntuvasti alle 150 euron suuruista vahinkoa koskevien hakemusten määrää ja mahdollistaisi osaltaan myös korvauskäsittelyn nopeuttamisen ja korvauskäsittelyn voimavarojen keskittämisen sellaisiin vahinkotapauksiin, joilla on vahinkoa kärsineen kannalta vähäistä suurempi merkitys.

Ruotsissa on käytössä ehdotetun tyyppinen omavastuuksi kutsuttu vähennys, jonka määrä on tällä hetkellä 1 500 kruunua eli noin 158 euroa. Norjassa säädetään korvattavan vahingon vähimmäismäärästä, joka on tällä hetkellä 1 000 kruunua eli noin 120 euroa. Tanskassa puolestaan ei ole säädetty sen enempää perusvähennyksestä kuin vähimmäismäärästäkään, joten korvausta suoritetaan kaikkein vähäisimmistäkin vahingoista.

2.8. Rikosuhridirektiivin täytäntöönpano

Rikosuhridirektiivi ehdotetaan pantavaksi täytäntöön siten, että Valtiokonttori toimisi Suomessa sekä direktiivissä tarkoitettuna avustavana viranomaisena että päättävänä viranomaisena. Rikosvahinkolakiin otettaisiin säännös Suomessa asuvan henkilön oikeudesta jättää Valtiokonttorille hakemus, joka koskee toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehdyllä tahallisella väkivaltarikoksella aiheutetun vahingon korvaamista tekopaikkavaltion rikosvahinkojen korvausjärjestelmästä.

Laissa säädettäisiin lisäksi Valtiokonttorin antamasta virka-avusta toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle hakijan tai muun henkilön kuulemiseksi. Lakiin otettaisiin myös direktiivistä johtuviin kielivaatimuksiin pe-

rustuva säännös siitä, että Valtiokonttori olisi velvollinen ottamaan vastaan toisen jäsenvaltion viranomaisen toimittaman hakemuksen paitsi suomen tai ruotsin myös englannin kielellä. Lisäksi laissa olisi säännös Valtiokonttorin palveluiden maksuttomuudesta direktiivissä tarkoitettussa asiassa.

Siltä osalta kuin direktiivin säännökset koskevat vain Valtiokonttorin ja toisen jäsenvaltion viranomaisen välisen yhteistyön yksityiskohtia, direktiivin täytäntöönpano tapahtuisi ehdotuksen mukaan valtioneuvoston asetuksella. Rikosvahinkolakiin otettaisiin asetuksenantovaltuus, jonka nojalla annettaisiin direktiivin täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset.

2.9. Muita muutosehdotuksia

Perustuslaista johtuvat tarkistukset

Perustuslain 21 §:n 2 momentissa vahvistetun muutoksenhakuoikeuden turvaamiseksi valitusoikeutta Valtiokonttorin päätöksestä ehdotetaan laajennettavaksi. Hakija voisi nykyisestä poiketen valittaa myös hakemuslujen korvaamista koskevasta ratkaisusta. Lisäksi säädettäisiin edellä jaksossa 2.1 todetuin tavoin Valtiokonttorille erityinen perusteluvollisuus silloin, kun se korvauspäätöksessään poikkeaa tuomioistuimen korvausasiassa antamasta ratkaisusta. Tällä tavalla osaltaan turvattaisiin perustuslain 21 §:n 2 momentissa vahvistettu oikeus saada perusteltu päätös.

Jotta rikosvahinkokorvauksia koskeva sääntely vastaisi uuden perustuslain 80 §:n 1 momentissa säädettyjä säädöstasoa koskevia vaatimuksia, eräitä nykyisin asetuksen tasolla annettuja säännöksiä ehdotetaan otettavaksi lakiin. Lakiin otettaisiin muun muassa säännös, jonka mukaan korvauksen saaja on velvollinen ilmoittamaan Valtiokonttorille sellaisesta olosuhteiden muutoksesta, joka saattaa vaikuttaa hänen oikeuteensa saada korvausta.

Korvauksen hakemisen määräaika

Korvauksen hakemisen määräaika ehdotetaan muutettavaksi. Ehdotuksen mukaan korvausta olisi haettava kolmen vuoden kuluessa

siitä, kun korvausasiassa annettiin lainvoimaiseksi tullut tuomio. Jos korvausasiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, korvauksen hakemisen määräaika olisi kymmenen vuotta rikoksen tekemisestä, kuten nykyisinkin. Eriyisestä syystä hakemus voitaisiin tutkia, vaikka jompikumpi näistä määräajoista on ylitetty.

Muutos on tarpeen valtion takautumisoikeuden toteutumisen varmistamiseksi. Tammikuun 1 päivänä 2004 voimaan tulleen velan vanhentumisesta annetun lain mukaan korvausvelvollisen maksettavaksi tuomittu vahingonkorvaus vanhentuu viiden vuoden kuluessa tuomion antamisesta, jollei vanhentumista sitä ennen katkaista. Kun rikosvahinkolain mukaista korvausta nykyisin voidaan hakea kymmenen vuoden kuluessa rikoksen tekemisestä, voi syntyä tilanteita, joissa valtio on velvollinen maksamaan rikosvahinkolain nojalla korvausta rikoksen uhrille, vaikka valtio ei vahingonkorvausvelan vanhentumisen vuoksi saa takautumisoikeutta suhteessa rikoksentehtijään. Ehdotetun sääntelyn mukaan valtion viranomaisille jäisi aina vähintään kahden vuoden aika käsitellä korvausasia ja vahingonkorvaussaatavan siirrettyä valtiolle tarvittaessa katkaista sen vanhentuminen.

Muutoksella selkeytettäisiin lisäksi oikeutta korvauksen hakemiseen sellaisissa tilanteissa, joissa korvausasia on käsitelty tuomioistuimessa vasta useiden vuosien kuluttua rikoksen tekemisen jälkeen. Nykyisin hakemus voidaan ottaa tutkittavaksi vain erityisestä syystä, jos se tehdään yli kymmenen vuoden kuluttua rikoksen tekemisestä. Ehdotuksen mukaan korvaukseen oikeutetulla olisi aina korvausviranomaisen harkinnasta riippumatta oikeus hakea korvausta kolmen vuoden ajan tuomion antamisesta riippumatta siitä, milloin rikos on tehty.

Vertailun vuoksi voidaan todeta, että Ruotsin rikosvahinkolain mukaan korvausta on pääsäännön mukaan haettava kahden vuoden kuluessa siitä, kun syyteasiassa annettu tuomio tai lopullinen päätös sai lainvoiman. Tanskassa ja Isossa-Britanniassa rikosvahinkokorvausta on pääsääntöisesti haettava kahden vuoden ja Alankomaissa kolmen vuoden kuluessa rikoksen tekemisestä. Belgiassa hakemus on tehtävä kolmen vuoden kuluessa

siitä, kun rikos- tai riita-asiassa annettiin lopullinen tuomio. Ranskassa määräaika on pääsääntöisesti kolme vuotta rikoksen tekemisestä, mutta hakemus voidaan lisäksi tehdä vuoden kuluessa siitä, kun rikosasian käsittely päättyi. Saksassa hakemuksen tekemiselle ei ole säädetty määräaikaa, mutta korvausta voidaan maksaa takautuvasti rikoksen teko-päivästä lähtien vain, jos hakemus on tehty vuoden kuluessa vahingon syntymisestä.

Hakemuskulujen korvaaminen

Hakemuskulujen korvaamista Valtiokonttorissa ehdotetaan laajennettavaksi nykyisestä. Hakemuskulut korvattaisiin voimassa olevaa lakia vastaavalla tavalla silloin, kun hakijalle on asian tuomioistuinkäsittelyä varten myönnetty oikeusapua tai kun hakija, jonka korvausasiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, täyttää oikeusavun saamisen taloudelliset edellytykset. Lisäksi hakemuskulut korvattaisiin vastaisuudessa sellaiselle hakijalle, jolle on asian tuomioistuinkäsittelyä varten määrätty oikeudenkäyntiavustaja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 a §:n nojalla. Tarkoituksena on varmistaa se, että asianomistaja voi turvautua hänelle mainitun lainkohdan nojalla määrätyn avustajan apuun vielä korvaushakemuksen tekemisessä.

Korvausvelvollisen kaksinkertaisen maksuvelvollisuuden poistaminen

Voimassa olevat valtion takautumisoikeutta koskevat säännökset johtavat tietyissä tapauksissa siihen, että korvausvelvollinen joutuu suorittamaan korvauksen kahteen kertaan. Nykyisten säännösten mukaan valtiolle syntyy takautumisoikeus suhteessa korvausvelvolliseen sinä päivänä, jolloin Valtiokonttori on päättänyt maksaa korvauksen. Jos korvausvelvollinen on suorittanut vahingonkorvausta suoraan vahinkoa kärsineelle mainitun ajankohdan jälkeen, hän on näin ollen velvollinen suorittamaan jo maksamansa vahingonkorvauksen lisäksi valtiolle sen takautumissaatavan. Tämä johtaa korvausvelvollisen kannalta kohtuuttomaan lopputulokseen, jos hän on suorittanut vahingonkorvauksen vahinkoa kärsineelle tietämättä Valtiokontto-

rin antamasta korvauspäätöksestä ja saatavan siirtymisestä valtiolle.

Epäkohta ratkaistaisiin tarkistamalla valtion takautumisoikeutta koskevia säännöksiä. Ehdotuksen mukaan valtiolla ei olisi suoritettamansa korvauksen osalta takautumisoikeutta, jos korvausvelvollinen on suorittanut korvausta vahinkoa kärsineelle ennen kuin hän tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, ettei vahinkoa kärsineellä ollut Valtiokonttorin korvauspäätöksen johdosta enää oikeutta saada korvausta. Tällaisessa tapauksessa valtio voisi periä korvauksen saajalta takaisin tämän aiheuttomasti saaman korvauksen.

3. Esityksen vaikutukset

3.1. Taloudelliset vaikutukset

Arvioinnin lähtökohdista

Seuraavat arviot uudistuksen valtiontaloudellisista vaikutuksista perustuvat oletukseen siitä, että korvaushakemusten määrä ja niiden rikosten laatu, joiden perusteella korvausta haetaan, pysyvät vastaisuudessa kutakuinkin nykyistä vastaavina. Arvioita tehtäessä ei siten ole voitu ottaa huomioon esimerkiksi sitä, että korvaushakemusten määrä todennäköisesti kasvaa, jos korvausjärjestelmästä tiedottamista tehostetaan.

Esitystä valmisteltaessa on ollut tiedossa, että Valtiokonttorissa tällä hetkellä vireillä olevien asioiden ruuhkan purkaminen lisäisi kertaluonteisesti korvausmenoja. Tämä on kuitenkin ehdotettuun uudistukseen nähden erillinen kustannuserä, jonka määrää ei ole tässä yhteydessä arvioitu ja joka ei siis sisälly jäljempänä esitettyihin korvausmenojen lisäyksiin.

Henkilövahingon kärsineelle suoritettavat korvaukset

Edellä jaksossa 1.3 todetuin tavoin kivusta ja särystä suoritetaan nykyisin rikosvahinkolain nojalla korvausta keskimäärin noin 90 prosenttia tuomitusta vahingonkorvauksesta. Kipuun ja särkyyn verrattavan kärsimyksen osalta vastaava osuus on noin 45 prosenttia. Kivusta ja särystä suoritettiin korvauksia vuonna 2003 yhteensä noin 2,8 ja

vuonna 2004 noin 2,6 miljoonaa euroa. Kipuun ja särkyyn verrattavasta kärsimyksestä suoritettiin korvauksia vuonna 2003 yhteensä noin 0,4 ja vuonna 2004 noin 0,2 miljoonaa euroa. Jos kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta tuomitut vahingonkorvaukset maksettaisiin rikosvahinkolain nojalla täysimääräisinä valtion varoista, valtiolle aiheutuisi lisää korvausmenoja edellä esitettyjen tietojen perusteella laskettuna noin 0,7 miljoonaa euroa. Kivun ja särryn sekä muun tilapäisen haitan korvaukselle ehdotetaan kuitenkin 10 000 euron enimmäismäärää. Lisäksi tuomioistuimen tuomitsemasta määrästä olisi vastaisuudessa mahdollista poiketa esimerkiksi silloin, kun ratkaisu on perustunut vastaajan myöntämiseen. Nämä seikat huomioon ottaen voidaan arvioida, että ehdotettu korvaustasojen yhdenmukaistaminen lisäisi valtion korvausmenoja kivun ja särryn sekä muun tilapäisen haitan osalta noin 0,4 miljoonalla eurolla vuodessa.

Pysyvästä viasta ja haitasta sekä pysyvästä kosmeettisesta haitasta maksetaan nykyisin rikosvahinkolain nojalla korvausta keskimäärin noin 60 prosenttia tuomitusta vahingonkorvauksesta. Korvauksia pysyvästä viasta ja haitasta sekä pysyvästä kosmeettisesta haitasta on suoritettu vuonna 2003 yhteensä noin 1,7 ja vuonna 2004 noin 1,5 miljoonaa euroa. Korvaustasojen yhdenmukaistaminen lisäisi tältä osalta valtion korvausmenoja laskennallisesti noin 1,1 miljoonalla eurolla. Kun otetaan huomioon muun muassa määrältään myönnettyjen vahingonkorvausten osuus, voidaan arvioida, että korvausmenot tosiasiallisesti lisääntyisivät noin 0,9 miljoonalla eurolla vuodessa.

Rikoksen uhrille aiheutuneen kärsimyksen korvaaminen

Seksuaalirikosten ja vapautteen kohdistuviin rikosten perusteella suoritetaan nykyisin rikosvahinkolain nojalla korvausta kärsimyksestä noin 55 prosenttia tuomioistuimen tuomitsemista määristä. Kärsimyskorvauksia on suoritettu vuonna 2003 yhteensä noin 1,1 ja vuonna 2004 noin 1,0 miljoonaa euroa. Jos tuomioistuimen tuomitsemat määrät vastaisuudessa suoritettaisiin täysimääräisinä, valtion korvausmenot lisääntyisivät laskennalli-

sesti noin 0,9 miljoonalla eurolla. Ehdotetut 3 000 ja 8 000 euron enimmäismäärät kuitenkin rajoittaisivat korvausmenojen lisääntymistä olennaisesti. Muun muassa tämä huomioon ottaen voidaan arvioida, että korvaustasojen yhdenmukaistamisen kustannusvaikutus kärsimyskorvauksen osalta olisi tosiasiallisesti noin 0,5 miljoonaa euroa vuodessa.

Kärsimyksen korvaamisen laajentaminen törkeisiin väkivaltarikoksiin lisäisi valtion korvausmenoja vuonna 2008 noin 0,3 miljoonalla eurolla ja sen jälkeen vuosittain arviolta 1,3 miljoonalla eurolla. Arvion lähtökohtana on ollut se, että vuonna 2003 Valtiokonttorilta on haettu henkilövahingon perusteella korvausta yhteensä noin 600 henkirikoksen yrityksestä taikka törkeästä pahoinpitelystä tai sen yrityksestä. Ottaen huomioon muun muassa kärsimyskorvaukselle ehdotettu 3 000 euron enimmäismäärä voidaan suunta-antavasti arvioida, että keskimääräinen valtion varoista suoritettava kärsimyskorvaus olisi noin 2 000—2 500 euroa.

Henkilövahingon kärsineen läheisten oikeus korvaukseen

Henkilövahingon kärsineen läheisille on jo nykyisin eräissä tapauksissa maksettu korvauksia kuluista ja ansionmenetyksestä. Läheisten oikeutta korvaukseen koskevan nimenomaisen säännöksen ottaminen lakiin lisäisi kuitenkin korvausvaatimuksia ja valtion korvausmenoja. Korvauksia maksettaisiin tyypillisimmin alaikäisen lapsen vanhemmille. Alle 15-vuotiaille sattuneita henkilövahinkoja on vuonna 2003 korvattu yhteensä 346 kappaletta. Tämä huomioon ottaen korvausmenojen lisäykseksi voidaan arvioida noin 0,3 miljoonaa euroa vuodessa.

Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset

Elatuksen menetyksen korvaamisen laajentaminen ehdotetulla tavalla lisäisi korvausmenojen määrää arviolta 30 000 eurolla. Arvio perustuu siihen, että elatuksen menetyksestä maksettavat korvaukset ovat nykyisin yhteensä vain noin 130 000 euroa vuodessa. Tosiasiallisen elatuksen menetystä korvattai-

siin todennäköisesti käytännössä selvästi harvemmin kuin lakiin perustuvan elatuksen menetystä.

Hautauskuluina korvattaisiin vastaisuudessa myös läheisten kohtuulliset matkakulut hautajaisiin. Korvaussuojan laajennus lisäisi korvausmenoja arviolta 10 000 eurolla vuodessa.

Surmansa saaneen läheisille on suoritettu korvausta kärsimyksestä vuonna 2003 yhteensä 276 000 euroa ja vuonna 2004 yhteensä 182 000 euroa. Läheiselle aiheutuneen kärsimyksen korvaamisesta rikosvahinkolain nojalla ehdotetaan luovuttavaksi, mutta läheiselle suoritettaisiin sen asemesta korvausta sairaanhoito- ja muista kustannuksista sekä ansionmenetyksestä enintään 5 000 euroa. Uuden korvausmuodon kustannusten voidaan arvioida suurin piirtein vastaavan tähän saakka kärsimyksestä maksettuja korvauksia. Ehdotettu muutos olisi siten todennäköisesti kustannusneutraali.

Muut muutosehdotukset

Rikosvahinkolautakunnan lakkauttamisesta aiheutuisi valtiolle lautakunnan toimintamenojen määrää vastaava säästö. Lautakunnan toimintamenot ovat olleet vuonna 2003 noin 9 000 euroa. Valtiokonttorin oikeudellisen asiantuntemuksen turvaaminen edellyttäisi kuitenkin yhden henkilötyövuoden lisäpanostusta Valtiokonttorin korvauskäsittelyyn.

Korvattavan vahingon vähimmäismäärän muuntaminen kaikkia korvauksen saajia koskevaksi 150 euron perusvähennykseksi alentaisi vuotuisia korvausmenoja arviolta noin 800 000 eurolla.

Rikosuhridirektiivin täytäntöönpanemiseksi ehdotettujen säännösten mukaan Valtiokonttorin olisi omalla kustannuksellaan tarvittaessa huolehdittava toiseen jäsenvaltioon lähetettävän korvaushakemuksen kääntämisestä asianomaisen jäsenvaltion hyväksymälle kielelle. Tästä aiheutuisi Valtiokonttorille käännöskuluja 10 000 euron suuruusluokkaa olevat kustannukset vuosittain.

Hakemuskuluja korvattaisiin jossain määrin nykyistä useammissa tapauksissa. Viime vuosina korvausta hakemuskuluista on maksettu vuosittain yhteensä noin 100 000 euroa.

Tämä huomioon ottaen voidaan arvioida, että ehdotettu laajennus lisäisi hakemuskulujen määrää vuosittain noin 30 000 eurolla.

Muilta osilta ehdotetuilla muutoksilla ei olisi merkittävää vaikutusta korvausmenojen määrään.

Yhteenveto

Ehdotukset lisäisivät rikosvahinkojen korvausjärjestelmästä valtiolle aiheutuvia kustannuksia nettomääräisesti yhteensä noin 2,7 miljoonalla eurolla vuodessa. Ehdotetun siirtymäsääntelyn johdosta lisäkustannus toteutuisi kuitenkin täysimääräisesti vasta vuonna 2009.

Rikosvahinkojen korvausjärjestelmän vuotuisen kustannusten täsmällinen arvioiminen on vaikeaa, koska muun muassa hakemus- ja päätösmäärissä sekä tuomioistuinten korvaustasoissa voi tapahtua ennakoimattomiakin muutoksia. Selvää kuitenkin on, että nyt ehdotettavista lainmuutoksista aiheutuu valtiolle lisämenopaineita lähinnä vuodesta 2007 alkaen. Näin siksi, että nyt ehdotettavaa lakia sovellettaisiin vasta sen voimaantulon jälkeen tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaamiseen. Rikosperusteisten korvausasioiden tuomioistuinkäsittelyn ja Valtiokonttorin korvauskäsittelyn vaatiman ajan huomioon ottaen on selvää, että valtaosa vuonna 2006 annettavista korvausratkaisuista tehdään vielä nykyisen lain nojalla.

Vuonna 2007 arvioiduista kustannusvaikutuksista toteutuisi noin 1,4 miljoonaa euroa. Näin siksi, että törkeiden väkivaltarikosten uhrien oikeus saada korvausta kärsimyksestä toteutettaisiin ehdotuksen mukaan vasta vuonna 2008. Viimeksi mainitun korvausjärjestelmän laajennuksen kustannusvaikutukseksi on arvioitu 1,3 miljoonaa euroa. Vuonna 2008 tästä kustannuslisäyksestä toteutuisi enintään 0,3 miljoonaa euroa, koska kyseisen vuoden alusta voimaantulevaa korvaussäännöstä sovellettaisiin vasta sen voimaantulon jälkeen tehdystä törkeästä väkivaltarikoksesta aiheutuneen kärsimyksen korvaamiseen. Vuonna 2008 rikosvahinkojen korvausjärjestelmän kustannukset olisivat siten kokonaisuudessaan noin 1,7 miljoonaa euroa nykyistä suuremmat.

3.2. Vaikutukset viranomaisten toimintaan

Korvauskäsittelyn nopeutuminen

Rikosvahinkolautakunnan lakkauttaminen nopeuttaisi korvauskäsittelyä Valtiokonttorissa. Niiden hakemusten käsittelyaika, joista nykyisin pyydetään lautakunnan lausunto, lyhenisi käytettävissä olevien käsittelyaika-tietojen perusteella arvioituna keskimäärin noin vuodella. Tämän seurauksena kaikkien korvaushakemusten keskimääräinen käsittelyaika lyhenisi laskennallisesti noin kolmella viikolla.

Ehdotettu 34 euron vähimmäismäärän muuntaminen 150 euron perusvähennykseksi rajaisi tosiasiallisesti kaikkein vähäisimmät vahingot korvausjärjestelmän ulkopuolelle. Jos mahdollisia korvauksen hakijoita informoidaan rajoituksesta tehokkaasti, muutos todennäköisesti vähentäisi korvaushakemusten määrää. Nykyisin korvaushakemuksista noin viisi prosenttia koskee sellaisia vahinkoja, joiden perusteella korvausta on maksettu enintään 150 euroa. Tämän perusteella arvioituna Valtiokonttorille saapuvien hakemusten määrä vähenisi ehdotetun muutoksen seurauksena vuosittain 200—300 hakemuksella. Tämä osaltaan mahdollistaisi käsittelyaikojen lyhentämisen.

Myös ehdotetut enimmäismäärät kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja kärsimyksestä suoritettaville korvauksille olisivat omiaan helpottamaan ja nopeuttamaan korvauskäsittelyä, koska kaikkein vakavimmissa, nykyisin perusteellista harkintaa edellyttävissä vahinkotapauksissa voitaisiin usein myöntää suoraan enimmäismäärän mukainen korvaus.

Muut vaikutukset

Rikosvahinkolautakunnan lakkauttamisen seurauksena oikeudellisen asiantuntemuksen tarve Valtiokonttorissa lisääntyisi, koska myös periaatteellisesti merkittävät tai muusta syystä ongelmalliset korvauskysymykset olisi ratkaistava Valtiokonttorissa ilman ulkopuolisen asiantuntemuksen tukea. Myös Valtiokonttorin erityinen perusteluvelvollisuus lisäisi erityisesti hankalimpien vahinkotapa-

usten osalta oikeudellisen asiantuntemuksen tarvetta, jotta päätösten perustelujen laatua voitaisiin parantaa. Asianmukaisen korvauskäsittelyn edellyttämän oikeudellisen asiantuntemuksen turvaamiseksi olisi tarpeen lisätä Valtiokonttorin henkilöresursseja korvausasiain käsittelyssä yhdellä henkilötyövuodella.

Rikosuhridirektiivin täytäntöönpanoa koskevien säännösten perusteella Valtiokonttori saisi uuden tehtävän. Sen olisi huolehdittava muun muassa hakijoiden neuvonnasta ja toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehtyyn rikokseen perustuvien korvaushakemusten toimittamisesta edelleen toimivaltaiselle korvausviranomaiselle. Vuosina 1999—2003 Valtiokonttorille on tehty vuosittain keskimäärin 17 hakemusta, joissa on haettu korvausta toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehdyllä rikoksella aiheutetusta vahingosta rikosvahinkolain nojalla. Tämän perusteella voidaan arvioida, että Valtiokonttoriin jätettyjen toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle toimitettavien hakemusten määrä olisi vuosittain joitakin kymmeniä. Muista jäsenvaltioista saapuvien hakemusten aiheuttamalla hakemuserän lisääntymisellä ei ole merkitystä Valtiokonttorin toiminnan kannalta. Edellä esitetyn perusteella voidaan arvioida, että direktiivistä johtuvat uudet tehtävät ovat hoidettavissa Valtiokonttorin nykyisellä henkilöstöllä.

Ehdotetut muutokset eivät muiltakaan osilta aiheuta Valtiokonttorille sellaista lisätyötä, joka edellyttäisi korvauskäsittelijöiden määrän lisäämistä.

Valtion takautumisoikeutta koskevien säännösten tarkistaminen korvausvelvollisen kaksinkertaisen maksuvelvollisuuden poistamiseksi toisi Oikeusrekisterikeskukselle uuden tehtävän. Oikeusrekisterikeskuksen olisi tutkittava sille esitetyt maksuväitteet ja päätettävä korvauksen mahdollisesta perimisestä takaisin korvauksen saajalta. Oikeusrekisterikeskus on arvioinut, että uuden tehtävän hoitaminen vaatii noin 0,4 henkilötyövuotta ja että tehtävä ei ole hoidettavissa Oikeusrekisterikeskuksen nykyisellä henkilöstöllä.

Esitykseen sisältyvillä ehdotuksilla ei voida arvioida olevan olennaista vaikutusta vakuutus oikeuden käsiteltäviksi tulevien valitusten

määrään tai laatuun. Surmansa saaneen läheisten korvaussuojaan ehdotetut tarkistukset ovat kuitenkin omiaan vähentämään muutoksenhaakemusten määrää.

3.3. Vaikutukset rikoksen uhrien ja heidän läheistensä kannalta

Esityksen perustavoitteena on yhdenmukaistaa henkilövahinkojen ja kärsimyksen korvaamista rikosvahinkolain ja vahingonkorvauslain nojalla. Tämä selkeyttäisi ja parantaisi henkilövahingon kärsineen rikoksen uhrin asemaa, koska hän nykyistä useammin saisi rikosvahinkolain nojalla saman korvauksen, joka rikosentekijä on velvoitettu hänelle suorittamaan. Jos tämä ei ole mahdollista, Valtiokonttorin olisi päätöksessään ilmoitettava syyt tuomioistuimen ratkaisusta poikkeamiselle.

Esitys parantaisi törkeiden väkivaltarikosten uhrien asemaa myös siinä suhteessa, että heillä olisi oikeus saada korvausta henkilövahingon ohella myös kärsimyksestä.

Rikoksen uhrin oikeutta saada korvausta tietyistä aineettomista vahingoista rajoitettaisiin määrällisesti. Valtiokonttorin vuosina 2002 ja 2003 suorittamia korvauksia koskevien tietojen perusteella voidaan arvioida, että ehdotettu 10 000 euron yläraja kivun ja säryn sekä muun tilapäisen haitan korvauksille rajaisi korvauksen saamista nykyiseen korvauskäytäntöön verrattuna vuosittain noin 5—10 vahinkotapauksessa. Ehdotetut 3 000 ja 8 000 euron ylärajat kärsimyksen korvaamiselle puolestaan rajaisivat korvauksen saamista nykyiseen korvauskäytäntöön verrattuna muutamassa yksittäistapauksessa vuosittain.

Surmansa saaneen läheisten korvausoikeudellinen asema paranisi erityisesti sen seurauksena, että myös tosiasiallisen elatuksen menetys voitaisiin korvata. Surmansa saaneen läheisten korvausoikeudellinen asema selkeytyisi siinä suhteessa, että käytännössä vaikeisiin ja korvauksen hakijoiden näkökulmasta usein vaikeasti ymmärrettäviin rahanvetoihin johtaneen kärsimyskorvauksen asemesta läheisille korvattaisiin heille tosiasiallisesti aiheutuneita terapia- ja muita kuluja sekä ansionmenetys mahdolliselta työkyvyttömyysajalta.

Korvattavan vahingon 34 euron vähimmäismäärän muuntaminen ehdotetulla tavalla 150 euron perusvähennykseksi merkitsisi sitä, että sellaiset rikoksen uhrin, joille aiheutuneen vahingon määrä on alle 150 euroa, eivät enää olisi oikeutettuja korvaukseen rikosvahinkolain nojalla.

Toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tahallisen väkivaltarikoksen uhriksi joutuneen henkilön olisi nykyistä helpompaa hakea korvausta tekopaikkavaltion rikosvahinkojen korvausjärjestelmästä. Hän voisi jättää suomeksi tai ruotsiksi tehdyn korvaushakemuksen Valtiokonttorille, jonka olisi tarvittaessa käännettävä asiakirjat ja toimitettava ne edelleen rikoksen tekopaikkavaltion korvausviranomaiselle.

4. Asian valmistelu

Oikeusministeriö asetti 13 päivänä helmikuuta 2004 työryhmän valmistelemaan rikosvahinkolain kokonaisuudistusta. Työryhmässä olivat oikeusministeriön lisäksi edustettuina vakuutusosasto, Valtiokonttori, Suomen Asianajajaliitto ja useiden järjestöjen yhdessä ylläpitämä Rikosuhripäivystys. Työryhmän mietintö valmistui 17 päivänä joulukuuta 2004 (oikeusministeriön työryhmämietintöjä 2004:16).

Työryhmän mietinnöstä pyydettiin lausuntoa sisäasiain-, valtiovarain- sekä sosiaali- ja terveystieteiden ministeriöltä, kolmelta käräjäoikeudelta, vakuutusosastolta, Oikeusrekisterikeskukselta ja Valtiokonttorilta sekä yhdeltätoista järjestöltä. Lausuntoja saatiin 16. Lausunnoista on laadittu tiivistelmä (Oikeusministeriön lausuntoja ja selvityksiä 2005:13).

Lausunnoissa rikosvahinkolain kokonaisuudistusta on yleisesti pidetty tarpeellisena. Uudistuksen perustavoitteita ja ehdotettujen

muutosten päälinjoja on pääsääntöisesti kannatettu. Työryhmän lakiehdotuksen sisällön suhteen on esitetty eniten huomautuksia säännöksistä, jotka koskevat tuomioistuimen korvausasiassa antaman ratkaisun vaikutusta Valtiokonttorin korvauspäätökseen. Useat lausunnonantajat ovat katsoet, että ehdotuksella tavoiteltu korvauskäytäntöjen yhdenmukaistaminen edellyttäisi sääntelyä, jonka mukaan Valtiokonttori laissa nimenomaan säännellyt poikkeustapauksia lukuun ottamatta on sidottu tuomioistuimen ratkaisuun.

Jatkovalmistelu on suoritettu oikeusministeriössä virkatyönä. Esitys perustuu työryhmän ehdotukseen. Lausuntopalautteen perusteella on tehty tarkistuksia säännöksiin, jotka koskevat muualta saatavien korvausten vähentämistä rikosvahinkolain nojalla suoritettavasta korvauksesta sekä korvauksen takaisinperintää koskevaan päätökseen perustuvan valtion saamisen perintää.

5. Riippuvuus muista esityksistä

Käsiteltäessä sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) muutosehdotusta on otettava huomioon, että eduskunnalle 21 päivänä joulukuuta 2004 annettuun hallitukseen esitykseen laeiksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain, oikeudenkäymiskaaren ja eräiden muiden lakien rikosasioiden käsittelyä käräjäoikeudessa koskevien säännösten muuttamisesta (HE 271/2004 vp) sekä 10 päivänä kesäkuuta 2005 annettuun hallituksen esitykseen laeiksi aluksista aiheutuvan ympäristön pilaantumisen ehkäisemisestä annetun lain ja sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta (HE 77/2005 vp) sisältyy ehdotukset sakon täytäntöönpanosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotusten perustelut

1.1. Rikosvahinkolaki

1 luku. Yleiset säännökset

1 §. *Lain soveltamisala.* Pykälään on otettu lain soveltamisalaa koskevat säännökset. Ne vastaavat asiallisesti voimassa olevan rikosvahinkolain 1 §:n 1 ja 2 momenttia.

Laki koskee vain rikoksella aiheutetun vahingon korvaamista. Rikoksella tarkoitetaan tekoa, joka tekohetkellä on laissa säädetty rangaistavaksi. Korvauksen saaminen ei kuitenkaan edellytä, että tekijä on tuomittu rikoksesta rangaistukseen. Merkitystä ei ole myöskään sillä, että syyteoikeus on vanhentunut tai että tekijä ei nuoren ikänsä tai syyntakeettomuutensa vuoksi ole rikosoikeudellisesti vastuussa teosta.

Pykälän 1 momentista ilmenevän pääsäännön mukaan laki koskee vain luonnolliselle henkilölle ja kuolinpesälle aiheutetun vahingon korvaamista. Korvauksen suorittaminen kuolinpesälle tulee käytännössä useimmiten kysymykseen korvattaessa hautauskustannuksia 8 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan lakia sovelletaan rajoitetusti myös vahinkoihin, jotka rikoksella on aiheutettu oikeushenkilöille. Oikeushenkilölle aiheutuneet vahingot korvataan 7 ja 14 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Jos oikeushenkilölle on aiheutunut 7 tai 14 §:n nojalla korvattavaa vahinkoa, oikeushenkilölle voidaan suorittaa korvausta myös oikeudenkäytikuluista 18 §:n nojalla.

Voimassa olevan rikosvahinkolain 1 §:n 3 momentin mukaan laki ei koske liikennevakuutuslaissa (279/1959) tarkoitettua liikennevahinkoa. Tätä vastaavaa säännöstä ei otettaisi uuteen lakiin. Niin kuin 19 §:n 1 momentista ilmenee, rikosvahinkolain mukainen korvaus olisi edelleen toissijainen suhteessa liikennevakuutuslain mukaiseen korvausvastuuseen. Rikosvahinkolain nojalla voisi kuitenkin tulla korvattavaksi sellainenkin vahinko, joka sinänsä täyttää liikennevakuutuslain 1 §:n 1 momentin mukaisen lii-

kennevahingon tunnusmerkit eli on moottoriajoneuvon liikenteeseen käyttämisestä aiheutunut henkilö- tai omaisuusvahinko, jos vahinkoa ei korvata liikennevakuutuslain nojalla. Tällaisesta tapauksesta on kysymys esimerkiksi silloin, kun vankikarkuri on aiheuttanut esinevahingon luvottomasti käyttöön ottamalleen moottoriajoneuvolle.

2 §. *Suomessa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaaminen.* Pykälässä on määritelty lain alueellinen soveltamisala.

Pykälän ensimmäisestä virkkeestä ilmenevän pääsäännön mukaan lakia sovelletaan Suomessa tehdyllä rikoksella aiheutettuihin vahinkoihin. Säännös on samansisältöinen kuin voimassa olevan rikosvahinkolain 2 §:n ensimmäinen virke. Se, milloin rikos katsotaan tehdyksi Suomessa, määräytyy samojen perusteiden mukaan kuin rikoslain (39/1889) 1 luvun 1 §:ää sovellettaessa. Rikoksen teko paikan määrittelyyn voidaan soveltaa rikoslain 1 luvun 10 §:n säännöksiä.

Pykälän jälkimmäisen virkkeen poikkeussäännöksellä rajataan tietyt Suomessa tehdyillä rikoksella aiheutetut vahingot korvattavuuden ulkopuolelle. Kysymys on vahingoista, joiden yhteys Suomeen on niin vähäinen, ettei korvauksen suorittamista Suomen valtion varoista voida pitää perusteltuna.

Rajoitussäännöksen soveltaminen edellyttää kahden edellytyksen täyttymistä. Edellytyksenä on ensiksikin, ettei vahinkoa kärsineellä hakemuksen tekohetkellä ole eikä myöskään rikoksen tekohetkellä ollut asuinpaikkaa Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Tämä edellytys on tarpeen rikosuhridirektiivin täytäntöönpanemiseksi. Direktiivin 1, 2 ja 12 artiklasta nimittäin seuraa, että Suomessa tehdyn tahallisen väkivaltarikoksen johdosta vahinkoa kärsineellä tulee olla oikeus saada korvausta Suomen rikosvahinkojen korvausjärjestelmästä, jos korvauksen hakijalla on asuinpaikka jossakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa. Ehdotettu säännös täyttää tämän vaatimuksen. Johdonmukaisuussyistä säännös on kuitenkin muotoiltu siten, että se koskee kaitentyyppisiä rikoksia eikä pelkästään direk-

tiivin soveltamisalaan kuuluvia tahallisia väkivaltarikoksia.

Vahingon korvattavuuden kannalta olisi riittävää sekin, että vahinkoa kärsineellä on rikoksen tekohetkellä ollut asuinpaikka josakin Euroopan unionin jäsenvaltiossa, vaikka direktiivi ei edellytäkään korvauksen suorittamista tällaisessa tapauksessa. Tämä on katsottu perustelluksi, jottei vahinkoa kärsinyt voisi menettää oikeuttaan korvaukseen sen johdosta, että hän muuttaa rikoksen tapahtuttua, mutta ennen korvauksen hakemista Euroopan unionin ulkopuolelle.

Asuinpaikalla tarkoitetaan pykälässä niin sanottua kansainvälisyksityisoikeudellista asuinpaikkaa. Henkilöllä on katsottava olevan tällainen asuinpaikka siinä valtiossa, jossa hän asuu ja jossa hänellä on tosiasiallisesti keskeinen elämänympäristönsä. Harkittaessa, missä henkilöllä on asuinpaikka, otetaan ennen muuta huomioon asumisen kestoaika ja yhtäjaksoisuus sekä muut sellaiset tosiseikat, jotka ovat osoituksena henkilön tosiasiallisista siteistä tuohon valtioon. Pelkkä tilapäinen oleskelu tietyssä valtiossa esimerkiksi lomavieton, yksittäisen työtehtävän tai lyhyehkön ajan kestävän opiskelun vuoksi ei riitä perustamaan asuinpaikkaa oleskeluvaltiossa.

Korvauksen suorittaminen ei sulkeutuisi aina pois silloinkaan, kun vahinkoa kärsineellä ei hakemuksen tekoaikana ole eikä rikoksen tekohetkelläkään ollut asuinpaikkaa Euroopan unionin alueella. Vahingon jääminen korvaamatta rajoitussäännöksen nojalla edellyttäisi lisäksi, että vahingolla on muutoinkin vähäinen yhteys Suomeen. Tällä tarkoitettaisiin esimerkiksi tapauksia, joissa sekä rikoksentekijä että rikoksen uhri oleskelivat rikoksen tekohetkellä tilapäisesti ja lyhytaikaisesti Suomessa. Yhtenä esimerkkinä tilanteesta, jossa oleskelua Suomessa voidaan pitää tilapäisenä ja lyhytaikaisena, voidaan mainita muutaman viikon pituinen lomailu täällä.

Vahingon yhteys Suomeen voidaan katsoa vähäiseksi myös esimerkiksi tilanteessa, jossa rikoksen alueellinen yhteys Suomeen perustuu vain siihen, että rikos on tehty ulkomaisessa aluksessa sen ollessa Suomen aluevesillä tai ulkomaisessa ilma-aluksessa sen ollessa Suomen ilmatilassa. Vahingon yhteys Suomeen voitaisiin katsoa vähäiseksi myös esimerkiksi silloin, kun rikos on tehty Suo-

men ulkopuolella niin, että vain sen seuraus on ilmennyt Suomessa. Viimeksi mainitussa tapauksessa rikos katsotaan rikoslain 1 luvun 10 §:n 1 momentin perusteella tehdyksi Suomessa, mutta pelkästään tämä seikka ei välttämättä ole riittävä peruste sille, että rikoksesta aiheutunut vahinko olisi perusteltua korvata Suomen valtion varoista.

3 §. *Suomen ulkopuolella tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaaminen.* Pykälässä laajennetaan 2 §:ssä säädettyä lain alueellista soveltamisalaa siten, että myös Suomen ulkopuolella tehdyllä rikoksella aiheutettuja vahinkoja korvataan tietyin edellytyksin.

Pykälän 1 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan rikosvahinkolain 2 a §:n 1 momenttia. Siihen on tehty vain lakiehdotuksen muiden säännösten sisällöstä johtuvia seurannaismuutoksia ja sanonnallisia tarkistuksia. Toisin kuin voimassa olevassa laissa, säännöksessä mainittaisiin korvattavan vahingon lajina henkilövahingon ohella myös kärsimys. Tämä johtuu vahingonkorvauslain uudistuksen yhteydessä omaksutusta terminologisesta muutoksesta, jonka mukaan henkilövahinkoa ja kärsimystä pidetään erillisinä korvattavan vahingon lajeina. Asiallisesti säännös siis vastaa nykyistä oikeustilaa.

Korvauksen suorittaminen edellyttää ensiksikin sitä, että rikoksen uhrilla oli rikoksen tekohetkellä kotipaikka Suomessa. Tällä tarkoitetaan samaa kuin voimassa olevassa laissa käytetyllä ilmaisulla, jonka mukaan rikoksen uhrin on tullut asua pysyvästi Suomessa. Kansainvälisyksityisoikeudellinen kotipaikan käsite eroaa edellä 2 §:n perusteluissa tarkastellusta asuinpaikan käsitteestä ennen muuta siinä, että arvioitaessa, missä henkilöllä on kotipaikka, kiinnitetään huomiota myös henkilön tarkoituksiin. Jotta henkilöllä voitaisiin sanoa olevan kotipaikka tietyssä valtiossa, on edellytettävä, että hän asuu tuossa valtiossa ja että hänellä on tarkoitus asua siellä pysyväisluonteisesti. Kotipaikan vaihdos tapahtuu puolestaan vain silloin, kun henkilö on asettunut asumaan toiseen valtioon tarkoitukseenaan asua siellä pysyväisluonteisesti. Jos toiseen valtioon muuttaminen on tarkoitettu ainoastaan tilapäiseksi, esimerkiksi opiskelun tai määräaikaisen työtehtävän ajan kestäväksi, henkilön kotipaikka ei muutu, vaan hänen

kotipaikkansa katsotaan edelleen olevan valtiossa, jossa hän aiemmin asui ja johon hänellä on tarkoitus palata.

Korvauksen suorittaminen edellyttää lisäksi, että rikoksen uhrin oleskelu Suomen ulkopuolella johtui työstä, opiskelusta tai muusta näihin verrattavasta syystä. Työhön ja opiskeluun verrattava syy olisi esimerkiksi se, että rikoksen uhri on ollut ulkomailla sairauden vaatiman hoidon vuoksi. Loma- ja virkistysmatkalla kärsittyä vahinkoa ei sitä vastoin ole tarkoitettu korvattavaksi 1 momentin nojalla. Korvattava olisi myös lapsen kärsimä vahinko silloin, kun perhe asuu tilapäisesti ulkomailla vanhemman työn vuoksi.

Pykälän 1 momentin jälkimmäisen virkkeen lisäedellytys, joka koskee elatuksen menetyksen korvaamista, vastaa voimassa olevaa lakia. Säännöstä on kuitenkin korvaukseen oikeutettujen henkilöiden osalta tarkistettu vastaamaan 8 §:n 2 momentin ja siinä viitatus vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:n säännöksiä.

Pykälän 2 momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan rikosvahinkolain 2 a §:n 2 momenttia. Säännökseen on tehty vain sanonnallisia tarkistuksia.

Voimassa olevan rikosvahinkolain 2 a §:n 3 momentin mukaan korvaus Suomen ulkopuolella tehdyllä rikoksella aiheutetusta vahingosta voidaan evätä tai sen maksaminen lopettaa, jos vahingon kärsinyt muuttaa pysyvästi ulkomaille sen jälkeen, kun rikos on tehty. Vastaavaa säännöstä ei ehdoteta otettavaksi uuteen lakiin. Korvauksen epäämistä sillä perusteella, että vahinkoa kärsinyt on muuttanut Suomesta toiseen Euroopan unionin jäsenvaltioon, voitaisiin pitää henkilöiden vapaata liikkuvuutta rajoittavana esteenä. Säännös on lisäksi osoittautunut käytännössä tarpeettomaksi. Sen vuoksi uuteen lakiin ei ole katsottu perustelluksi ottaa sitä vastaavaa säännöstä koskien niitäkään tapauksia, joissa vahinkoa kärsinyt muuttaa Euroopan unionin ulkopuolelle.

2 luku. Korvattava vahinko

Henkilövahinko ja kärsimys

4 §. *Henkilövahingon kärsineelle suoritettavat korvaukset.* Pykälän 1 momentti vastaa

asiallisesti vahingonkorvauslain 5 luvun 2 §:ää, jonka yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 29—36. Tarkoituksena on, että säännöstä sovelletaan samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain 5 luvun 2 §:ää.

Pykälän 2 momentissa säädetään henkilövahingon kärsineen oikeudesta korvaukseen henkilövahingon yhteydessä vahingoittuneista vaatteista ja muista henkilökohtaisista käyttöesineistä. Henkilökohtaisilla käyttöesineillä tarkoitetaan säännöksessä sellaisia henkilökohtaisessa käytössä olevia esineitä, joita tavallisesti pidetään mukana liikuttaessa. Tällaisia ovat esimerkiksi silmälasit, hammas- ja muut proteesit, liikuntarajotteisuuden vuoksi tarvittavat apuvälineet, rannekello, matkapuhelin, sateenvarjo ja käsilauku.

Esinevahingon korvaaminen edellyttää, samoin kuin myös voimassa olevan rikosvahinkolain 5 §:n 1 momentin 3 kohdan mukaan, että vahinko on aiheutettu henkilövahingon yhteydessä. Yleensä tarkoitetaan sitä tilannetta, että henkilö- ja esinevahinko on aiheutettu samalla teolla. Henkilövahingon yhteydessä aiheutetuksi vahingoksi katsotaan myös sellainen esinevahinko, joka on syntynyt henkilövahingon vuoksi suoritetusta hoitotoimenpiteestä. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa rikoksen uhrin vaatteet on henkilövahingon edellyttämän kiireellisen hoitotoimenpiteen suorittamiseksi jouduttu leikkaamaan auki. Jos henkilövahinkoa ei synny esimerkiksi sen vuoksi, että pahoinpitelyrikos on jäänyt yrityksen asteelle, samassa tilaisuudessa aiheutettua esinevahinkoa ei korvata. Korvausta suoritetaan esineen vahingoittumisesta, mutta ei sen anastamisesta aiheutuneesta vahingosta. Esimerkiksi ryöstön uhrille korvataan rikoksen yhteydessä rikkoutuneet vaatteet, mutta ei anastettua omaisuutta.

Vaatteista ja muista henkilökohtaisista käyttöesineistä ei aina olisi suoritettava täyttä korvausta, vaan korvaus voitaisiin rajata kohtuulliseen määrään. Kohtuullisuutta arvioidaan sen mukaan, minkä arvoisia vaatteita ja muita henkilökohtaisia käyttöesineitä voidaan pitää tavanomaisina. Esimerkiksi huomattavasti tavanomaista arvokkaamman rannekellon rikkoutumisesta henkilövahingon

yhteydessä ei olisi suoritettava täyttä korvausta, vaan korvaus määrättäisiin siten, että se vastaa arvoltaan tavanomaisen kellon rikkoutumisesta aiheutuvaa vahinkoa. Tämä korvausvelvollisuuden rajausta vastaa nykyistä soveltamiskäytäntöä.

Pykälän 3 momentissa täsmennetään 1 momentin 1 kohdan sairaanhoitokustannusten korvattavuutta koskevaa säännöstä. Sen mukaan rikosvahinkolain nojalla korvataan kuntoutuskuluja vain siltä osalta kuin kysymys on sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta. Säännöksellä on tarkoitus kirjata lakiin nykyinen soveltamiskäytäntö. Rikosvahinkolain nojalla korvattavaa sairaanhoitoon välittömästi liittyvää lääkinnällistä kuntoutusta on esimerkiksi lyhytaikainen ja läheisesti henkilövahingon hoitoon liittyvä fysioterapia, psykoterapia taikka kriisi- tai muu vastaava terapia.

Rikosvahinkolain nojalla ei vastaisuudessaan korvattaisi ammatillisesta kuntoutuksesta aiheutuvia kustannuksia.

5 §. Korvauksen määrääminen henkilövahingosta. Pykälään on otettu 4 §:n 1 momentin 2—4 kohtaa täydentävät säännökset henkilövahingon kärsineelle suoritettavien korvausten määräämisen perusteista.

Pykälän 1 momentissa viitataan ansionmenetyksestä määrättävän korvauksen perusteiden osalta vahingonkorvauslain 5 luvun 2 a ja 2 b §:ään. Mainittujen pykälien yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 36—41. Tarkoituksena on, että rikosvahinkolain mukaista korvausta määrättäessä korvauksen määräämisperusteita sovelletaan samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain soveltamiskäytännössä.

Momentin jälkimmäisessä virkkeessä on ansionmenetykskorvauksen enimmäismäärää koskeva säännös, joka vastaa sanonnallista tarkistusta lukuun ottamatta voimassa olevan rikosvahinkolain 5 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Korvaus olisi enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevalla ansiotulolla. Enimmäiskorvauksesta vähennettävää ansiotuloa on esimerkiksi vahinkoa kärsineelle sairausvakuutuslain (364/1963) nojalla maksettava päiväraha.

Pykälän 2 momentissa viitataan kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja

pysyvästä haitasta määrättävien korvausten perusteiden osalta vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:ään. Mainitun pykälän yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 41—43 ja lakivaliokunnan mietinnössä 1/2004 vp, s. 3. Tarkoituksena on, että rikosvahinkolain mukaista korvausta määrättäessä korvauksen määräämisperusteita sovelletaan samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain soveltamiskäytännössä.

Kivun ja säryn sekä muun tilapäisen haitan korvaukselle ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä säädettäväksi 10 000 euron enimmäismäärä. Jos vahinkoa kärsinyt on 19 §:ssä tarkoitettu tavoin saanut tai oikeutettu saamaan korvausta muualta, muualta tuleva korvaus vähennettäisiin 10 000 euron enimmäismäärästä. Jos täydeksi korvaukseksi kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta yksittäistapauksessa harkitaan esimerkiksi 12 000 euroa ja rikosentekijä on suorittanut korvausta 4 000 euroa, rikosvahinkolain nojalla voitaisiin suorittaa korvausta enintään 6 000 euroa.

6 §. Henkilövahingon kärsineen läheiselle suoritettavat korvaukset. Pykälä koskee henkilövahingon kärsineelle erityisen läheisen henkilön oikeutta korvaukseen hänelle henkilövahingon kärsineen hoitamisesta tai muista vahingosta johtuvista toimenpiteistä aiheutuvista kuluista ja ansionmenetyksestä.

Pykälän ensimmäisessä virkkeessä viitataan läheiselle suoritettavien korvausten perusteiden osalta vahingonkorvauslain 5 luvun 2 d §:ään. Mainitun pykälän yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 43—47 ja lakivaliokunnan mietinnössä 1/2004 vp, s. 3—4. Tarkoituksena on, että rikosvahinkolain 6 §:ää sovelletaan samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain 5 luvun 2 d §:ää.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 2 d §:ssä säädettyjen edellytysten täyttymisen lisäksi korvauksen suorittaminen läheiselle edellyttää luonnollisesti, että korvauksen saamista rikosvahinkolain nojalla koskevat yleiset edellytykset täyttyvät. Korvausta suoritetaan ainoastaan silloin, kun läheiselle kuluja tai ansionmenetyksiä aiheuttanut henkilövahinko on aiheutettu rikoksella. Lain 23 §:n säännöksiä rikosilmoituksen tekemisestä ja korvauksen vaatimisesta tuomioistuimessa so-

velletään myös läheisen hakiessa korvausta. Jos läheiselle on aiheutunut käsillä olevan pykälän nojalla korvattavaa vahinkoa, hän on oikeutettu korvaukseen myös oikeudenkäyntikuluistaan 18 §:n nojalla sekä 29 §:ssä säädettyin edellytyksin hakemuskuluistaan.

Pykälän jälkimmäisessä virkkeessä säädetään henkilövahingon kärsineen läheiselle suoritettavalle ansionmenetykskorvaukselle enimmäismäärä vastaavalla tavalla kuin 5 §:n 1 momentissa.

7 §. Työnantajalle suoritettava korvaus. Pykälä koskee henkilövahingon kärsineen työnantajalle suoritettavaa korvausta. Se vastaa asiallisesti voimassa olevan rikosvahinkolain 5 a §:ää.

Pykälän 1 momentin mukaan työnantajalla on oikeus korvaukseen palkasta tai sitä vastaavasta korvauksesta, jonka hän on maksanut henkilövahingon kärsineelle työkyvyttömyysajalta. Työnantajalla on oikeus korvaukseen vain, jos korvauksen saamista koskevat yleiset edellytykset täyttyvät. Korvausta suoritetaan ainoastaan silloin, kun työkyvyttömyyteen johtanut henkilövahinko on aiheutettu rikoksella. Lain 23 §:n säännöksiä rikosilmoituksen tekemisestä ja korvauksen vaatimisesta tuomioistuimessa sovelletaan myös työnantajan hakiessa korvausta. Jos työnantajalle on aiheutunut käsillä olevan pykälän nojalla korvattavaa vahinkoa, työnantaja on oikeutettu korvaukseen myös oikeudenkäyntikuluista 18 §:n nojalla. Jos työnantaja on luonnollinen henkilö, hän on 29 §:ssä säädettyin edellytyksin myös oikeutettu korvaukseen hakemuskuluistaan.

Momentin jälkimmäisessä virkkeessä säädetään työnantajalle suoritettavalle korvaukselle enimmäismäärä vastaavalla tavalla kuin 5 §:n 1 momentissa ja 6 §:ssä.

Pykälän 2 momentissa rajoitetaan työnantajan oikeutta korvaukseen tilanteissa, joissa henkilövahinko on aiheutettu asianomistajarikoksella, esimerkiksi lievällä pahoinpitelyllä. Voimassa olevassa rikosvahinkolaissa oleva vastaava säännös perustuu ajatukseen, että asianomistajarikos liittyy läheisesti rikoksen uhrin yksityisiin etuihin, minkä vuoksi ei ole asianmukaista, että työnantaja voisi saattaa rikoksen poliisin tietoon vain sen vuoksi, että työnantajalle suoritetaan korvaus työnantajan maksamasta sairausajan palkasta

(HE 111/1985 vp, s. 2).

Säännöstä ehdotetaan tarkistettavaksi siten, että korvauksen saamisen ehdottomana edellytyksenä ei enää olisi, että asianomistaja on esittänyt rangaistusvaatimuksen. Sen ohella riittäisi myös, että asianomistaja on muutoin pyytänyt esitutkinnan toimittamista. Tarkistus pohjautuu esitutkintalain 3 §:n 4 momenttiin. Sen mukaan asianomistajarikoksen esitutkinta on toimitettava tarpeellisessa laajuudessa asianomistajan pyynnöstä, vaikkei hän ilmoitakaan vaativansa rikoksen syyllistyneelle rangaistusta, jos sen osoittaminen, että rikos on tapahtunut, on lain mukaan edellytys johonkin toimenpiteeseen ryhtymiseen tai jonkin etuuden säilyttämiseen.

Työnantaja ei menetä oikeuttaan korvaukseen, vaikka asianomistaja sittemmin peruuttaa esittämänsä rangaistusvaatimuksen tai pyynnön esitutkinnan toimittamisesta.

8 §. Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset. Pykälään on otettu säännökset kuolemantapauksen johdosta suoritettavista korvauksista.

Pykälän 1 momentissa viitataan hautaamisesta aiheutuneiden ja siihen liittyvien kustannusten korvaamisen perusteiden osalta vahingonkorvauslain 5 luvun 3 §:ään. Mainitun pykälän yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 47—48. Tarkoituksena on, että rikosvahinkolain 8 §:n 1 momenttia sovelletaan samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain 5 luvun 3 §:ää.

Pykälän 2 momentissa viitataan elatuksen menetyksestä suoritettavan korvauksen perusteiden osalta vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:ään. Mainitun pykälän yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 48—52. Tarkoituksena on, että rikosvahinkolain 8 §:n 2 momenttia sovelletaan samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:ää.

Pykälän 3 momentin nojalla korvattaisiin surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvat tarpeelliset sairaanhoitokustannukset ja muut tarpeelliset kulut sekä ansionmenetykset. Korvauksen saamisen edellytysten osalta ehdotetussa säännöksessä viitataan vahingonkorvauslain 5 luvun 4 b §:ään. Mainitun pykälän yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp,

s. 52—54 ja lakivaliokunnan mietinnössä 1/2004 vp, s. 4. Tarkoituksena on, että korvattavuuden edellytyksiä arvioidaan rikosvahinkolain 8 §:n 3 momenttia sovellettaessa samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain 5 luvun 4 b §:ää sovellettaessa.

Momentin toisessa virkkeessä täsmennetään rikosvahinkolain nojalla korvattavia kuntoutuskustannuksia samalla tavalla kuin 4 §:n 3 momentissa. Tämän säännöksen nojalla voisi tyypillisesti tulla korvattavaksi surmansa saaneen läheiselle kuolemantapausten aiheuttaman psyykkisen tilan häiriintymisen vuoksi annetun psykoterapian taikka kriisi- tai muun vastaavan terapian kustannuksia. Momentin viimeisessä virkkeessä säädetään surmansa saaneen läheiselle suoritettavalle ansionmenetykskorvaukselle enimmäismäärä vastaavalla tavalla kuin 5 §:n 1 momentissa, 6 §:ssä ja 7 §:n 1 momentissa.

Surmansa saaneen läheiselle 3 momentin nojalla suoritettaville korvauksille ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä säädetäväksi 5 000 euron enimmäismäärä. Tähän enimmäismäärään sisällytettäisiin myös ansionmenetykskorvaukset silloinkin, kun ne maksetaan toistuvina suorituksina. Jos vahinkoa kärsinyt on 19 §:ssä tarkoitettu tavoin saanut tai oikeutettu saamaan muualta korvausta tässä momentissa tarkoitetuista kuluista tai ansionmenetyksestä, muualta tuleva korvaus vähennettäisiin 5 000 euron enimmäismäärästä. Jos terapia- ja muita kuluja sekä ansionmenetyistä on aiheutunut esimerkiksi 6 000 euroa ja läheinen on saanut niistä korvausta muualta 3 000 euroa, rikosvahinkolain nojalla voitaisiin suorittaa korvausta enintään 2 000 euroa.

9 §. Kärsimyksen korvaaminen. Pykälä koskee henkilöön kohdistuvan rikoksen uhrin oikeutta korvaukseen kärsimyksestä.

Pykälän 1 momentissa säädetäisiin kärsimyksen korvaamisen edellytyksistä.

Kärsimyksellä tarkoitetaan sitä henkistä kärsimystunnetta, joka henkilölle aiheutuu häneen kohdistetun rikoksen seurauksena. Kärsimys voi tyypillisesti ilmetä esimerkiksi pelon, nöyryytyksen, häpeän tai mielipahan tunteena. Korvauksen suorittaminen ei kuitenkaan edellytä erityistä selvitystä uhrille aiheutuneesta tunnereaktiosta, vaan teon luonne sinänsä riittää korvauksen perustek-

si.

Kärsimyksen korvaaminen ei edellytä, että rikoksesta on aiheutunut uhrille psyykkisen terveydentilan häiriö. Jos rikoksesta on samalla aiheutunut uhrille myös henkilövahinko, esimerkiksi lääketieteellisesti todettavissa oleva psyykinen vamma, korvaus henkilövahingosta määrättäisiin erikseen sitä koskevien säännösten mukaisesti. Oikeus korvaukseen sekä henkilövahingosta että kärsimyksestä voi tulla kysymykseen esimerkiksi raiskaus- tai ryöstörikosten yhteydessä.

Pykälän 1 momentin 1 kohdan mukaan oikeus korvaukseen kärsimyksestä olisi sillä, jonka vapautta on rikoksella loukattu. Säännös vastaa asiallisesti vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin 1 kohtaa siltä osalta kuin siinä säädetään oikeudesta korvaukseen vapautteen kohdistuvan loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Tämän säännöksen yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 54—55 ja lakivaliokunnan mietinnössä 1/2004 vp, s. 4. Tarkoituksena on, että vapautteen kohdistuvien rikosten aiheuttaman kärsimyksen korvattavuutta rikosvahinkolain nojalla arvioidaisiin samalla tavoin kuin vahingonkorvauslain mukaan.

Vaikka säännösten soveltamisalat onkin tarkoitettu yhtä laajoiksi, rikosvahinkolakiin ehdotetun säännöksen sanamuoto on laadittu vahingonkorvauslain vastaavan säännöksen sanamuotoa yksityiskohtaisemmaksi. Siinä mainitaan erikseen yksi vapautteen kohdistuvien loukkausten laji, seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvat loukkaukset. Koska rikoslain 20 luvussa mainitut rikokset on nykyisinkin erikseen mainittu rikosvahinkolain 5 §:n 2 momentissa kärsimyskorvaukseen oikeuttavina, seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkausten mainitsemista erikseen myös uudessa laissa on pidetty perusteltuna, jotta ei voisi syntyä virheellistä käsitystä siitä, että kärsimyskorvaukseen oikeuttavien loukkausten alaa on tarkoitettu supistaa nykyisestä. Lisäksi seksuaalisen itsemääräämisoikeuden loukkausten mainitsemista erikseen säännöksessä puoltaa se, että käytännössä valtaosa niistä vapautteen kohdistuvista rikoksista, joiden perusteella suoritetaan korvausta kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla, on nimenomaan seksuaalisen itsemäärää-

misoikeuden loukkauksia.

Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan oikeus korvaukseen kärsimyksestä olisi sillä, jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on erityisen vakavasti loukattu säännöksessä mainitulla rikoksella. Säännös vastaa osaksi vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohtaa, mutta sen soveltamisala on tarkoitettu tätä suppeammaksi.

Säännöksessä luetellaan tapon, murhan ja surman yritys sekä törkeä pahoinpitely ja sen yritys rikoksina, joiden uhreilla olisi oikeus korvaukseen kärsimyksestä. Lisäksi korvaukseen oikeuttaisivat säännöksessä nimenomaan mainittuihin rikosnimikkeisiin rinnastettavat rikokset. Näillä tarkoitetaan säännöksessä vain sellaisia rikoksia, joihin sisältyvä henkilökohtaisen koskemattomuuden loukkaus on vakavuudeltaan samanasteista kuin se, joka sisältyy henkirikoksen yritykseen taikka törkeään pahoinpitelyyn tai sen yritykseen. Tällainen voi yksittäistapauksessa olla esimerkiksi rikoslain 11 luvun 2 §:ssä rangaistavaksi säädetty törkeä sodankäyntirikos, joka on tehty erityisen raa'alla tai julmalla tavalla. Tekoa, joka rikosoikeudellisesti luonnehditaan vain tavalliseksi pahoinpitelyksi, ei voitaisi rinnastaa säännöksessä nimenomaan mainittuihin rikoksiin. Tavallisen pahoinpitelyn uhrille ei siis voitaisi suorittaa korvausta kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla edes silloin, kun tuomioistuin on velvoittanut rikosentekijän suorittamaan hänelle korvausta pahoinpitelyn aiheuttamasta kärsimyksestä vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 1 momentin 3 kohdan nojalla.

Pykälän 2 momentissa viitataan kärsimyskorvauksen perusteiden osalta vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 2 momenttiin. Mainitun säännöksen yksityiskohtaiset perustelut ovat hallituksen esityksessä 167/2003 vp, s. 59—62 ja lakivaliokunnan mietinnössä 1/2004 vp, s. 5—6. Tarkoituksena on, että rikosvahinkolain mukaista korvausta määrättäessä korvauksen määräämisperusteita sovelletaan samalla tavalla kuin vahingonkorvauslain soveltamiskäytännössä.

Vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 2 momentissa mainitaan yhtenä kärsimyskorvauksen määräämiseen vaikuttavana seikkana loukkauksen julkisuus. Sekä hallituksen esityksessä että lakivaliokunnan mietinnössä on

todettu, että tällä arviointiperusteella olisi käytännössä merkitystä lähinnä määrättäessä korvausta kunnian tai yksityiselämän loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä. Tällaisten loukkausten perusteella ei suoriteta korvausta kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla. Loukkauksen julkisuudella voi kuitenkin poikkeuksellisesti olla merkitystä arvioitaessa loukkauksesta aiheutuneen kärsimyksen määrää myös sellaisissa loukkauksissa, jotka oikeuttavat korvaukseen kärsimyksestä rikosvahinkolain nojalla. Esimerkiksi raiskauksesta aiheutuvan kärsimyksen määrää on omiaan lisäämään se, että tekoa seuraa muita ihmisiä, vaikka he eivät olisi teko-osallisia. Muun muassa tällaisessa tapauksessa loukkauksen julkisuus voitaisiin ottaa korottavana seikkana huomioon korvausta määrättäessä.

Kärsimyksen korvaukselle ehdotetaan yleisperusteluissa esitetyistä syistä säädettyä 3 000 euron enimmäismäärää. Jos vahinkoa kärsinyt on 19 §:ssä tarkoitettu tavoin saanut tai oikeutettu saamaan korvausta muualta, muualta tuleva korvaus vähennetään tästä enimmäismäärästä. Jos täydeksi korvaukseksi kärsimyksestä yksittäistapauksessa harkitaan esimerkiksi 5 000 euroa ja rikosentekijä on suorittanut korvausta 2 000 euroa, rikosvahinkolain nojalla voitaisiin suorittaa korvausta enintään 1 000 euroa.

Seksuaalirikoksen uhrille suoritettavan kärsimyskorvauksen enimmäismäärä olisi kuitenkin 3 000 euron asemesta 8 000 euroa. Seksuaalirikoksella tarkoitetaan säännöksessä rikoslain 20 luvussa rangaistavaksi säädettyjä tekoja.

10 §. *Korvauksen enimmäismäärä.* Pykälässä säädetään henkilövahingosta ja kärsimyksestä suoritettavien korvausten enimmäismäärästä.

Pykälän 1 momentissa rajataan valtion korvausvastuu henkilövahingosta ja kärsimyksestä 51 000 euron enimmäismäärään, kuten nykyisinkin rikosvahinkolain 7 §:n mukaan. Koska henkilövahinkoa ja kärsimystä 3 §:n perusteluissa todettiin tavoin pidetään erillisinä korvattavan vahingon lajeina, kärsimys mainitaan voimassa olevasta enimmäiskorvausta koskevasta säännöksestä poiketen nimenomaisesti ehdotetussa säännöksessä. Asiallisesti säännös siis tältä osalta

vastaa nykyistä lakia. Henkilövahingosta ja kärsimyksestä suoritettavat korvaukset laskeaan yhteen rajoitussäännöstä sovellettaessa.

Mainitusta enimmäismäärästä kuitenkin vähennetään tämän lain mukaisesta korvauksesta 19 §:n nojalla vähennettävät muualta tulevat korvaukset. Voimassa olevan rikosvahinkolain 7 §:ää on soveltamiskäytännössä tulkittu siten, että vahinkoa kärsineellä on aina oikeus saada korvausta 51 000 euron enimmäismäärä riippumatta siitä, onko hän saanut samasta vahingosta korvausta myös muualta. Ehdotus tiukentaisi säännöksen soveltamista nykyiseen verrattuna. Tämä on katsottu perustelluksi, jotta korvaukseen oikeutetut olisivat valtion turvaaman korvaussuojan enimmäistason suhteen yhdenvertaisessa asemassa riippumatta siitä, saavatko he korvausta pelkästään rikosvahinkolain nojalla vai sen ohella myös muualta.

Pykälän soveltamista voidaan havainnollistaa esimerkillä. Rikoksen uhri on kärsinyt henkilövahingon, jonka perusteella määrättävien täysimääräisten korvausten yhteismääräksi harkitaan 70 000 euroa. Hän on kuitenkin saanut korvausta rikoksentehtäjältä 20 000 euroa ja lisäksi vapaaehtoisesta vakuutuksestaan 10 000 euroa. Kun vahingon määrästä 70 000 eurosta tehdään 19 §:n mukaiset vähennykset, yhteensä 30 000 euroa, korvauksen määrä ilman 10 §:stä johtuvaa rajoitusta olisi 40 000 euroa. Korvausta voidaan 10 §:n mukaan kuitenkin suorittaa vain 51 000 euroa vähennettynä 30 000 eurolla eli 21 000 euroa.

Pykälän 2 momentin mukaan enimmäiskorvausta koskeva säännös ei vaikuta vahinkoa kärsineen oikeuteen saada korvausta siltä osin kuin korvausta ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä maksetaan toistuvaissuorituksina. Tämä vastaa asiallisesti sitä, että myös voimassa olevan lain enimmäiskorvausta koskeva säännös koskee vain kertakorvauksia.

Ehdotetun 11 §:n 2 momentin mukaan myös korvaus pysyvistä haitasta voitaisiin tietyin edellytyksin määrätä maksettavaksi toistuvina suorituksina. Toistuvaissuorituksina maksettavaan pysyvän haitan korvaukseen sovellettaisiin 1 momenttia. Pysyvän haitan korvauserät siis sisällytettäisiin 51 000 euron enimmäismäärään ja korvauksen maksami-

nen lopetettaisiin, kun enimmäismäärä täyttyy.

11 §. Korvauksen suorittamistapa. Pykälään on otettu säännökset henkilövahingosta ja kärsimyksestä suoritettavien korvausten suorittamistavasta.

Pykälän 1 momentissa säädetään ansionmenetyksestä ja elatuksen menetyksestä suoritettavien korvausten suorittamistavasta. Momentti koskee vain vastaisuudessa aiheutuvia eli korvauksen määräämishetken jälkeeseen aikaan kohdistuvia menetyksiä. Korvaus ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä, joka kohdistuu korvauksen määräämistä edeltävään aikaan, maksettaisiin yleensä kertasuorituksena.

Pääsääntönä olisi momentin ensimmäisen virkkeen mukaan, että korvaus ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä maksetaan toistuvina suorituksina. Useimmiten on tarkoituksenmukaista maksaa korvaus kuukausittain. Maksuvälin määrääminen jätetään kuitenkin tapauskohtaisen harkinnan varaan.

Momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan korvaus ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä voidaan kuitenkin maksaa kertasuorituksena, jos se on korvauksen määrä huomioon ottaen tarkoituksenmukaista. Kertasuorituksina voidaan maksaa sellaiset perusteeltaan jatkuvat, mutta kokonaismäärältään vähäiset korvaukset, joiden osalta toistuvien korvausten hallinnoinnista ja suorittamisesta aiheutuvat kustannukset eivät olisi järkevässä suhteessa korvauksen määrään.

Pykälän 2 momentissa säädetään kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja pysyvistä haitasta suoritettavien korvausten suorittamistavasta.

Kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta maksetaan aina kertakorvaus.

Pysyvistä haitasta maksetaan pääsääntöisesti kertakorvaus. Momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan korvaus pysyvistä haitasta voidaan kuitenkin maksaa kokonaan tai osittain toistuvina suorituksina, jos se on aiheellista ottaen huomioon vahinkoa kärsineen olosuhteet ja korvauksen määrä. Korvauksen suorittamistavan valinta perustuu mainittujen seikkojen pohjalta tapahtuvaan kokonaisuarkintaan.

Vahinkoa kärsineen olosuhteet voivat puoltaa korvauksen maksamista toistuvina suori-

tuksina esimerkiksi silloin, kun kysymyksessä on pysyvästi tajuton vammautunut tai pysyvästi laitoshoidossa oleva vaikean aivovamman saanut vanhus. Tällaisissa tilanteissa saattaa nimittäin olla niin, että kertakorvauksella ei tosiasiaassa mitenkään voitaisi parantaa vahinkoa kärsineen tilannetta.

Mitä suuremmasta korvauksesta on kysymys, sitä useammin on perusteltua maksaa korvaus toistuvina suorituksina. Tarkoituksena olisi, että määrältään vain huomattavan suuret korvaukset maksetaan toistuvina suorituksina. Esimerkiksi joidenkin tuhansien eurojen määräinen korvaus tulisi pääsääntöisesti maksaa kertasuorituksena.

Pykälän 3 momentin mukaan korvaus kärsimyksestä maksetaan aina kertasuorituksena.

12 §. Korvauksen muuttaminen. Pykälään on otettu säännökset henkilövahingon johdosta suoritettavien korvausten tarkistamisesta muuttuneiden olosuhteiden perusteella. Pykälän mukaan voidaan muuttaa 4 §:n, 6 §:n, 7 §:n taikka 8 §:n 2 tai 3 momentin perusteella suoritettavia korvauksia. Hautauskustannuksista tai kärsimyksestä suoritettava korvausta ei voida muuttaa pykälän nojalla.

Pykälän 1 momentin nojalla toistuvina suorituksina maksettavan korvauksen määrää voidaan joko korottaa tai alentaa. Lisäksi voidaan muuttaa toistuvina suorituksina maksettavan korvauksen suorittamistapaa siten, että korvaus määrätään tulevaisuudessa eräntyvien toistuvien suoritusten asemesta maksettavaksi kertasuorituksena. Korvauksen määrän alentaminen voi merkitä myös korvauksen maksamisen lopettamista kokonaan.

Kertakorvausta voidaan pykälän nojalla vain korottaa. Samalla on tarvittaessa mahdollista muuttaa myös korvauksen suorittamistapaa. Aikaisemmin myönnetyn kertakorvauksen lisäksi voidaan siis vahinkoa kärsineelle myöntää vastaisuudessa korvausta toistuvina suorituksina.

Säännös, jonka mukaan kertakorvausta ei voida kysymyksessä olevan pykälän nojalla alentaa, ei estä alentamista kertakorvausta muulla perusteella. Kertakorvauksen alentaminen voi tulla kysymykseen esimerkiksi hallintolain asiavirheen korjaamista koske-

van 50 §:n nojalla, jos päätös on perustunut virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen.

Korvauksen muuttaminen käsillä olevan pykälän nojalla edellyttää, että korvauksen määrittämisen perusteena olleet olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet sen jälkeen, kun korvaus on määrätty. Korvauksen määrittämisen perusteena olleilla olosuhteilla tarkoitetaan esimerkiksi vahinkoa kärsineen terveydentilaan, työkykyyn tai elatuksen tarpeeseen liittyviä seikkoja, joihin aikaisempi päätös on perustunut. Korvauksen muuttaminen tulee käytännössä useimmiten tarpeelliseksi sen vuoksi, että korvaus on jouduttu määräämään näiden olosuhteiden vastaista kehitystä koskevien oletusten perusteella ja nämä oletukset ovat myöhemmin osoittautuneet olennaisesti virheellisiksi. Esimerkiksi korvaus ansionmenetyksestä on saatettu määrätä olettaen, että vahinkoa kärsinyt ei saamansa vamman vuoksi kykene lainkaan palaamaan työelämään, mutta myöhemmin käy ilmi, että hän on kuntoutunut työkykyiseksi.

Ehdotetusta pykälästä huolimatta pääsääntönä olisi edelleen, että korvauspäätöstä ei myöhemmin muuteta. Korvauskysymys voidaan ottaa uudelleen harkittavaksi vain poikkeuksellisesti. Tätä ilmentää ehdotetussa säännöksessä oleva edellytys, jonka mukaan olosuhteiden on tullut muuttua olennaisesti. Olennaista olosuhteiden muutosta saattaa merkitä esimerkiksi se, että ansionmenetykskorvauksen saajan työkyky merkittävästi paranee tai huononee verrattuna siihen, mitä korvausta määrättäessä on pidetty todennäköisenä. Elatuksen menetyksestä maksettavan korvauksen lakkauttamiseen tai alentamiseen oikeuttavaa olennaista olosuhteiden muutosta saattaa yksittäistapauksessa merkitä esimerkiksi se, että puolisonsa kuoleman johdosta korvaukseen oikeutettu leski solmii uuden avioliiton tai avoliiton ja että hän ei tämän vuoksi enää tarvitse elatusensa aikaisemmin myönnettyä elatusapua.

Korvauksen määrän tai sen suorittamistavan muuttaminen olosuhteiden olennaisen muutoksen perusteella olisi harkinnanvaraista. Jos korvauksen määrittämisen perusteena olleissa olosuhteissa on tapahtunut olennaisia muutoksia, mutta niiden vaikutus korvauksen määrään olisi vähäinen, ei korvauksen muuttaminen yleensä olisi aiheellista.

Pykälän 2 momentissa säädetään toistuvina suorituksina maksettavaa korvausta koskevan muutoksen voimaantulosta. Pääsääntöisesti tällainen muutos tulisi voimaan vasta päätöksen antamispäivästä lukien. Poikkeuksellisesti muutos voitaisiin kuitenkin määrätä tulemaan voimaan takautuvasti. Kun on kysymys korvauksen korottamisesta, muutos voisi tulla voimaan aikaisintaan korvauksen korottamista koskevan hakemuksen vireille tulosta lukien. Jos korvauksen korottamista koskevaa asiaa on ennen hakemuksen tekemistä käsitelty tuomioistuimessa, myös rikosvahinkolain nojalla maksettavaa korvausta voitaisiin kuitenkin korottaa takautuvasti jo korvauksen korottamista koskevan kanteen vireille tulosta lukien.

Jos korvausta muutetaan takautuvasti siten, että korvausta alennetaan tai sen suorittaminen lopetetaan, muutos voisi tulla voimaan aikaisintaan siitä lukien, kun korvauksen saaja on ollut velvollinen tekemään Valtiokonttorille 46 §:ssä tarkoitettua ilmoituksen olosuhteidensa muuttumisesta.

Harkittaessa, määrätäänkö muutos tulemaan voimaan takautuvasti, on otettava huomioon vahinkoa kärsineen varallisuusolot sekä muut olosuhteet. Määrättäessä korvaus lakkaamaan tai alennettaessa korvauksen määrää olisi erityisesti pyrittävä välttämään sitä, että vahinkoa kärsineen velvollisuus palauttaa hänen jo saamiaan korvauksia muodostuisi kohtuuttomaksi. Jos tilanteeseen liittyy esimerkiksi oikeuden väärinkäyttöä, kuten korvauksen selvän lakkaamisperusteen salaaminen Valtiokonttorilta, palautusvelvollisuus on kuitenkin perusteltua määrätä täysimääräisenä.

Esinevahinko ja taloudellinen vahinko

13 §. *Laitokseen sijoitetun aiheuttama esinevahinko.* Pykälässä säädetään esinevahingon korvaamisesta, joka perustuu siihen, että vahingon on aiheuttanut henkilö, joka on ollut tahdostaan riippumatta sijoitettuna laitokseen tai muuten menettänyt vapautensa. Oikeus korvaukseen edellyttää lisäksi 1 §:n mukaisesti sitä, että esinevahinko on aiheutettu rikoksella.

Pykälän 1 momentissa luetellaan ne henkilöt, joiden rikoksella aiheuttamista esineva-

hingoista suoritetaan korvausta pykälän nojalla.

Momentin 1 kohta koskee henkilöitä, jotka ovat menettäneet vapautensa rikoksen johdosta. Tällaisia henkilöitä ovat ensiksikin vangit eli lähinnä vankeusrangaistusta tai sakon muuntorangaistusta suorittavat henkilöt ja tutkintavangit. Lisäksi säännöksessä mainitaan pidätetyt ja viranomaisen huostassa olevat kiinniotetut henkilöt. Säännöstä voidaan soveltaa myös esimerkiksi säilöön, joka on otettu säilöön rikoksen johdosta vieraaseen valtioon tapahtuvan luovuttamisen varmistamiseksi.

Momentin 2 kohta koskee henkilöitä, jotka on tahdostaan riippumatta sijoitettu laitokseen terveydentilansa tai muun vastaavan seikan johdosta. Säännös koskee esimerkiksi henkilöitä, jotka on mielenterveyslain (1116/1990) 2—4 luvussa tarkoitettua tavoin tahdostaan riippumatta määrätty psykiatriseen sairaalahoitoon tai otettavaksi sairaalaan mielentilatutkimusta varten. Se koskee myös henkilöitä, jotka on tartuntatautilain (583/1986) 17 §:n nojalla eristetty sairaanhoitolaitokseen, joille annetaan kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 32 §:ssä tarkoitettuun tavoin erityishuoltoa vastoin tahtoa tai päihdehuoltolain (41/1986) 2 luvussa tarkoitettuun tavoin hoitoa tahdosta riippumatta. Säännös koskee myös esinevahingon aiheuttajaa, joka oli otettu säilöön päihtyneiden käsittelystä annetussa laissa (461/1973) tarkoitettuun tavoin. Sen sijaan se ei koskisi esimerkiksi henkilöä, joka on vapaaehtoisesti hakeutunut laitoshoitoon päihtyneiden käytön vuoksi.

Esinevahinko tulisi korvattavaksi myös, jos sen aiheuttanut henkilö oli muusta, säännöksessä nimenomaan mainittuun perusteeseen verrattavasta syystä tahdostaan riippumatta sijoitettu laitokseen. Tällaisesta tapauksesta voi olla kysymys esimerkiksi silloin, kun henkilö on huoltoa tai hoitoa koskevan päätöksen täytäntöönpanoa varten tapahtuvasta luovuttamisesta Islantiin, Norjaan, Ruotsiin tai Tanskaan annetun lain (761/1970) 8 §:n nojalla määrätty säilytettäväksi huolto- tai hoitolaitoksessa tai otettu säilöön.

Momentin 3 kohdan mukaan esinevahinko korvataan myös, jos sen on aiheuttanut ulkomaalaislain (301/2004) 121 §:n nojalla säi-

löönn otettu henkilö.

Momentin 4 kohdan mukaan esinevahinko korvataan lisäksi, jos sen on aiheuttanut lastensuojelulain (683/1983) nojalla huostaanotettu ja laitoshuoltoon sijoitettu lapsi. Säännös supistaa lastensuojelulain mukaisten toimenpiteiden kohteena olevan lapsen aiheuttaman esinevahingon korvattavuutta nykyiseen verrattuna. Pelkästään lapsen huostaanotosta sinänsä ei enää seuraisi, että lapsen rikoksella aiheuttama esinevahinko korvataan, vaan lisäksi edellytetään, että huostaanotettu lapsi on sijoitettu laitoshuoltoon. Sosiaalilautakunnan huostaanottaman ja perhehoitoon sijoitetun lapsen rikoksella aiheuttamia esinevahinkoja ei korvattaisi rikosvahinkolain nojalla.

Pykälän 2 momentin mukaan esinevahingon korvaaminen käsillä olevan pykälän nojalla edellyttää lisäksi, että 1 momentissa tarkoitettu henkilö on aiheuttanut esinevahingon vankilassa tai muussa laitoksessa, ollessaan sijoitettuna laitoksen ulkopuolella tai lomalla taikka karattuaan laitoksesta tai viranomaisen huostasta. Mainittu edellytys vastaa voimassa olevaa lakia.

Toisin kuin voimassa olevan lain 8 §:n 2 momentin mukaan, muussa Pohjoismaassa laitoksessa olleen henkilön Suomessa rikoksella aiheuttama esinevahinko ei yleensä tulisi korvattavaksi Suomen valtion varoista. Tällainen vahinko voisi tulla korvattavaksi vain 16 §:ssä säädetyin edellytyksin.

14 §. Yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomitun aiheuttama esinevahinko. Pykälä koskee yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomitun aiheuttaman esinevahingon korvaamista. Pykälä vastaa sanonnallisia tarkistuksia lukuun ottamatta voimassa olevan rikosvahinkolain 8 §:n 3 momenttia.

15 §. Korvausvastuun jakaminen. Pykälässä on säännös korvausvastuun jakamisesta tilanteessa, jossa esinevahingon aiheuttaneeseen tekoon on osallistunut muikin kuin 13 tai 14 §:ssä tarkoitettu henkilö. Säännös vastaa voimassa olevan rikosvahinkolain 9 a §:ää.

16 §. Esinevahingon ja taloudellisen vahingon harkinnanvarainen korvaaminen. Pykälä koskee esinevahingon ja taloudellisen vahingon harkinnanvaraista korvaamista. Py-

kälän säännökset vastaavat osaksi voimassa olevan rikosvahinkolain 8 a §:ää, mutta korvauksen saamisen edellytykset ovat jäljempänä esitetyin tavoin eräiltä osilta tiukemmat kuin nykyisin.

Pykälässä tarkoitettujen korvausten maksaminen riippuisi korvausviranomaisen harkinnasta, samoin kuin vastaavien korvausten maksaminen nykyisinkin. Kun kysymys on harkinnanvaraisesta korvauksesta, on luonnollista, että korvaus voitaisiin suorittaa myös vain osaksi.

Pykälän 1 momentti mahdollistaa esinevahingon korvaamisen myös muissa kuin 14 ja 15 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa. Esinevahingon korvaaminen säännöksen mukaan edellyttää ensiksikin sitä, että vahinko on määrältään huomattava. Jotta tämä edellytys täytyisi, vahingon tulisi rahassa arvioituna olla suuruudeltaan vähintään parintuhannen euron luokkaa. Vastaavaa edellytystä ei ole voimassa olevassa laissa. Sen ottamista lakiin on pidetty perusteltuna, jotta esinevahinkojen harkinnanvarainen korvaaminen valtion varoista kohdentuisi tarkoituksenmukaisella tavalla sellaisiin vahinkotapauksiin, joissa korvaussuojalla on olennaista merkitystä vahinkoa kärsineen kannalta.

Toiseksi esinevahingon korvaaminen edellyttää, että vahingon syntymiseen on vaikuttanut vahinkoa kärsineen iästä, sairaudesta, vammasta tai muusta sellaisesta syystä johtunut avuttomuus. Vastaava edellytys on myös voimassa olevassa laissa. Avuttomuudella tarkoitetaan säännöksessä lähinnä sitä, että henkilön kyky valvoa omaisuuttaan ja puolustaa sitä on säännöksessä mainitusta syystä heikentynyt. Avuttomuus voi johtua paitsi säännöksessä nimenomaan mainitusta syystä myös esimerkiksi vahinkoa kärsineen kehitysvammaisuudesta tai heikkolahjaisuudesta. Säännöksessä edellytetään, että vahinkoa kärsineen avuttomuus on ollut yhteydessä vahingon syntymiseen. Näin voi olla asianlaita esimerkiksi silloin, kun vanhuksen luona käyvä kotiaavustaja on anastanut vanhukselta omaisuutta käyttäen hyväkseen tämän kyvyttömyyttä valvoa kotiaavustajan toimintaa.

Harkittaessa, onko korvauksen maksamista säännöksen nojalla pidettävä perusteltuna, olisi otettava huomioon vahinkoa kärsineen

taloudelliset ja muut olosuhteet. Mitä suurempi vahingon määrä on suhteessa vahinkoa kärsineen varallisuuteen, sitä useammin korvauksen maksaminen voisi tulla kysymykseen.

Voimassa olevan lain mukaan esinevahinko voidaan harkinnanvaraisesti korvata myös silloin, kun vahingon kärsineen toimeentulomahdollisuudet ovat vahingon takia pysyvästi heikentyneet. Korvauskäytännössä tämän on katsottu edellyttävän, että hakijan taloudellinen perusturva on vahingon seurauksena vaarantunut. Vastaavaa korvausperustetta ei ehdoteta otettavaksi uuteen lakiin. Sen säilyttämistä ei ole pidetty perusteltuna ottaen huomioon yleinen toimeentuloturva koskeva lainsäädäntö, erityisesti toimeentulosta annettu laki (1412/1997).

Pykälän 2 momentin mukaan korvausta voitaisiin 1 momentissa säädetyn edellytysin suorittaa myös niin sanotusta puhtaasta varallisuusvahingosta eli vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon. Säännös vastaa voimassa olevan rikosvahinkolain 8 a §:n 2 momenttia.

Voimassa olevan rikosvahinkolain 8 a §:n 3 momentin mukaan harkinnanvaraista korvausta esinevahingosta tai taloudellisesta vahingosta ei suoriteta ilman erityistä syytä, jos vahingon kärsinyt on ilman hyväksyttävää syytä laiminlyönyt tavanomaiset varotoimet tai jättänyt omaisuuden vakuuttamatta. Vastaavaa säännöstä ei ehdoteta otettavaksi uuteen lakiin. Erityisen rajoitussäännöksen säilyttämistä laissa ei ole pidetty perusteltuna ottaen huomioon, että korvausta voitaisiin tämän pykälän nojalla suorittaa vain tapauksissa, joissa vahingon syntymiseen on vaikuttanut vahinkoa kärsineen avuttomuus. Kun on kysymys avuttomasta henkilöstä, varotoimien laiminlyöntiä tai omaisuuden jättämistä vakuuttamatta voidaan usein pitää ymmärrettävänä.

Jos varotoimien laiminlyönti yksittäistapauksessa osoittaa selvää piittaamattomuutta, korvausta voitaisiin sovitellaan vahinkoa kärsineen oman myötävaikutuksen perusteella 22 §:n nojalla.

17 §. Korvauksen enimmäismäärä. Pykälässä säädetään esinevahingosta ja taloudellisesta vahingosta suoritettavien korvausten enimmäismäärästä.

Pykälässä rajataan valtion korvausvastuu esinevahingosta ja taloudellisesta vahingosta 25 500 euron enimmäismäärään, kuten nykyisinkin rikosvahinkolain 10 §:n mukaan. Esinevahingosta ja taloudellisesta vahingosta suoritettavat korvaukset lasketaan yhteen rajoitussäännöstä sovellettaessa.

Mainitusta enimmäismäärästä vähennetään tämän lain mukaisesta korvauksesta 19 §:n nojalla vähennettävät muualta saadut korvaukset vastaavasti kuin 10 §:n enimmäiskorvaussäännöstä sovellettaessa.

Oikeudenkäyntikulut

18 §. Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen. Pykälä koskee rikosvahinkolain nojalla korvaukseen oikeutetun henkilön oikeutta saada korvausta asian tuomioistuinkäsittelystä aiheutuvista oikeudenkäyntikuluistaan.

Pykälän mukaan oikeudenkäyntikulujen korvaaminen edellyttää, että henkilölle on aiheutunut tämän lain nojalla korvattavaa vahinkoa. Pääsääntöisesti oikeudenkäyntikulujen korvaaminen tulee siten käytännössä kysymykseen vain silloin, kun henkilölle suoritetaan muitakin tämän lain mukaisia korvauksia. Poikkeuksellisesti oikeudenkäyntikuluista voitaisiin kuitenkin suorittaa korvausta myös silloin, kun vahinkoa kärsineelle ei suoriteta muita korvauksia. Tällainen tilanne voi syntyä, kun vahinkoa kärsineelle on sinänsä syntynyt vahinkoa, joka olisi ollut tämän lain säännösten mukaan korvattavaa, mutta josta ei kuitenkaan tosiasiallisesti suoriteta korvausta. Esimerkkinä voidaan mainita tilanne, jossa rikoksenteijä on ennen Valtiokonttorin korvauspäätöstä suorittanut tuomitun vahingonkorvauksen, mutta jättänyt suorittamatta oikeudenkäyntikuluista tuomitun korvauksen.

Tarpeellisista toimenpiteistä aiheutuneista oikeudenkäyntikuluista suoritettaisiin korvaussena määrä, jonka korvausviranomainen harkitsee kohtuulliseksi. Harkinnassa on perusteltua ottaa suuntaa-antavasti huomioon, mitä oikeusavun palkkioperusteista on säädetty.

3 luku. Yhteiset säännökset korvauksen määräämisestä

19 §. Korvauksen toissijaisuus. Pykälä

koskee vahinkoa kärsineen muualta saamien korvausten vähentämistä tämän lain mukaisesti korvauksesta.

Pykälän 1 momentin mukaan tämän lain nojalla suoritettavasta korvauksesta vähennettäisiin ensiksikin muuhun lakiin perustuva korvaus. Tällä tarkoitetaan myös lakisääteisestä vakuutuksesta tulevaa korvausta. Pääsäännön mukaan tämän lain säännösten mukaan määrätystä korvauksesta vähennetään korvaus, jonka hakija joko on jo saanut tai jonka saamiseen hän selvästi on oikeutettu muun lain nojalla. Säännös vastaa voimassa olevan lain 3 §:n 1 momenttia. Säännöksen nojalla tulee vähennettäväksi esimerkiksi liikennevakuutuslakiin tai tapaturmavakuutuslakiin (608/1948) perustuva korvaus. Vahingonkorvauslakiin perustuva vahingonkorvaus tulee vähennettäväksi säännöksen nojalla, jollei 2 momentista muuta johdu.

Säännös koskee myös sellaisen oikeudenkäyntikulukorvauksen vähentämistä, jonka hakija on jo saanut tai jonka saamiseen hän selvästi on oikeutettu muun lain, käytännössä useimmiten oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain nojalla. Lain 18 §:ssä tarkoitusta oikeudenkäyntikulujen korvauksesta siis vähennettäisiin oikeudenkäyntikuluista muun lain nojalla tuleva korvaus, jollei 2 momentista muuta johdu. Tältä osalta säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 10 a §:n 2 momenttia.

Lisäksi vähennettäisiin vapaaehtoisen vakuutuksen nojalla saatavat korvaukset, jollei 3 momentista muuta johdu. Sääntely vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 3 §:n 2 momenttia, mutta sitä on yksinkertaistettu ja selkeytetty. Esimerkiksi vapaaehtoisen vakuutuksen nojalla tuleva korvaus invaliditeetistä vähennettäisiin nykytilaa vastaavasti 4 §:n 1 momentin 4 kohdassa tarkoitettusta pysyvän haitan korvauksesta. Voimassa olevan lain 10 a §:n 2 momenttia vastaavasti myös tämän lain 18 §:n nojalla suoritettavasta oikeudenkäyntikulujen korvauksesta vähennettäisiin vapaaehtoisesta vakuutuksesta tuleva korvaus oikeudenkäyntikuluista.

Momentin toinen virke koskee ulkomailta tulevaa korvausta. Säännöksen soveltaminen tulee tyypillisesti kysymykseen silloin, kun Suomen ulkopuolella tehdyn rikoksen perusteella voidaan 3 §:n mukaan suorittaa korva-

usta tämän lain nojalla, mutta vahinko samanaikaisesti oikeuttaa korvaukseen myös rikoksen tekopaikkavaltion rikosvahinkojen korvausjärjestelmästä. Momentin ensimmäisen virkkeen säännöksestä poiketen tällaisessa tapauksessa tämän lain säännösten mukaan lasketusta korvauksesta olisi ulkomailta jo saadun korvauksen ohella vähennettävä vain sellainen korvaus, jonka hakija kohtuudella saatavissa olevan selvityksen mukaan on oikeutettu saamaan. Säännöksen tarkoituksena on rajoittaa hakijan ja Valtiokonttorin selvityselvöllisyyttä ulkomailta mahdollisesti saatavissa olevien korvausten osalta silloin, kun selvitysten hankkiminen ei yksittäistapauksessa olisi tarkoituksenmukaista siitä aiheutuvan työn ja kustannusten vuoksi.

Ulkomailta saatavien korvausten vähentäminen tulisi yleensä kysymykseen vain silloin, kun asianomaisessa vieraassa valtiossa on yhteiskunnan rahoittama rikosvahinkojen korvausjärjestelmä. Hakijalta ei näin ollen voitaisi edellyttää sitä, että hän esimerkiksi ajaisi korvauksen saamiseksi vieraassa valtiossa korvauskannetta rikoksenteikijää tai muuta mahdollista korvausvelvollista vastaan.

Sitä, missä laajuudessa hakijan mahdollista oikeutta korvaukseen vieraan valtion lain nojalla olisi aiheellista selvittää, olisi harkittava suhteessa korvauksen määrään. Jos valtion varoista suoritettava korvaus on määrältään joka tapauksessa enintään joitakin satoja euroa eikä hakija ilmoituksensa mukaan ole saanut korvausta ulkomailta, hakijan mahdollista oikeutta korvaukseen vieraan valtion lain nojalla ei yleensä olisi tarkoituksenmukaista ryhtyä enemmälti selvittämään. Jos kysymys on vahingosta, jota koskevan korvaushakemuksen hakija voi jättää Valtiokonttorille 33 §:n nojalla, hakijan oikeus saada korvausta tekopaikkavaltiosta tulisi kuitenkin pääsääntöisesti selvittää mahdollisen vähennyksen tekemistä varten.

Pykälän 2 momentti rajoittaa 1 momentin soveltamista rikoksenteikijältä ja erältä hänen toiminnastaan vastuussa olevilta tulevien korvausten osalta. Rikoksenteikijältä tuleva korvaus vähennetään 1 momentista poiketen vain siltä osin kuin sitä on suoritettu. Rikoksenteikijältä tulevaan korvaukseen rinnastetaan sellainen korvaus, joka tulee vahingon-

korvauslain 3 luvun 1 §:n 1 tai 3 momentin mukaan korvausvelvolliselta eli rikoksenteikijän työnantajalta tai siltä, jonka lukuun työ tai tehtävä suoritetaan. Jos valtio, kunta tai muu julkinen yhteisö tai laitos on vastuussa vahingosta vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 2 momentin tai saman luvun 2 §:n nojalla, noudatettaisiin sen sijaan käsillä olevan pykälän 1 momentista ilmenevää pääsääntöä, jonka mukaan tämän lain mukaisesta korvauksesta vähennetään myös korvaus, jonka vahinkoa kärsinyt ilmeisesti on oikeutettu saamaan. Tällaisen tahon ollessa korvausvelvollisena ei ole epäilystä siitä, etteikö vahinkoa kärsinyt saisi korvausta perittyä korvausvelvolliselta.

Oikeudenkäyntikuluista 18 §:n nojalla suoritettavasta korvauksesta vähennettäisiin vastaavasti vain sellainen oikeudenkäynnin vastapuolelta tuleva oikeudenkäyntikulujen korvaus, joka on jo suoritettu.

Pykälän 3 momentissa rajoitetaan vapaaehtoisesta vakuutuksesta tulevien korvausten vähentämistä 1 momentin nojalla. Vakuutuksen perusteella maksettavaa kuolemantapaussummaa ei sen mukaan vähennettäisi 8 §:ssä tarkoitetuista kuolemantapausten johdosta suoritettavista korvauksista. Kuolemantapaussumma perustuu tyypillisesti henkivakuutukseen. Myös muuhun vakuutukseen, esimerkiksi matkustajavakuutukseen saattaa sisältyä ehto, jonka mukaan tapaturmaisessa kuolemantapauksessa maksetaan sovittu vakuutusmäärä. Rikosvahinkolain nojalla suoritettavasta korvauksesta ei vähennettäisi tällaista vakuutusmäärää, joka käsittää muun suorituksen kuin kuolemantapausten aiheuttamien kustannusten tai taloudellisten menestysten korvaamisen.

Jos vakuutuksesta sitä vastoin suoritetaan korvausta esimerkiksi hautauskuluista, ne vähennetään 1 momentin pääsäännön mukaisesti 8 §:n 1 momentin perusteella suoritettavasta hautauskulujen korvauksesta.

20 §. Perusvähennys. Pykälässä säädetään korvauksesta tehtävästä perusvähennyksestä. Säännöksen nojalla valtion varoista yhden vahinkotapahtuman johdosta samalle vahinkoa kärsineelle maksettavien korvausten kokonaismäärästä vähennettäisiin 150 euroa. Jos korvauksia suoritetaan saman vahinkotapahtuman perusteella usealle vahinkoa kärsi-

neelle, perusvähennys tehdään kunkin korvauksen saajan osalta erikseen.

Suoritettavien korvausten yhteismäärällä tarkoitetaan pykälässä korvausmäärää, joka valtion varoista tosiasiallisesti jää suoritettavaksi sen jälkeen, kun korvauksille säädetyt enimmäismäärät ja 19 §:n mukaiset vähennykset on otettu huomioon. Jos kokonaiskorvausta ei suoriteta kerralla, perusvähennys tehdään ensimmäisestä maksusuorituksesta.

21 §. Korko. Pykälään on otettu rikosvahinkolain mukaisen korvauksen korottomuutta koskeva säännös, joka vastaa voimassa olevan lain 4 a §:ää.

22 §. Korvauksen sovittelu. Pykälässä säädetään rikosvahinkolain nojalla suoritettavan korvauksen sovittelusta. Pykälän ensimmäisen virkkeen säännös mahdollistaa sovittelun, jos vahinkoa kärsineen puolelta on myötävaikutettu vahinkoon tai jos muu vahingon aiheuttaneeseen tekoon kuulumaton seikka on myös ollut vahingon syytä. Säännös vastaa vahingonkorvauslain 6 luvun 1 §:n sovittelessä säännöstä. Tarkoituksena on, että sitä sovelletaan samalla tavalla. Esimerkiksi sairaanhoitokustannuksista suoritettava korvausta olisi mahdollista sovittella vahinkoa kärsineen myötävaikutuksen perusteella.

Pykälän jälkimmäisessä virkkeessä rajataan sovittelun ulkopuolelle korvaukset hautauskustannuksista ja elatuksen menetyksestä. Säännös vastaa voimassa olevan lain 11 §:n jälkimmäistä virkettä. Surmansa saaneen läheiselle 8 §:n 3 momentin nojalla suoritettavista korvauksista voitaisiin sitä vastoin sovittella.

23 §. Rikosilmoitus ja tuomioistuinkäsittely. Pykälässä säädetään korvauksen saamisen edellytyksistä, jotka koskevat rikosilmoituksen tekemistä ja korvauksen vaatimista tuomioistuimessa. Pykälä vastaa vähäisiä sannonnallisia tarkistuksia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 12 §:ää.

4 luku. Korvausmenettely

24 §. Korvausviranomainen. Pykälän mukaan rikosvahinkolain mukaisen korvauksen myöntäminen ja maksaminen kuuluu Valtiokonttorille, kuten nykyisinkin. Säännöksellä pannaan samalla täytäntöön rikosuhridirektiivin 3 artiklan 2 kohta, jonka mukaan jä-

senvaltioiden on perustettava tai nimettävä yksi tai useampi viranomainen tai muu elin, joka on vastuussa korvaushakemuksia koskevien päätösten tekemisestä.

25 §. Korvauksen hakeminen. Pykälän 1 momentti sisältää säännökset määräajasta, jonka kuluessa rikosvahinkolain mukaista korvausta on haettava.

Korvauksen hakemisen määräaika riippuisi siitä, onko korvausasia käsitelty tuomioistuimessa vai ei. Jos asiaa on käsitelty tuomioistuimessa, korvausta rikosvahinkolain nojalla olisi haettava kolmen vuoden kuluessa siitä, kun korvausasiassa annettiin lainvoimaiseksi tullut tuomio. Esimerkiksi tilanteessa, jossa korkein oikeus ei ole myöntänyt valituslupaa hovioikeuden tuomiosta, määräaika laskettaisiin hovioikeuden tuomion antopäivästä.

Jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, korvausta olisi haettava kymmenen vuoden määräajassa. Määräaika laskettaisiin hakemuksen perusteena olevan rikoksen tekemisestä. Merkitystä ei siis olisi sillä, koska uhri on saanut tiedon rikoksesta. Myöskään sillä seikalla, että syyteoikeus rikoksesta mahdollisesti on vanhentunut, ei ole merkitystä korvauksen saamisen kannalta.

Ehdotuksen mukaan myöhässä tehtykin hakemus voitaisiin tutkia, jos siihen on erityinen syy. Lainkohdassa tarkoitettu erityinen syy voi olla esimerkiksi vahinkoa kärsineen sairaus, joka on estänyt häntä panemasta hakemusta määräajassa vireille.

Pykälän 2 momentin mukaan hakemus olisi toimitettava Valtiokonttorille. Hakemuksen voisi kuitenkin jättää myös Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon, joka toimittaisi sen edelleen Valtiokonttorille. Viimeksi mainitussa tapauksessa hakemus katsotaan ajoissa tehdyksi, jos se on 1 momentissa säädetyn määräajan kuluessa toimitettu Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon.

Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan rikosvahinkoasetuksen 2 §:ää lukuun ottamatta sitä, että siihen ei sisälly mahdollisuutta jättää hakemus tapaturma-asiamiehelle. Tapaturma-asiamiesverkostoa ollaan muutenkin lakkauttamassa. Sen säilyttäminen pelkästään rikosvahinkokorvausten hakemista varten olisi epätarkoituksenmukaista.

26 §. Hakijan velvollisuus antaa selvityk-

siä. Pykälä koskee hakijan velvollisuutta antaa selvityksiä Valtiokonttorille. Pykälällä täydennetään ja täsmennetään hallintolain 31 §:n selvitysvelvollisuutta koskevia säännöksiä ottaen huomioon rikosvahinkoasian erityispiirteet.

Pykälän ensimmäisen virkkeen mukaan korvaushakemukseen olisi liitettävä jäljennös korvausasiassa annetusta tuomiosta. Ottaen huomioon oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 11 luvun 6 §:ssä säädetty sisällölliset vaatimukset rikosasiassa annettavalle tuomiolle ei ole katsottu enää tarpeelliseksi, että hakijan olisi tuomion ohella toimitettava Valtiokonttorille myös asian käsittelyssä syntyneet pöytäkirjat. Jos Valtiokonttori poikkeuksellisesti tarvitsee muita tuomioistuin-käsittelyn asiakirjoja korvauksen määräämistä varten, se voi hankkia ne suoraan tuomioistuimesta 47 §:n 1 kohdan nojalla.

Jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, hakemukseen olisi liitettävä jäljennös esitutkintapöytäkirjasta. Jos esitutkintapöytäkirjaa ei ole laadittu, hakijan olisi esitettävä muu luotettava selvitys vahinkotapahtumasta.

Lisäksi hakijan olisi annettava Valtiokonttorille sellaiset muut asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen korvausasian selvittämiseksi. Korvausasian selvittämiseksi tarpeellisia asiakirjoja ja tietoja ovat esimerkiksi ne, joiden avulla voidaan todeta, minkä laatuinen ja määräinen vahinko on syntynyt ja kenelle korvaus on suoritettava.

Hakijan velvollisuus esittää selvitystä rajoittuu säännöksen mukaan siihen, mitä häneltä voidaan kohtuudella vaatia ottaen myös huomioon Valtiokonttorin mahdollisuudet hankkia selvitys. Erityisesti silloin, kun korvauksen hakija asuu ulkomailla, hänen voi usein olla vaikeampaa hankkia selvityksiä suomalaisilta viranomaisilta kuin Valtiokonttorin. Esimerkiksi tällaisessa tapauksessa Valtiokonttorin olisi mahdollisuuksien mukaan omasta aloitteestaan selvitettävä asiaa sen sijaan, että hakijaa kehoitettaisiin täydentämään hakemustaan. Tämä vastaa rikosuhrin-direktiivin 3 artiklan 3 kohdasta johtuvaa velvoitetta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on pyrittävä pitämään korvauksen hakijalta edellytettävät muodollisuudet mahdollisimman vähäisinä.

Siltä osin kuin käsillä olevasta pykälästä ei

muuta johdu, asian selvittämiseen ja asianosaisen kuulemiseen sovelletaan hallintolain 6 luvun säännöksiä.

Pykälän 2 momentin mukaan hakijan olisi ilmoitettava Valtiokonttorille, jos hän on saman vahingon johdosta saanut tai ilmeisesti on oikeutettu saamaan korvausta muualta. Säännös liittyy 19 §:ään, jonka mukaan muualta saadut korvaukset vähennetään tämän lain säännösten mukaan määräytyvästä korvauksesta. Jos hakija salaa muualta saamansa korvaukset, seurauksena voi olla korvauksen takaisinperintä 42 §:n 1 momentin nojalla.

Pykälän 3 momentti koskee työnantajan velvollisuutta antaa selvityksiä, jos työnantaja hakee korvausta 7 §:n nojalla. Momentti vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 16 §:n 2 momenttia.

27 §. Korvausasian ratkaisemisen edellytykset. Pykälässä säädetään korvausasian ratkaisemisen edellytyksistä.

Pykälän 1 momentti vastaa sanonnallisia tarkistuksia lukuun ottamatta voimassa olevan lain 17 §:n 2 momenttia.

Pykälän 2 momentti vastaa sanonnallisia tarkistuksia ja 19 §:n 2 momentin sisällöstä johtuvaa seurannaismuutosta lukuun ottamatta voimassa olevan lain 17 §:n 1 momenttia.

28 §. Ennakkokorvaus. Pykälä koskee hakijan oikeutta ennakkokorvaukseen. Ennakkokorvauksella tarkoitetaan korvaushakemuksen alustavan arvioinnin perusteella ennen lopullisen korvauspäätöksen tekemistä maksettavaa korvausmäärää.

Ennakkokorvauksen maksaminen tulisi kysymykseen vain hakijan sitä nimenomaan vaatiessa. Ennakkokorvauksen maksamiseen ei liittyisi tarveharkintaa. Tätä ei ole pidetty tarkoituksenmukaisena, koska hakijan taloudellisten olosuhteiden selvittäminen pelkääntään ennakkokorvauksen maksamisen edellytyksiä silmällä pitäen monimutkaistaisi korvauskäsittelyä tarpeettomasti.

Ennakkokorvausta tulisi maksaa, jos korvausasian ratkaisu Valtiokonttorissa viivästyy hakijasta riippumattomista syistä siten, että korvauspäätöstä ei voida antaa muuttaman kuukauden kuluessa hakemuksen vireille tulosta. Viivästymisaikaan ei siis lueta aikaa, joka on kulunut asian mahdolliseen tuomioistuinkäsittelyyn ennen korvaushakemuksen tekemistä. Viivästymisaikaan ei lue-

ta myöskään asian ratkaisun viipymistä 27 §:ssä mainitusta syystä tai sen vuoksi, että hakija ei ole toimittanut 26 §:ssä edellytetyt selvityksiä.

Harkittaessa, onko korvausasian ratkaisun katsottava viivästyneen, ei olisi kiinnitettävä huomiota pelkääntään siihen, ylittääkö asian käsittelyaika hakemusten keskimääräisen käsittelyajan Valtiokonttorissa. Jos hakemus on ollut vireillä jo useita kuukausia ja muutkin ennakkokorvauksen maksamisen edellytykset täyttyvät, ennakkokorvausta tulisi maksaa, vaikka hakemuksen siihenastinen käsittelyaika ei ylitäkään rikosvahinkoasioiden keskimääräistä käsittelyaikaa.

Ennakkokorvauksen maksaminen edellyttäisi, että on ilmeistä, että hakijalla on tämän lain nojalla oikeus määrältään merkittävään korvaukseen. Hakijan oikeuden korvauksen saamiseen tulisi siis olla selvä. Selvän osuuden korvauksesta tulisi lisäksi olla määrältään sillä tavoin merkittävä, että ennakkokorvauksen maksaminen on tarkoituksenmukaista suhteessa siitä aiheutuviin hallinnollisiin kustannuksiin. Maksettavan ennakkokorvauksen tulisi yleensä olla suuruudeltaan ainakin joitakin satoja euroja.

Pykälä ei estä jatkamasta sitä nykyisin noudatettua käytäntöä, että Valtiokonttori ratkaisee selvän osuuden korvaushakemuksesta lopullisella osapäätöksellä. Esimerkiksi korvaus rikkoutuneista silmälasista voidaan usein maksaa tällä tavoin odottamatta sitä, että lisäselvityksiä vaativa muu osuus korvaushakemuksesta voidaan ratkaista.

29 §. Hakemuskulujen korvaaminen. Pykälä koskee hakijan oikeutta korvaukseen hakemuksen tekemisestä aiheutuneista kuluistaan.

Pykälän 1 momentissa säädetään kulukorvauksen saamisen edellytyksistä. Korvauksen maksaminen tulisi kysymykseen kolmenlaisissa tilanteissa. Korvausta maksettaisiin ensiksikin silloin, kun hakijalle on myönnetty oikeusapulaissa (257/2002) tarkoitettua oikeusapua asian tuomioistuinkäsittelyä varten. Tältä osalta säännös vastaa voimassa olevan lain 24 §:ää. Toiseksi korvausta maksettaisiin silloin, kun hakijalle on määrätty oikeudenkäyntiavustaja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 2 luvun 1 a §:n nojalla. Tämä merkitsee hakemuskulujen korvaamis-

ta laajemmin kuin voimassa olevan lain mukaan. Kolmanneksi korvausta maksettaisiin, jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, mutta hakija täyttää oikeusavun saamisen taloudelliset edellytykset. Tältä osalta säännös vastaa asiallisesti voimassa olevaa lakia.

Hakijan oikeus kulukorvaukseen merkitsisi sitä, että esimerkiksi avustajan kohtuullinen palkkio korvattaisiin valtion varoista.

Pykälän 2 momentti koskee hakijan selvitysvelvollisuutta. Jos hakija vaatii kulujensa korvaamista, hänen on osoitettava, että hänelle on 1 momentissa tarkoitettu tavoin myönnetty oikeusapua tai määrätty oikeudenkäyntiavustaja. Korvaushakemukseen voidaan esimerkiksi liittää jäljennös oikeusapupäätöksestä tai oikeudenkäyntiavustajan määräämistä koskevasta päätöksestä. Useimmiten riittävänä selvityksenä voidaan pitää myös tuomiota, jossa hakijan avustajalle on maksettu palkkiota valtion varoista.

Jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, hakemukseen olisi liitettävä oikeusaputoimiston antama selvitys oikeusavun taloudellisista edellytyksistä. Esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi oikeusavusta annetun valtioneuvoston asetuksen 26 §:n muuttamisesta. Luonnokseen sisältyvän säännösehdotuksen mukaan oikeusaputoimisto antaisi korvauksen hakijan pyynnöstä oikeusavun taloudellisista edellytyksistä selvityksen, jonka perusteella Valtiokonttori voi ratkaista kysymyksen hakijan oikeudesta korvaukseen hakemuskuluista.

30 §. Tuomioistuimen ratkaisun vaikutus korvauspäätökseen. Pykälään on otettu säännökset, jotka koskevat tuomioistuimen ratkaisun vaikutusta rikosvahinkolain mukaisen korvausasian ratkaisemiseen.

Lähtökohtana olisi, vastaavasti kuin nykyisinkin, että Valtiokonttori ei ole sidottu tuomioistuimen korvausasiassa antamaan ratkaisuun. Valtiokonttori ei sen sijaan voisi puuttua tuomioistuimessa tapahtuneeseen asian rikosoikeudelliseen arviointiin eli kysymyksen siitä, onko syytteessä tarkoitettua tekoa pidettävä rikoksena ja minkä rikoksen tunnusmerkistön teonkuvaus mahdollisesti täyttää.

Valtiokonttori voisi poiketa ja olisi velvollinenkin poikkeamaan korvausasiassa annetusta ratkaisusta silloin, kun tämän lain sään-

nökset poikkeavat esimerkiksi korvaukselle säädetyn enimmäismäärän vuoksi tuomioistuimen ratkaisun perusteena olevista säännöksistä. Tämän ohella Valtiokonttorin voi olla aiheellista poiketa tuomioistuimen ratkaisusta esimerkiksi sellaisessa tapauksessa, jossa ratkaisu ei ole perustunut asian aineellisoikeudelliseen tutkimiseen, vaan siihen, että vastapuoli on myöntänyt korvausvaatimuksen oikeaksi tai että asia on ratkaistu yksipuolisella tuomiolla. Valtiokonttorin olisi aiheellista poiketa tuomioistuimen ratkaisusta myös esimerkiksi silloin, kun aineettomasta vahingosta tuomittu korvaus määrältään olennaisesti poikkeaa yleisestä oikeus- ja korvauskäytännöstä. Tätä voitaisiin harkita erityisesti henkilövahinkoasiain neuvottelukunnan antamien suositusten pohjalta.

Vaikka Valtiokonttori ei olekaan sidottu tuomioistuimen ratkaisuun, korvausasiassa annettu ratkaisu ei ole asiaa Valtiokonttorissa ratkaistaessa vaikutukseton. Jos korvausvaatimuksia on vastustettu ja asia on sen vuoksi jo tuomioistuimessa perusteellisesti tutkittu siellä välittömästi vastaanotetun henkilötoimiston ja muun selvityksen perusteella, vaaditaan poikkeuksellisia perusteita, jotta korvauksen saamiseen vaikuttavia kysymyksiä voitaisiin Valtiokonttorissa esitettävän kirjallisen selvityksen perusteella arvioida toisin. Tällaisissa tapauksissa Valtiokonttorin ei yleensä tulisi arvioida esimerkiksi rikollisen teon ja aiheutuneen vahingon syy-yhdyttää tuomioistuimen ratkaisusta poikkeavalta tavalla. Vastaavasti Valtiokonttori voisi vain poikkeuksellisesti sovitella korvausta vahinkoa kärsineen myötävaikutuksen perusteella, jollei tuomioistuin ole suorittanut tällaista sovittelua.

Valtiokonttori voisi tarvittaessa poiketa tuomioistuimen ratkaisusta myös korvauksen hakijan eduksi. Jos tuomioistuin on esimerkiksi sovitellut elatuksen menetyksestä tuomittua vahingonkorvausta korvausvelvollisen heikon varallisuusarvosaman perusteella, vastaavaa sovittelua ei olisi suoritettava, kun Valtiokonttori myöntää rikosvahinkolain nojalla korvausta elatuksen menetyksestä.

Pykälän 2 momentti koskee Valtiokonttorin perusteluvelvollisuutta. Säännös täydentäisi hallintolain 45 §:ssä säädettyä perusteluvelvollisuutta ottaen huomioon rikosvahinkolain

mukaisen korvauksen myöntämistä koskevan asian erityispiirteet tilanteessa, jossa korvausasia on aikaisemmin ratkaistu tuomioistuimessa. Säännöksellä kirjattaisiin lakiin korkeimman oikeuden ratkaisusta KKO 1999:84 ilmenevä oikeusohje.

Jos Valtiokonttori poikkeaa tuomioistuimen korvausasiassa antamasta ratkaisusta korvauksen hakijan vahingoksi, päätöksen perusteluissa olisi riittävän yksityiskohtaisesti selvitettävä poikkeamisen perusteet. Perusteluvelvollisuuden kannalta ei voitaisi pitää riittävänä, että poikkeaminen tuomioistuimen ratkaisusta perusteltaisiin vain viittaamalla yleisesti käsillä olevan pykälän 1 momentin säännökseen, vaan päätöksessä olisi yksilöitävä ne tosiseikat tai lain säännökset, joista poikkeaminen kyseisessä yksittäistapauksessa johtuu.

5 luku. Valtion takautumisoikeus

31 §. *Valtion takautumisoikeus.* Pykälä koskee valtion takautumisoikeutta, kun hakijalle on päätetty maksaa tämän lain mukaista korvausta.

Pykälän 1 momentista ilmenevän pääsääntön mukaan hakijan oikeus saada korvausta vahingosta vastuussa olevalta siirtyy valtiolle. Valtion takautumisoikeus syntyy sinä päivänä, jolloin Valtiokonttori on päättänyt maksaa korvausta. Hakijan oikeus vahingonkorvaukseen siirtyy valtiolle kuitenkin enintään siltä osin kuin korvausta on päätetty maksaa. Momentti vastaa voimassa olevan lain 19 §:n 1 momentin ensimmäistä virkettä.

Jos valtion varoista on suoritettu hakijalle korvausta oikeudenkäyntikuluista 18 §:n nojalla, valtiolle siirtyy vastaavasti hakijan oikeus saada vastapuolelta korvaus näistä kuluista. Tästä säädetään nimenomaisesti voimassa olevan lain 19 §:n 2 momentin jälkimmäisessä virkkeessä. Vastaavaa erillistä säännöstä ei ole katsottu tarpeelliseksi ottaa uuteen lakiin. Valtion takautumisoikeutta ei siis tältä osalta ole tarkoitus supistaa.

Pykälän 2 momentin säännöksellä rajoitetaan takautumisoikeuden syntymistä tilanteessa, jossa vahingosta vastuussa oleva on maksanut hakijalle korvausta Valtiokonttorin korvauspäätöksen jälkeen. Säännöksen tar-

koituksena on estää se, että vahingosta vastuussa oleva joutuisi takautumisoikeuden nojalla suorittamaan korvauksen uudelleen valtiolle, vaikka hän on tietämättömänä saatavan siirtymisestä valtiolle kertaalleen jo suorittanut korvauksen alkuperäiselle velkojalle.

Käsillä olevaa säännöstä sovelletaan vain silloin, kun vahingosta vastuussa oleva on tehnyt suorituksen hakijalle sen jälkeen kun saatava oli 1 momentin mukaisesti siirtynyt valtiolle. Jos vahingosta vastuussa oleva suorittaa hakijalle vahingonkorvausta ennen Valtiokonttorin korvauspäätöstä, hakija on 26 §:n 2 momentin nojalla velvollinen ilmoittamaan saamastaan korvauksesta Valtiokonttorille ja se vähennetään valtion varoista suoritettavasta korvauksesta 19 §:n nojalla. Jos korvauksen saaja on laiminlyönyt mainitun ilmoitusvelvollisuutensa, liikaa maksettu korvaus voidaan periä häneltä takaisin 42 §:n 1 momentin mukaan.

Jos vahingosta vastuussa oleva on tehnyt suorituksen hakijalle Valtiokonttorin korvauspäätöksen jälkeen, valtiolla olisi maksua vastaavalta osalta takautumisoikeus vain, jos vahingosta vastuussa oleva oli tehdessään suorituksen alkuperäiselle velkojalle tiennyt tai hänen olisi pitänyt tietää, ettei tämä enää ollut oikeutettu saamaan maksua. Käytännössä vahingosta vastuussa olevan voitaisiin yleensä katsoa olevan tietoinen mainitusta seikasta siitä lähtien, kun Oikeusrekisterikeskus on sakon täytäntöönpanosta annetun lain 5 §:ssä tarkoitettu tavoin varannut hänelle maksutilaisuuden.

Lain 42 §:n 2 momentissa säädettäisiin valtion suorittaman korvauksen takaisinperinnästä tilanteessa, jossa valtiolle ei 2 momentin nojalla synny takautumisoikeutta.

32 §. *Takautumisoikeuteen perustuvan saamisen perintä.* Pykälässä on valtion takautumisoikeuteen perustuvan saamisen perintää koskevat säännökset, jotka vastaavat asiallisesti voimassa olevan rikosvahinkolain 19 §:n 2 momentin säännöksiä.

Sakon täytäntöönpanosta annetun lain säännösten mukaan Oikeusrekisterikeskuksen tehtävänä on huolehtia valtion takautumisoikeuteen perustuvan saamisen täytäntöönpanosta ja käyttää muutenkin valtion puhevaltaa takautumisoikeuteen liittyvissä asioissa.

6 luku. **Yhteistyö toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen kanssa**

33 §. Hakemuksen jättäminen. Pykälä koskee Suomessa asuvan henkilön oikeutta jättää toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehdyllä tahallisella väkivaltarikoksella aiheutuneen vahingon korvaamista koskeva hakemus Valtiokonttorille. Asuinpaikan käsitettä on selvitetty 2 §:n perusteluissa.

Pykälällä pannaan täytäntöön rikosuhridirektiivin 1 artikla ja 3 artiklan 1 kohta. Direktiivin 1 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että hakijalla on oikeus tehdä hakemus asuinvaltionsa viranomaiselle tai muulle elimelle, jos tahallinen väkivaltarikos on tehty muussa jäsenvaltiossa kuin korvauksen hakijan asuinvaltiossa. Direktiivin 3 artiklan 1 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on perustettava tai nimettävä yksi tai useampi viranomainen tai muu elin, jotka vastaavat 1 artiklan soveltamisesta.

Valtiokonttorin olisi toimitettava hakemus edelleen rikoksen tekopaikkavaltion korvausviranomaiselle. Rikosuhridirektiivin 5 artiklan 3 kohdasta ilmenevin tavoin Valtiokonttori ei olisi oikeutettu arvioimaan hakemusta. Valtiokonttori ei siis saisi kieltäytyä toimittamasta hakemusta edelleen, vaikka se esimerkiksi pitäisi hakemusta perusteettomana.

34 §. Virka-apu toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle. Pykälän 1 momentin säännöksellä pannaan täytäntöön rikosuhridirektiivin 9 artiklan 1 kohta. Sen mukaan, jos päättävä viranomainen päättää kuulla hakijaa tai muuta henkilöä, kuten todistajaa tai asiantuntijaa, se voi ilmoittaa tästä avustavalle viranomaiselle joko sen järjestämiseksi, että päättävä viranomainen kuulee henkilöä tai henkilöitä suoraan erityisesti puhelin- tai videokokouksen avulla, tai sen järjestämiseksi, että avustava viranomainen kuulee henkilöä tai henkilöitä ja toimittaa kuulemisesta selvityksen päättävälle viranomaiselle.

Pykälän 2 momentissa rajoitetaan 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettua suoran kuulemisen käyttämistä. Sen järjestämisen edellytyksenä olisi kuultavan suostumus. Tämä edellytys vastaa direktiivin 9 artiklan 2 kohtaa, jonka mukaan suora kuuleminen voi ta-

pahtua ainoastaan yhteistyössä avustavan viranomaisen kanssa ja vapaaehtoisuuteen perustuen eikä päättävä viranomainen saa käyttää pakkokeinoja.

Pykälän 3 momentissa säädetään tarkemmin 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua kuulemisen toimittamisesta. Kuulemiseen sovellettaisiin soveltuvin osin hallintolain 37 ja 40 §:n säännöksiä.

35 §. Asiakirjojen kieli. Pykälällä pannaan osaltaan täytäntöön rikosuhridirektiivin 13 artiklan 1 kohdan b alakohta, jonka mukaan jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle kielet, jotka sen viranomaiset hyväksyvät käytettäväksi direktiiviin perustuvassa yhteistyössä. Yhden näistä kielistä tulee olla sellainen Euroopan yhteisön toimielinten kieli, joka ei ole ilmoituksen tekvän jäsenvaltion virallinen kieli.

On tarkoituksenmukaista, että Suomi ilmoittaa hyväksyvänsä asiakirjoissa käytettäväksi kieleksi suomen ja ruotsin kielten ohella englannin kielen. Koska Suomen viranomaiset pääsääntöisesti ovat velvolliset ottamaan vastaan vain suomen- ja ruotsinkielisiä asiakirjoja, lakiin otettaisiin säännös, jonka mukaan hakemusasiakirjat voidaan toimittaa Valtiokonttorille paitsi suomen tai ruotsin myös englannin kielellä silloin, kun toisen jäsenvaltion viranomaisen välityksellä haetaan korvausta Suomessa tehdyllä tahallisella väkivaltarikoksella aiheutetusta vahingosta.

Pykälä koskee asiakirjoissa käytettävää kieltä vain niissä tapauksissa, joissa Valtiokonttorilla direktiivistä johtuen on velvollisuus ottaa tutkittavakseen muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä laadittu hakemus tai muu asiakirja. Se ei estä Valtiokonttoria muissakin tapauksissa harkintansa mukaan ottamasta vastaan vieraskielistä asiakirjaa. Tämä mahdollisuus ilmenee myös kielilain (423/2003) 2 §:n 3 momentista, jonka mukaan viranomainen voi antaa parempaa kielillistä palvelua kuin mainitussa laissa edellytetään. Esimerkiksi silloin, kun Valtiokonttorille toimitetaan 33 §:ssä tarkoitettu tavoin hakemus lähetettäväksi edelleen toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle, voi usein olla tarkoituksenmukaista ottaa vastaan muulla kuin suomen tai ruotsin kielellä laadittu hakemus. Tämä johtuu siitä, että Valtiokonttorin olisi useimmiten omalla kustan-

nuksellaan käännettävä suomen- tai ruotsinkielinen hakemus ennen sen lähettämistä toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle.

36 §. Kustannukset ja käännökset. Pykälän 1 momenttiin on otettu säännökset Valtiokonttorin ja toisen jäsenvaltion viranomaisen välisestä yhteistyöstä aiheutuvien kustannusten korvaamisesta. Pykälän säännöksillä pantaisiin täytäntöön direktiivin 11 artiklan 2 kohta, jonka mukaan avustavan viranomaisen direktiivin 1—10 artiklan mukaisesti antamista palveluista ei peritä maksuja eikä kuluja hakijalta eikä päättävältä viranomaiselta.

Pykälän 2 momenttiin on otettu asiakirjojen kääntämisvelvollisuutta koskeva säännös. Säännöksen tarkoituksena on selventää sitä, että hakija voi toimittaa 33 §:ssä tarkoitettua hakemuksen liiteasiakirjoineen Valtiokonttorille suomeksi tai ruotsiksi ja Valtiokonttorin asiana on huolehtia asiakirjojen kääntämisestä sellaiselle kielelle, jota direktiivin säännösten mukaan voidaan käyttää toimitettaessa asiakirjat toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle.

37 §. Tarkemmat säännökset. Pykälä sisältää asetuksenantovaltuuden. Tarkemmat säännökset 33 §:ssä tarkoitettua hakemuksen tekemistä varten annettavasta neuvonnasta, Valtiokonttorin ja toisen jäsenvaltion viranomaisen välisessä yhteistyössä käytettävästä kielestä sekä muutoin yhteistyön järjestämisestä annettaisiin valtioneuvoston asetuksella.

7 luku. Muutoksenhaku ja takaisinperintä

38 §. Muutoksenhaku. Pykälän 1 momentin mukaan Valtiokonttorin päätökseen haettaisiin muutosta valittamalla vakuutusoikeyteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaanista. Valtiokonttorin päätös olisi annettava tiedoksi hallintolaissa säädetyllä tavalla. Jos päätös on annettu hakijalle tiedoksi hallintolain 59 §:n 1 momentissa tarkoitettuna tavallisena tiedoksiantona, hakijan katsotaan saman pykälän 2 momentin mukaan saaneen asiasta tiedon seitsemäntenä päivänä kirjeen lähettämistä, jollei muuta näytetä.

Momentin jälkimmäisen virkkeen mukaan ennakkokorvausta koskevaan päätökseen liit-

tyisi valituskielto. Tätä on pidetty perusteltuna ottaen huomioon päätöksen väliaikainen luonne. Säännös vastaa voimassa olevaa lakia. Voimassa olevasta laista poiketen Valtiokonttorin päätökseen voitaisiin hakea muutosta siltä osalta kuin päätös koskee 29 §:ssä tarkoitettujen hakemuskulujen korvaamista.

Vakuutusoikeyslain (132/2003) 16 §:n 1 momentin mukaan asian käsittelyssä vakuutusoikeydessa sovelletaan hallintolainkäyttölakia (586/1996), jollei erikseen toisin säädetä. Esimerkiksi valituksen muodon ja sisällön osalta sovelletaan siten hallintolainkäyttölain 23 §:ää.

Pykälän 2 momentti koskisi valituksen tutkittavaksi ottamista vakuutusoikeydessa silloin, kun valitus on saapunut myöhästyneenä. Säännöksessä tarkoitettuna painavana syynä voidaan yleensä pitää esimerkiksi sellaista muutoksenhakijan sairautta, joka estää valituksen toimittamisen määräajassa. Myös muu sellainen myöhästymisen aiheuttanut seikka, jota ei voida lukea muutoksenhakijan syyksi, saattaa tilanteesta riippuen olla lainkohdassa tarkoitettu painava syy. Ehdotettu säännös vastaa sisällöltään muun muassa työeläke- ja työtaturma-asioita koskevia vastaavia säännöksiä.

Pykälän 3 momentin mukaan vakuutusoikeyden päätöksestä ei olisi valitusoikeyttä. Säännös vastaa voimassa olevan rikosvahinkolain 26 §:n 2 momenttia.

Muutoksenhausta Oikeusrekisterikeskuksen tämän lain mukaisessa asiassa antamaan päätökseen säädetään oikeusrekisterikeskuksesta annetun lain (1287/1995) 2 §:ssä. Muutoksenhakuviranomaisena on hallinto-oikeus.

39 §. Ylimääräinen muutoksenhaku. Pykälään on otettu ylimääräistä muutoksenhakua koskevat säännökset. Ne vastaavat sanonnallisia tarkistuksia lukuun ottamatta voimassa olevan rikosvahinkolain 27 §:n 1 ja 3 momenttia.

40 §. Uudelleen käsittely uuden selvityksen perusteella. Pykälässä säädetään asian uudelleen tutkimisesta. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan rikosvahinkolain 27 §:n 2 momenttia, mutta sen sanamuotoa on selkeytetty.

Valtiokonttorin velvollisuus tutkia asia uudelleen edellyttäisi sellaista uutta selvitystä,

jota aikaisemman käsittelyn yhteydessä ei ollut käytettävissä. Mikäli uudelleen käsittelyn perusteeksi esitetty selvitys ei ole uutta, Valtiokonttorin olisi annettava valituskelpoinen päätös vaatimuksen tutkimatta jättämisestä.

Aikaisemman lainvoimaisen päätöksen muuttaminen korvauksen hakijan eduksi edellyttäisi sellaista uutta selvitystä, jonka perusteella asia olisi jo alun perin ratkaistu hakijan eduksi. Jos syytä aikaisemman päätöksen muuttamiseen ei ole, Valtiokonttorin olisi annettava hylkäävä päätös. Myös tämän pykälän perusteella annettuihin päätöksiin voisi hakea muutosta siten kuin 38 §:ssä säädetään.

Pykälää voidaan soveltaa kaikkiin korvausta koskeviin päätöksiin. Mahdollisuus asian uudelleen tutkimiseen ei riipu siitä, onko asia aikaisemmin ratkaistu Valtiokonttorin vai vakuutusosoikeuden lainvoimaisella päätöksellä. Aikaisempaa päätöstä voidaan muuttaa tämän pykälän nojalla vain korvauksen hakijan eduksi.

41 §. Päätöksessä olevan virheen korjaaminen. Pykälään on otettu luonteeltaan informatiivinen säännös, jonka mukaan Valtiokonttorin tämän lain nojalla antamassa päätöksessä olevan asiavirheen ja kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan hallintolain 50—53 §:n säännöksiä.

42 §. Korvauksen takaisinperintä. Pykälän 1 momentissa säädetään aiheettomasti maksetun korvauksen takaisinperinnästä. Pääsäännön mukaan aiheettomasti maksettu korvaus peritään takaisin. Takaisinperintä voi kohdistua vahinkoa kärsineen lisäksi myös muuhun aiheettoman korvauksen saajaan, kuten työnantajaan.

Takaisinperintä edellyttää lähtökohtaisesti aiheettoman korvauksen perusteena olevan lainvoimaisen päätöksen poistamista 39 §:n nojalla sekä uuden valituskelpoisen päätöksen antamista. Uusi päätös voidaan vastavasti antaa myös hallintolain asiavirheen korjaamista koskevan 50 §:n perusteella. Uudessa päätöksessä todetaan virheen sisältö, aiheettomasti maksetun ja oikean korvauksen määrä sekä takaisin perittävä määrä tai perusteet takaisinperinnästä luopumiselle. Myös silloin, kun Valtiokonttori luopuu kokonaan takaisinperinnästä, on oikeusturvavastuu tarpeen, että asiasta annetaan kohtuullisessa

ajassa päätös.

Korvauksen perusteena olevan päätöksen poistaminen ei ole yleensä tarpeen silloin, kun aiheeton maksaminen on johtunut 12 §:ssä tarkoitettua olosuhteiden muuttamisesta. Tällöinkin Valtiokonttorin olisi kuitenkin tehtävä uusi päätös korvauksen muuttamisesta.

Valtiokonttorilla ei ole oikeutta periä korvausta takaisin pelkästään sen johdosta, että Valtiokonttori on alun perin korvauspäätöksellään maksanut korvausta käräjäoikeuden vahingonkorvausasiassa antaman tuomion mukaisesti, mutta hovioikeus on sittemmin muutoksenhaun johdosta alentanut tuomitun vahingonkorvauksen määrää.

Takaisinperintää koskevaan päätökseen saa hakea muutosta siten kuin muuhinkin Valtiokonttorin päätöksiin.

Pykälän 2 momentissa säädetään korvauksen takaisinperinnästä sellaisessa tapauksessa, jossa Valtiokonttori on maksanut vahinkoa kärsineelle korvausta ja myös korvausvelvollinen on Valtiokonttorin korvauspäätöksen jälkeen vilpittömässä mielessä suorittanut hänelle korvauksen samasta vahingosta. Vahinkoa kärsinyt on saanut siis korvauksen samasta vahingosta kahteen kertaan. Valtiolle ei 31 §:n 2 momentin mukaan tällaisessa tapauksessa synny takautumisoikeutta maksamansa korvauksen perusteella. Käsillä olevan säännöksen nojalla valtiolla olisi sitä vastoin oikeus periä takaisin korvauksen saajalta sellainen korvaus tai osuus korvauksesta, jonka osalta valtiolle ei synny takautumisoikeutta korvausvelvollisen Valtiokonttorin korvauspäätöksen jälkeen tekemän maksun vuoksi. Päätöksen takaisinperinnästä tekisi näissä tapauksissa Oikeusrekisterikeskus korvauksen saajaa kuultuaan.

Pykälän 3 momentissa säädetään takaisinperinnästä luopumisesta ja sen edellytyksistä. Takaisinperinnästä voidaan luopua osittain tai kokonaan, jos sitä on pidettävä kohtuullisena eikä aiheettoman korvauksen maksaminen ole johtunut korvauksen hakijan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä. Kun takaisin perittävä määrä on vähäinen, takaisinperinnästä voitaisiin aina luopua. Noin kymmenen euron määriä ja sitä pienempiä saatavia voitaisiin pitää säännöksessä tarkoitettulla tavalla vähäisinä.

Takaisinperinnästä luopumisen kohtuullisuutta harkittaessa otetaan huomioon muun muassa aiheettomasti maksetun korvauksen määrä, siihen johtaneen virheen laatu ja pitkäaikaisuus, kenen taholla virhe on tapahtunut ja korvauksen saajan mahdollisuudet havaita virhe. Samoin otetaan erityisesti huomioon korvauksen saajan taloudellinen asema, ikä, terveydentila ja muut seikat, jotka vaikuttavat hänen kykyynsä maksaa korvaus takaisin.

Pitkään jatkunut virheellinen maksu, korvauksen saajan huono taloudellinen tilanne, puuttuva tuottamus, korkea ikä sekä vamman tai sairauden vaikeus saattavat usein puoltaa takaisinperinnän kohtuullistuttamista. Myös virheen tapahtuminen Valtiokonttorin taholla voi olla tällainen tekijä. Luopumista vastaan puhuvana seikkana voidaan pitää muun muassa korvauksen hakijan tai hänen edustajansa huolimattonta tai piittaamatonta menettelyä tai laiminlyöntiä, jota ei voida katsoa suoranaiseksi vilpiksi.

Pykälän 4 momentissa säädetään takaisinperinnän määräajasta. Säännös vastaa voimassa olevan lain 23 §:n 2 momenttia.

43 §. *Takaisinperintää koskevan päätöksen täytäntöönpano.* Pykälän 1 momentin mukaan takaisinperintää koskeva Valtiokonttorin lainvoimainen päätös olisi suoraan täytäntöön pantavissa ilman erillistä päätöstä tai tuomiota. Säännös vastaa voimassa olevan lain 23 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 momentin takaisinperintää koskeva Oikeusrekisterikeskuksen päätös pantaisiin täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti. Täytäntöönpano edellyttäisi päätöksen lainvoimaisuutta.

Pykälän 3 momentissa säädetään aiheettomasti maksetun korvauksen kuittaamisesta myöhemmin maksettavasta korvauksesta. Kuittausmahdollisuutta on säännöksessä rajoitettu voimassa olevan lain 23 §:n 4 momenttiin verrattuna. Kuittausmahdollisuus ei koskisi niitä korvauksia, jotka eivät ulosottolain (37/1895) 4 luvun 7 §:n 3 momentin mukaan voi olla myöskään ulosmittauksen kohteena.

Momentissa säädettävä kuittausraja poikkeaa ulosottolain 4 luvun mukaisista vähimmäistoimeentulo- ja suojaosuusrajoista. Ehdotettu kuittausrajoitus johtaisi useimmiten

korvauksen saajan kannalta edullisempaan tulokseen. Lisäksi sen määräytymistapa on yksinkertaisempi. Se säästäisi myös takaisinperinnän kustannuksia ja ehkäisisi virhemahdollisuuksia. Vastaavanalainen rajoitus on esimerkiksi tapaturmavakuutuslaisissa sekä työeläkejärjestelmiä koskevista laeista. Rajoitusta olisi noudatettava myös silloin, kun aiheetonta korvausta peritään takaisin vilpilliseen menettelyyn syyllistyneeltä korvauksen saajalta.

8 luku. Erinäiset säännökset

44 §. *Siirtokielto.* Pykälässä säädetään rikosvahinkolakiin perustuvan oikeuden siirtämistä tai panttaamista tarkoittavan sopimuksen mitättömyydestä. Pykälä vastaa voimassa olevan lain 25 §:ää. Pykälässä tarkoitetaan sopimuksella kaikenlaisia oikeustoimia, jotka tarkoittavat korvaussaatavan siirtämistä hakijalta toiselle henkilölle tai sen panttaamista. Pykälä ei estä suorittamasta korvausta perintävaltakirjan nojalla hakijan asiamiehelle.

45 §. *Korvauksen suorittaminen vajaanlaiselle.* Pykälään on otettu säännökset vajaanlaiselle tulevan rikosvahinkokorvauksen suorittamisesta sekä tällaisen korvauksen johdosta holhousviranomaiselle tehtävästä ilmoituksesta. Pykälä vastaa voimassa olevan rikosvahinkoasetuksen 6 §:ää.

46 §. *Ilmoitusvelvollisuus.* Pykälään on otettu säännös korvauksen saajan velvollisuudesta ilmoittaa Valtiokonttorille olosuhteidensa muuttumisesta. Pykälä vastaa sanonnallista tarkistusta lukuun ottamatta voimassa olevan rikosvahinkoasetuksen 3 §:ää.

Ilmoitusvelvollisuus koskisi sellaisia olosuhteiden muutoksia, jotka voivat aiheuttaa korvauksen alentamisen tai sen suorittamisen lopettamisen 12 §:n 1 momentin nojalla. Esimerkiksi rikosvahingon aiheuttaman työkyvyttömyyden perusteella jatkuvaa ansionmenetykskorvausta saavan henkilön tulisi ilmoittaa Valtiokonttorille työkykynsä parantumisesta sekä työntekonsa ja ansiotulonsa lisääntymisestä. Lesken, joka saa korvausta elatuksen menetyksestä puolisonsa kuoleman johdosta, tulisi ilmoittaa solmimastaan uudesta avioliitosta tai avoliitosta. Vahinkoa

kärsineen, jolle maksetaan korvausta pysyvistä haitasta toistuvaissuorituksina, tulisi ilmoittaa pysyvän haitan vähentymisestä.

Ilmoitusvelvollisuuden laiminlyönnistä voi olla seurauksena, että korvausta 12 §:n 2 momentin nojalla muutetaan takautuvasti siitä lukien, kun korvauksen saaja on ollut velvollinen tekemään ilmoituksen. Tällöin liikaa maksetut korvauserät voidaan periä takaisin 42 §:n 1 momentin nojalla.

47 §. Valtiokonttorin oikeus saada tietoja. Pykälään on otettu Valtiokonttorin tiedonsaantioikeutta koskevat säännökset. Ne ovat tarpeen, jotta Valtiokonttori voi 26 §:ssä edellytetyllä tavalla osaltaan hankkia selvitystä hakijan oikeudesta korvaukseen.

Pykälän 1 kohdan mukaan Valtiokonttorilla olisi oikeus salassapitosäännösten ja määräysten estämättä saada tuomioistuimelta sen hallussa olevat korvausasian selvittämiseksi tarpeelliset asiakirjat. Tällaisia asiakirjoja voivat olla esimerkiksi tuomioistuimelle annetut lääkärintilaukset. Säännös vastaa asiallisesti voimassa olevan lain 16 §:n 3 momenttia.

Pykälän 2 kohdan mukaan Valtiokonttorilla olisi lisäksi oikeus saada ensiksikin poliisi-, kriminaalihuolto-, vankeinhoito- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta ja laitoksilta samoin kuin säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) tarkoitetulta säilöönottoyksiköltä korvausasian selvittämiseksi tarpeelliset tiedot. Lain 13 §:n nojalla tehdyn korvaushakemuksen ratkaiseminen edellyttää, että Valtiokonttori voi saada edellä mainituilta viranomaisilta ja laitoksilta tiedon siitä, onko rikoksentehtyjä ollut pykälässä tarkoitettu tavoin sijoitettuna laitokseen.

Valtiokonttorilla olisi myös oikeus saada Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta sekä korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai muulta etuuden myöntäjältä korvausasian selvittämiseksi tarpeelliset tiedot. Tietojen saaminen on tarpeellista esimerkiksi tilanteissa, jossa on selvitetävä rikosvahinkolain mukaisesta korvauksesta 19 §:n nojalla vähennettävien muualta saatujen korvausten määrää.

Valtiokonttori ja Oikeusrekisterikeskus saattavat 42 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa tarvita tietoja esimerkiksi korvauksen saajan

taloudellisesta asemasta tai terveydentilasta voidakseen harkita, onko edellytyksiä luopua takaisinperinnästä mainitun pykälän 3 momentin nojalla. Tällöin voidaan kuitenkin edellyttää, että korvauksen saaja esittää sellaiset selvitykset, jotka ovat tarpeen sen osoittamiseksi, että takaisinperinnästä voidaan luopua. Valtiokonttorille ja Oikeusrekisterikeskukselle ei sen vuoksi ole tarpeen säätää oikeutta tietojen saamiseen mainituista seikoista.

48 §. Rahamäärien tarkistaminen. Pykälässä säädetään rikosvahinkolain nojalla korvattavia vahinkoja koskevien euromäärien vähimmäis- ja enimmäismäärien tarkistamisesta. Nämä määrät tarkistettaisiin kolmivuotiskausittain valtioneuvoston asetuksella rahan arvon muutosta vastaavasti. Säännös vastaa muutoin voimassa olevan lain 27 a §:ää, mutta se mahdollistaa myös ehdotettujen uusien korvauslajikohtaisten enimmäismäärien sekä 20 §:ssä säädetyn perusvähennyksen tarkistamisen valtioneuvoston asetuksella. Rahan arvon muutosta voitaisiin arvioida kulluttajahintaindeksin mukaan.

Rahamäärien tarkistamisen yhteydessä voitaisiin tarkistatut uudet rahamäärät pyöristää korvaussääntelyn havainnollisuuden kannalta tarkoituksenmukaisiin tasalukuihin, esimerkiksi 20 §:ssä tarkoitettu perusvähennys lähimpään kymmeneen euroon ja 10 §:ssä tarkoitettu enimmäiskorvaus lähimpään 500 euroon.

49 §. Voimaantulo. Pykälän 1 momentin mukaan laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006 lukuun ottamatta 9 §:n 1 momentin 2 kohtaa. Kyseinen säännös, joka koskee törkeiden väkivaltarikosten uhrien oikeutta saada valtion varoista korvausta loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä, tulee valtioneuvoston taloudellisista syistä voimaan vasta vuoden 2008 alusta.

Pykälän 2 momentin mukaan uudella lailla kumotaan voimassa oleva rikosvahinkolaki.

50 §. Siirtymäsäännökset. Pykälän 1 momenttiin otetun siirtymäsäännöksen nojalla uutta lakia sovelletaan pääsääntöisesti vain sellaisen vahingon korvaamiseen, joka on aiheutettu lain voimaantulon jälkeen tehdyllä rikoksella. Ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaamiseen sovelletaan tämän lain voimaan tullessa voi-

massa olleita säännöksiä, jollei 2—6 momentin säännöksistä muuta johdu.

Uutta lakia sovellettaisiin myös sellaisiin ennen lain voimaantuloa alkaneisiin laiminlyönteihin, jotka jatkuvat lain voimaantulon jälkeen. Ratkaisevaa soveltamisen kannalta olisi siis laiminlyönnin päättymishetki. Sama koskisi tekoja, jotka ovat jatkuvaluonteisia. Vahingon ilmenemishetkellä ei olisi lain soveltumisen kannalta merkitystä.

Pykälän 2 momentin mukaan ehdotettua 12 §:n 1 momenttia, joka koskee korvausten tarkistamista muuttuneiden olosuhteiden perusteella, voitaisiin 1 momentin pääsäännöstä poiketen osittain soveltaa takautuvasti. Sen nojalla voitaisiin tarkistaa myös sellaisia kertakorvauksia, jotka perustuvat ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutettuun vahinkoon. Voimassa olevan rikosvahinkolain mukaan kertakorvausten muuttaminen olosuhteiden muuttumisen perusteella ei ole ollut mahdollista.

Siltä osalta kuin olosuhteiden muutos antaa aiheen tarkistaa sellaista jatkuvaa korvausta, joka perustuu ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutettuun vahinkoon, sovellettaisiin 1 momentin pääsäännön mukaisesti aikaisempaa lakia. Tästä ehdotetaan selvyuden vuoksi otettavaksi nimenomainen säännös 2 momenttiin.

Pykälän 3 momentin mukaan 4 luvun menettelysäännöksiä sekä 47 §:n tiedonsaantioikeutta koskevaa säännöstä sovelletaan korvausasiassa, joka on tullut vireille lain voimaantulon jälkeen. Vahingon aiheuttaneen rikoksen tekoajankohdalla ei siis olisi merkitystä menettelysäännösten ja tiedonsaantioikeutta koskevan säännöksen soveltamisen kannalta. Ennen lain voimaantuloa Valtiokonttorissa vireille tulleet asiat käsiteltäisiin loppuun noudattaen aikaisemman lain säännöksiä.

Korvauksen hakemisen määräajan osalta ehdotetaan kuitenkin oikeudenmenetysten välttämiseksi sellaista siirtymäajan sääntelyä, jonka mukaan ennen uuden lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetusta vahingosta voitaisiin hakea korvausta, jos korvauksen hakeminen olisi mahdollista joko aikaisemman lain 15 §:n mukaan tai uuden lain 25 §:n 1 momentin mukaan. Tällaisten vahinkojen osalta korvausta voitaisiin siis hakea kym-

menen vuoden ajan rikoksen tekemisestä lukien ja tämän lisäksi kolmen vuoden ajan siitä lukien, kun korvausasiassa annettiin lainvoimaiseksi tullut tuomio.

Pykälän 4 momentin mukaan 5 luvussa olevia valtion takautumisoikeutta koskevia säännöksiä sovellettaisiin, jos Valtiokonttori on päättänyt maksaa korvausta tämän lain voimaantulon jälkeen. Jos korvauspäätös on tehty ennen uuden lain voimaantuloa, valtion takautumisoikeuteen sovelletaan aikaisempaa lakia.

Pykälän 4 momentista seuraisi lisäksi, että 7 luvun muutoksenhakua ja takaisinperintää koskevia säännöksiä sovellettaisiin, jos päätös, johon muutosta haetaan tai jolla takaisin perittävä korvaus on määrätty, on annettu tämän lain voimaantulon jälkeen. Tällöin ei siis olisi merkitystä sillä, milloin vahingon aiheuttanut rikos on tehty.

Pykälän 5 momentin mukaan 6 luvun säännöksiä, jotka koskevat yhteistyötä toisen jäsenvaltion viranomaisen kanssa, sovellettaisiin, jos korvaushakemus koskee 1 päivänä heinäkuuta 2005 tai sen jälkeen tehdystä rikoksesta aiheutunutta vahinkoa. Säännös perustuu rikosvahinkodirektiivin 18 artiklan 2 kohtaan, jonka mukaan jäsenvaltiot voivat säätää, että direktiivin noudattamiseksi tarpeellisia toimenpiteitä toteutetaan ainoastaan niiden hakijoiden osalta, joiden vahingot aiheuttanut rikos on tehty 30 päivän kesäkuuta 2005 jälkeen.

Pykälän 6 momentin mukaan lain voimaantulon jälkeen ei sovellettaisi rikosvahinkoasetuksen 8 §:n säännöksiä, jotka koskevat lausunnon pyytämistä rikosvahinkolautakunnalta. Merkitystä ei siis olisi sillä, milloin hakemuksen perusteena oleva rikos on tehty tai milloin korvaushakemus on tullut vireille.

Pykälän 7 momentin mukaan muussa lainsäädännössä olevalla viittauksella aikaisempaan lakiin tarkoitettaisiin lain voimaantulon jälkeen viittausta tähän lakiin.

1.2. Laki henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta

Lakiin tehtäisiin rikosvahinkolautakunnan lakkauttamisesta johtuvat seurannaismuutokset.

2 §. Neuvottelukunnan tehtävät. Pykälän 2 momenttia tarkistettaisiin siten, että neuvottelukunnan oikeus saada salassapitosäännösten estämättä rikosvahinkolautakunnalta sen lausunnot korvattaisiin neuvottelukunnan oikeudella saada Valtiokonttorilta sen päätökset, jotka koskevat henkilövahingon tai kärsimyksen korvaamista. Ehdotettu tietojensaantioikeus on tarpeellinen, jotta neuvottelukunta voi tehtävänsä suorittamiseksi seurata korvauskäytäntöä myös rikosvahinkolain nojalla maksettavia korvauksia koskevissa asioissa.

3 §. Neuvottelukunnan kokoonpano. Pykälän 1 momenttia tarkistettaisiin siten, että neuvottelukunnassa olisi puheenjohtajan lisäksi kuuden sijasta viisi muuta jäsentä.

Pykälän 2 momentissa määritellystä neuvottelukunnan kokoonpanosta jätettäisiin pois rikosvahinkolautakunnan puheenjohtaja.

1.3. Laki sakon täytäntöönpanosta

1 §. Lain soveltamisala. Pykälässä olevaa luetteloa tämän lain mukaisesti täytäntöön pantavista seuraamuksista on täydennetty siten, että 7 kohtaan on lisätty rikosvahinkolain 42 §:n 2 momentissa tarkoitettuun takaisinperintää koskevaan Oikeusrekisterikeskuksen päätökseen perustuva valtion saaminen korvauksen saajalta. Tämä on tarkoituksenmukaista, jotta kaikkien Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön pantavina olevien rikosvahinkolakiin perustuvien saamisten täytäntöönpanoon sovelletaan samoja säännöksiä.

2 §. Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus. Pykälän 4 momenttiin on tehty 1 §:n 7 kohdan muutoksesta johtuva seurannaismuutos. Kaikkien Oikeusrekisterikeskuksen täytäntöön pantavina olevien rikosvahinkolakiin perustuvien saamisten täytäntöönpanokelpoisuudesta säädettäisiin erikseen. Tätä koskevat säännökset sisältyvät 1. lakiehdotuksen 32 §:ään ja 43 §:n 2 momenttiin.

5 §. Maksutilaisuuden varaaminen. Pykälän 1 momenttiin on tehty 1 §:n 7 kohdan muutoksesta johtuva seurannaismuutos. Oikeusrekisterikeskuksen olisi huolehdittava maksutilaisuuden varaamisesta kaikkien sen täytäntöön pantavina olevien rikosvahinkolakiin perustuvien saamisten osalta.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

2.1. Rikosuhridirektiivin täytäntöönpanon edellyttämät tarkemmat säännökset

Esityksen liitteenä on luonnos valtioneuvoston asetukseksi Valtiokonttorin ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen välisestä yhteistyöstä rikosvahinkojen korvaamisessa. Asetuksen antaminen perustuisi rikosvahinkolain 37 §:ssä säädettyyn asetukseenantovaltuuteen. Asetuksella pantaisiin täytäntöön rikosuhridirektiivin säännökset niiltä osilta kuin niiden täytäntöönpanon ei ole katsottu edellyttävän sääntelyä lain tasolla.

Asetusluonnoksen 1 § koskee Valtiokonttorin neuvontavelvollisuutta. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 5 artiklan säännökset, joiden mukaan avustavan viranomaisen on annettava hakijalle olennaiset tiedot korvauksen hakumahdollisuuksista ja tarvittavat hakemuslomakkeet sekä hakijan pyynnöstä annettava hänelle yleistä neuvontaa ja tietoa siitä, miten korvaushakemus täytetään ja mitä todistusasiakirjoja hakemukseen on mahdollisesti liitettävä. Pykälä täsmentäisi direktiivissä tarkoitettujen rikosvahinkoasioiden käsittelyn kannalta hallintolain 8 §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan viranomaisen on toimivaltansa rajoissa annettava asiakkailleen tarpeen mukaan hallintoasian hoitamiseen liittyvää neuvontaa sekä vastattava asiointia koskeviin kysymyksiin ja tiedusteluihin.

Asetusluonnoksen 2 § koskee Valtiokonttorille rikosvahinkolain 33 §:n nojalla jätetyn hakemuksen lähettämistä edelleen rikoksen tekopaikkavaltion korvausviranomaiselle. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 6 artiklan säännökset, joiden mukaan avustavan viranomaisen on lähetettävä hakemus ja sen liiteasiakirjat mahdollisimman pian päätävälle viranomaiselle ja avustavan viranomaisen on hakemusta lähettäessään käytettävä direktiivin 14 artiklassa tarkoitettua vakiomuotoista lomaketta.

Asetusluonnoksen 3 § koskee Valtiokonttorin velvollisuutta antaa hakijalle neuvontaa toisen jäsenvaltion korvausviranomaisen esit-

tämään lisäselvityspyyntöön vastaamisessa sekä velvollisuutta toimittaa hakijan pyynnöstä lisäselvitys edelleen asianomaiselle korvausviranomaiselle. Pykälällä pantaisiin täytäntöön direktiivin 8 artiklan säännökset.

Asetusluonnoksen 4 §:ään on otettu direktiivistä johtuvat erityissäännökset, jotka koskevat toisesta jäsenvaltiosta saapuneen hakemuksen käsittelyä Valtiokonttorissa. Pykälän 1 momentin säännöksellä pantaisiin täytäntöön direktiivin 7 artikla, jonka mukaan päättävän viranomaisen on toimitettava avustavalle viranomaiselle ja hakijalle mahdollisimman pian hakemuksen vastaanottamisen jälkeen tiedot asian käsittelystä vastaavasta yhteyshenkilöstä tai osastosta, ilmoitus hakemuksen vastaanottamisesta sekä mahdollisuuksien mukaan arvio siitä, mihin mennessä hakemusta koskeva päätös tullaan tekemään. Ehdotettu säännös täsmentäisi direktiivissä tarkoitettujen rikosvahinkoasioiden käsittelyn kannalta hallintolain 23 §:n 2 momenttia, jonka mukaan viranomaisen on esitettävä asianosaiselle tämän pyynnöstä arvio päätöksen antamisajankohdasta sekä vastattava käsittelyn etenemistä koskeviin tiedusteluihin.

Pykälän 2 momentin säännöksellä pantaisiin täytäntöön direktiivin 10 artikla, jonka mukaan päättävän viranomaisen on lähetettävä korvaushakemusta koskeva päätös direktiivin 14 artiklassa tarkoitettua vakiomuotoista lomaketta käyttäen hakijalle ja avustavalle viranomaiselle mahdollisimman pian, kansallisen lainsäädännön mukaisesti, sen jälkeen kun päätös on tehty. Säännös täsmentäisi direktiivin mukaisten rikosvahinkoasioiden käsittelyn kannalta hallintolain III osan säännöksiä hallintopäätöksen tiedoksiannosta.

Asetusluonnoksen 5 §:ään on otettu säännökset kielestä, jota Valtiokonttorin on käytettävä lähettäessään asiakirjoja toisen jäsenvaltion viranomaiselle. Säännöksillä pannaan täytäntöön direktiivin 11 artiklan 1 kohdan säännökset, joiden mukaan tiedot, joita viranomaiset lähettävät toisilleen direktiivin 6—10 artiklan nojalla, on esitettävä sen viranomaisen oman jäsenvaltion virallisella kielellä tai yhdellä niistä, jolle tiedot lähetetään, ja jonka on oltava yksi yhteisön toimielinten kielistä, tai jollakin muulla yhteisön toimielinten kielellä, jonka kyseinen jäsenvaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä. Nämä

säännökset eivät kuitenkaan koske päättävän viranomaisen tekemiä päätöksiä eivätkä direktiivin 9 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettua kuulemisesta laadittua selvitystä, jossa käytettävän kielen määrää avustava viranomainen. Tämän kielen on kuitenkin oltava yksi yhteisön toimielinten kielistä.

Asetuksen 6 §:ssä nimettäisiin Valtiokonttori direktiivin 16 artiklassa tarkoitetuksi yhteysviranomaiseksi.

2.2. Oikeusavusta annetun valtioneuvoston asetuksen 26 §:n muuttaminen

Edellä 1. lakiehdotuksen 29 §:n perusteissa mainitusta syystä oikeusavusta annetun valtioneuvoston asetuksen (388/2002) 26 §:ään olisi lisättävä uusi 2 momentti, jonka mukaan oikeusaputoimiston tulisi pyynnöstä antaa korvauksen hakijalle selvitys oikeusavun taloudellisista edellytyksistä. Esiityksen liitteenä on luonnos tätä koskevaksi valtioneuvoston asetukseksi.

3. Voimaantulo

Lakien ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Ehdotettu voimaantuloajankohta perustuu ensiksikin siihen, että jäsenvaltioiden on rikosuhridirektiivin 18 artiklan 1 kohdan mukaan saatettava direktiivin noudattamisen edellyttämät lait, asetukset ja hallinnolliset määräykset voimaan viimeistään mainittuna ajankohtana. Lisäksi ehdotettu voimaantuloajankohta vastaa henkilövahingon ja kärsimyksen korvaamista koskevien vahingonkorvauslain uusien säännösten voimaantuloajankohtaa. Valtiontaloudellisista syistä ehdotetaan kuitenkin, että säännös törkeiden väkivaltarikosten uhrien oikeudesta kärsimyskorvaukseen valtion varoista tulisi voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2008.

4. Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Perustuslain 10 §:n 1 momentissa turvatun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta on syytä tarkastella 1. lakiehdotuksen 47 §:ää, jonka mukaan Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja –määräysten estä-

mättä oikeus saada tietoja tuomioistuimilta, poliisi-, kriminaalihuolto-, vankeinhoito- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta ja laitoksilta, säilönottoyksiköltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta sekä korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai muulta etuuden myöntäjältä. Tiedonsaantioikeus koskisi vain korvausasian selvittämiseksi tarpeellisia asiakirjoja ja tietoja. Ehdotettu tiedonsaantioikeus on välttämätön, jotta Valtiokonttori voi asianmukaisesti selvittää yhtäältä hakijan oikeutta korvaukseen ja toisaalta korvauksesta vähennettävien muualta saatujen korvausten määrän. Sääntelylle on siten hyväksyttävä peruste.

Lakiehdotuksen 38 §:n 1 momentin mukaan ennakkokorvausta koskevaan päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla. Muutoksenhakukieltoa voidaan pitää asianmukaisena perustuslain 21 §:n 1 momentin kannalta ottaen huomioon, että ennakkokorvausta koskeva päätös on luonteeltaan väliaikainen. Hakijan oikeus korvaukseen tulee sitovasti ratkaistuksi vasta lopullisella korvauspäätöksellä, johon hakija voi aina hakea muutosta.

Lakiehdotuksen 37 ja 48 §:ssä olevia asetustenantovaltuuksia on syytä tarkastella perustuslain 80 §:n kannalta. Ehdotetun 37 §:n mukaan valtioneuvoston asetuksella annettaisiin tarkemmat säännökset toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle toimitettavan hakemuksen tekemistä varten annettavasta neuvonnasta, Valtiokonttorin ja toisen jäsenval-

tion viranomaisen välisessä yhteistyössä käytettävästä kielestä sekä muutoin yhteistyön järjestämisestä. Asetuksenantovaltuuden piiriin ei kuuluisi yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteita koskevia kysymyksiä. Ehdotettu valtuussäännös on lisäksi sisällöltään täsmällinen ja tarkkarajainen.

Ehdotetun 48 §:n mukaan korvauksesta tehtävää perusvähennystä ja enimmäismääriä koskevissa säännöksissä mainittuja rahamääriä tarkistettaisiin valtioneuvoston asetuksella kolmivuotiskausittain rahan arvon muutosta vastaavasti. Säännöksessä on kysymys asetustenantajan toimivallasta muuttaa lakia. Valtuutus on säännöksessä sidottu täsmälliseen laskentaperusteeseen eikä se siksi vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen (PeVL 62/2002 vp, 14/2003 vp ja 2/2004 vp). Sellaisen asetustenantovaltuuden säätämiseen, joka velvoittaa määrääjain tekemään säännöksiin rahan arvon muutosta vastaavat tarkistukset, voidaan katsoa olevan erityisiä ja painavia syitä. Asetustenantovaltuuden avulla voidaan välttää sellaisen tilanteen syntyminen, jossa rikoksen uhrin asema vähitellen ajan kuluessa heikentyisi korvauksen enimmäismääriä koskevien säännösten muuttuessa rahan arvon kehityksen myötä rikoksen uhrin kannalta epäedullisemmiksi.

Esitetyistä syistä on perusteltua katsoa, että esitykseen sisältyvät lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa säätämisyjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

Rikosvahinkolaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Lain soveltamisala

Rikoksella luonnolliselle henkilölle tai kuolinpesälle aiheutettu vahinko korvataan valtion varoista siten kuin tässä laissa säädetään.

Lisäksi korvataan rikoksella oikeushenkilölle aiheutettu vahinko 7 ja 14 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa.

2 §

Suomessa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaaminen

Korvausta suoritetaan Suomessa tehdyllä rikoksella aiheutetusta vahingosta. Korvausta ei kuitenkaan suoriteta, jos vahinkoa kärsineellä ei ole eikä rikoksen tekohetkellä ollut asuinpaikkaa Suomessa tai muussa Euroopan unionin jäsenvaltiossa ja jos vahingon yhteys Suomeen on muutoinkin vähäinen.

3 §

Suomen ulkopuolella tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaaminen

Jos rikos on tehty Suomen ulkopuolella, suoritetaan korvausta vain henkilövahingosta ja kärsimyksestä. Korvauksen suorittamisen

edellytyksenä on, että rikoksen uhrilla oli rikoksen tekohetkellä kotipaikka Suomessa ja että hänen oleskelunsa Suomen ulkopuolella johtui työstä, opiskelusta tai muusta näihin verrattavasta syystä. Elatuksen menetyksestä suoritettavan korvauksen edellytyksenä on lisäksi, että myös elatukseen tai elatusapuun oikeutetulla taikka muutoin surmansa saaneen elatuksen varassa olleella oli rikoksen tekohetkellä kotipaikka Suomessa.

Suomen ulkopuolella tehdyllä rikoksella aiheutetusta henkilövahingosta ja kärsimyksestä voidaan harkinnan mukaan suorittaa korvausta muissakin kuin 1 momentissa tarkoitetuissa tapauksissa, jos korvauksen suorittamista on pidettävä perusteltuna ottaen erityisesti huomioon rikoksen läheinen yhteys Suomeen, rikoksentehtäjän ja rikoksen uhrin välisen suhteen läheisyys, vahingon laatu sekä vahinkoa kärsineen mahdollisuus saada korvausta muualta.

2 luku

Korvattava vahinko*Henkilövahinko ja kärsimys*

4 §

Henkilövahingon kärsineelle suoritettavat korvaukset

Henkilövahingon kärsineelle suoritetaan korvaus:

1) tarpeellisista sairaanhoitokustannuksista ja muista tarpeellisista kuluista;

2) ansionmenetyksestä;
3) kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta;

4) pysyvästä haitasta.

Henkilövahingon kärsineelle suoritetaan lisäksi kohtuullinen korvaus henkilövahingon yhteydessä vahingoittuneista vaatteista ja muista henkilökohtaisista käyttöesineistä.

Sairaanhoitokustannuksina korvataan myös sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset.

5 §

Korvauksen määrääminen henkilövahingosta

Korvaus ansionmenetyksestä määrätään vahingonkorvauslain (412/1974) 5 luvun 2 a ja 2 b §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus on kuitenkin enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevan ansiotulon määrällä.

Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta ja pysyvästä haitasta määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 2 c §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta on kuitenkin enintään 10 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

6 §

Henkilövahingon kärsineen läheiselle suoritettavat korvaukset

Henkilövahingon kärsineen läheiselle korvataan tarpeelliset kulut ja ansionmenetyksen vahingonkorvauslain 5 luvun 2 d §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus ansionmenetyksestä on kuitenkin enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevan ansiotulon määrällä.

7 §

Työnantajalle suoritettava korvaus

Työnantajalle korvataan palkka tai sitä vas-

taava korvaus, jonka työnantaja on maksanut henkilövahingon kärsineelle työkyvyttömyysajalta. Korvaus on kuitenkin enintään 125 euroa päivältä.

Jos henkilövahinko on aiheutettu rikoksella, josta syyttäjä saa nostaa syytteen ainoastaan asianomistajan vaatimuksesta, korvauksen suorittaminen työnantajalle edellyttää, että asianomistaja on ilmoittanut esitutkintaviranomaiselle tai syyttäjälle vaativansa rikokseen syyllistyneelle rangaistusta tai muutoin pyytännyt esitutkinnan toimittamista.

8 §

Kuolemantapauksen johdosta suoritettavat korvaukset

Hautaamisesta aiheutuneet ja siihen liittyvät kustannukset korvataan vahingonkorvauslain 5 luvun 3 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Elatuksen menetyksestä suoritetaan korvausta vahingonkorvauslain 5 luvun 4 §:ssä säädettyjen perusteiden mukaan.

Surmansa saaneen läheiselle kuolemantapauksen seurauksena aiheutuneesta henkilövahingosta johtuvat tarpeelliset sairaanhoitokustannukset ja muut tarpeelliset kulut sekä ansionmenetyksen korvaus vahingonkorvauslain 5 luvun 4 b §:ssä säädettyjen edellytyksin. Sairaanhoitokustannuksina korvataan myös sairaanhoitoon välittömästi liittyvästä lääkinnällisestä kuntoutuksesta aiheutuvat kustannukset. Korvaus ansionmenetyksestä on enintään 125 euroa päivältä vähennettynä korvaukseen oikeutetulle samalta ajalta tulevalla ansiotulolla. Tämän momentin nojalla läheiselle suoritetaan korvausta yhteensä enintään 5 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä.

9 §

Kärsimyksen korvaaminen

Loukkauksen aiheuttamasta kärsimyksestä suoritetaan korvaus sille:

1) jonka seksuaalista itsemääräämisoikeutta on rikoksella loukattu tai jonka vapautta muuten on rikoksella loukattu;

2) jonka henkilökohtaista koskemattomuutta on erityisen vakavasti loukattu tapon, murhan tai surman yrityksellä, törkeällä pahoinpitelyllä tai sen yrityksellä taikka muulla näihin rinnastettavalla rikoksella.

Korvaus kärsimyksestä määrätään vahingonkorvauslain 5 luvun 6 §:n 2 momentissa säädettyjen perusteiden mukaan. Korvaus on kuitenkin enintään 3 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitetun muualta tulevan korvauksen määrällä. Seksuaalirikoksen uhrille voidaan kuitenkin suorittaa korvausta enintään 8 000 euroa vastaavasti vähennettynä.

10 §

Korvauksen enimmäismäärä

Vahinkoa kärsineelle suoritetaan saman vahinkotapahtuman perusteella korvauksia henkilövahingosta ja kärsimyksestä yhteensä enintään 51 000 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitettujen muualta tulevien korvausten yhteismäärällä.

Edellä 1 momentissa mainittuun enimmäismäärään ei sisällytetä ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä toistuvina suorituksina maksettavia korvauksia.

11 §

Korvauksen suorittamistapa

Henkilövahingon perusteella suoritettava korvaus vastaisuudessa aiheutuvasta ansionmenetyksestä tai elatuksen menetyksestä maksetaan toistuvina suorituksina. Korvaus voidaan kuitenkin maksaa kertasuorituksena, jos se on korvauksen määrä huomioon ottaen tarkoituksenmukaista.

Kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta tai pysyvästä haitasta maksetaan kertakorvaus. Korvaus pysyvästä haitasta voidaan kuitenkin maksaa kokonaan tai osittain toistuvina suorituksina, jos se on aiheellista ottaen huomioon vahinkoa kärsineen olosuhteet ja korvauksen määrä.

Kärsimyksestä maksetaan kertakorvaus.

12 §

Korvauksen muuttaminen

Jos 4 §:n, 6 §:n tai 7 §:n taikka 8 §:n 2 tai 3 momentin perusteella suoritettavan korvauksen määrittämisen perusteena olleet olosuhteet ovat olennaisesti muuttuneet korvauksen määrittämisen jälkeen, korvauksen määrää tai sen suorittamistapaa voidaan muuttaa. Kertakorvausta ei kuitenkaan voida tämän pykälän nojalla alentaa.

Toistuvina suorituksina maksettavaa korvausta koskeva muutos voidaan erityisestä syystä määrätä tulemaan voimaan takautuvasti. Korvausta voidaan kuitenkin korottaa aikaisintaan korvauksen korottamista koskevan hakemuksen vireille tulosta lukien tai, jos asiaa on sitä ennen käsitelty tuomioistuimessa, korvauksen korottamista koskevan kanteen vireille tulosta lukien. Korvausta voidaan alentaa tai sen suorittaminen lopettaa aikaisintaan siitä lukien, kun korvauksen saaja on ollut velvollinen tekemään 46 §:ssä tarkoitetun ilmoituksen.

Esinevahinko ja taloudellinen vahinko

13 §

Laitokseen sijoitetun aiheuttama esinevahinko

Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka on aiheuttanut:

1) vanki, pidätetty, viranomaisen huostassa oleva kiinniotettu tai muuten rikoksen johdosta vapautensa menettänyt henkilö;

2) mielisairauden tai muun mielenterveydenhäiriön, mielentilatutkimuksen, tartuntataudin, kehitysvammaisuuden, päihteiden käytön, päihtymyksen taikka muun näihin verrattavan syyn vuoksi tahdostaan riippumatta laitokseen sijoitettu henkilö;

3) ulkomaalaislain (301/2004) 121 §:n nojalla säilöön otettu henkilö; taikka

4) lastensuojelulain (683/1983) nojalla huostaanotettu ja laitoshuoltoon sijoitettu lapsi.

Korvauksen saaminen edellyttää lisäksi, että 1 momentissa tarkoitettu henkilö on aiheuttanut vahingon ollessaan vankilassa tai

muussa laitoksessa, ollessaan sijoitettuna laitoksen ulkopuolella tai lomalla taikka karatuaan laitoksesta tai viranomaisen huostasta.

14 §

Yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomitun aiheuttama esinevahinko

Tämän lain nojalla korvataan esinevahinko, jonka yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomittu on aiheuttanut palvelupaikan tai työelämään ja työn tekemiseen liittyvän perehtymispaikan järjestäjälle taikka sivulliselle suorittaessaan yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen kuuluvaa työtä tai tehtävää.

Palvelu- tai perehtymispaikan järjestäjälle korvataan myös se, mitä tämä on joutunut maksamaan sivulliselle vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 3 momentin perusteella korvaukseksi vahingosta, jonka yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen tuomittu on aiheuttanut suorittaessaan yhdyskuntapalveluun tai nuorisorangaistukseen kuuluvaa työtä tai tehtävää.

15 §

Korvausvastuun jakaminen

Jos esinevahingon aiheuttaneeseen tekoon on osallistunut muukin kuin 13 tai 14 §:ssä tarkoitettu henkilö, tämän lain nojalla suoritettava korvaus lasketaan jakamalla korvattava vahinko tasan vahingon aiheuttajien kesken, jollei vahingon aiheuttajien syyllisyyden tai muiden seikkojen perusteella ole aihetta jakaa korvausta muulla tavoin.

16 §

Esinevahingon ja taloudellisen vahingon harkinnanvarainen korvaaminen

Sen lisäksi, mitä 13 ja 14 §:ssä säädetään, esinevahinko voidaan harkinnan mukaan korvata kokonaan tai osaksi, jos vahinko on määrältään huomattava ja jos sen syntymiseen on vaikuttanut vahinkoa kärsineen iästä, sairaudesta, vammasta tai muusta sellaisesta syystä johtunut avuttomuus. Harkinnassa on

otettava huomioon vahinkoa kärsineen taloudelliset ja muut olosuhteet.

Korvausta voidaan 1 momentissa säädetyn edellytyksin suorittaa myös sellaisesta taloudellisesta vahingosta, joka ei ole yhteydessä henkilö- tai esinevahinkoon.

17 §

Korvauksen enimmäismäärä

Vahinkoa kärsineelle suoritetaan saman vahinkotapahtuman perusteella korvauksia esinevahingosta ja taloudellisesta vahingosta yhteensä enintään 25 500 euroa vähennettynä 19 §:ssä tarkoitettujen muualta tulevien korvausten yhteismäärällä.

Oikeudenkäyntikulut

18 §

Oikeudenkäyntikulujen korvaaminen

Jos asiaa on käsitelty tuomioistuimessa, korvataan sille, jolle on aiheutunut tämän lain nojalla korvattavaa vahinkoa, siltä osin kuin harkitaan kohtuulliseksi, kulut tarpeellisista toimenpiteistä, joihin hän on ryhtynyt saadakseen oikeutensa vahingonkorvaukseen vahvistetuksi.

3 luku

Yhteiset säännökset korvauksen määräämisestä

19 §

Korvauksen toissijaisuus

Tämän lain nojalla suoritettavasta korvauksesta vähennetään korvaus, jonka hakija on saman vahingon johdosta saanut tai ilmeisesti on oikeutettu saamaan muun lain tai vapaaehtoisen vakuutuksen perusteella, jollei 2 tai 3 momentista muuta johdu. Sama koskee korvausta, jonka hakija on saanut tai kohtuudella saatavissa olevan selvityksen mukaan on oikeutettu saamaan vieraan valtion lain perusteella.

Rikoksenteikijältä tai vahingonkorvauslain

3 luvun 1 §:n 1 tai 3 momentin mukaan korvausvelvolliselta tuleva vahingonkorvaus vähennetään vain siltä osin kuin sitä on suoritettu. Sama koskee vastapuolelta tulevaa korvausta oikeudenkäyntikuluista.

Vakuutuksen perusteella suoritettavaa kuolemantapaussummaa ei vähennetä tämän lain nojalla suoritettavasta korvauksesta.

20 §

Perusvähennys

Vahinkoa kärsineelle saman vahinkotapah-tuman perusteella suoritettavien korvausten yhteismäärästä tehdään perusvähennys, jonka määrä on 150 euroa.

21 §

Korko

Korvaukselle ei makseta korkoa.

22 §

Korvauksen sovittelu

Jos vahinkoa kärsineen puolelta on myötävaikutettu vahinkoon tai jos muu vahingon aiheuttaneeseen tekoon kuulumaton seikka on myös ollut vahingon syynä, voidaan korvausta kohtuuden mukaan sovittaa. Edellä 8 §:n 1 ja 2 momentissa tarkoitettuja korvauksia ei kuitenkaan voida sovittaa.

23 §

Rikosilmoitus ja tuomioistuinkäsittely

Jos vahinkoa kärsinyt ei ole ilmoittanut rikoksesta poliisille eikä poliisi ole saanut siitä muutenkaan tietää, korvausta suoritetaan vain erityisestä syystä. Korvauksen suorittamista ei kuitenkaan estä se, että asianomistaja ei ole vaatinut rikokseen syyllistyneelle rangaistusta tai että hän on peruuttanut rangaistusvaatimuksensa, jollei 7 §:n 2 momentista muuta johdu.

Jos asiaa on käsitelty tuomioistuimessa, korvausta ei suoriteta vahinkoa kärsineelle, joka on laiminlyönyt, mitä hänen kohtuudella

olisi pitänyt tehdä saadakseen oikeutensa vahingonkorvaukseen tuomiolla vahvistetuksi.

4 luku

Korvausmenettely

24 §

Korvausviranomainen

Korvauksen myöntää ja suorittaa Valtiokonttori.

25 §

Korvauksen hakeminen

Korvausta on haettava kirjallisesti kolmen vuoden kuluessa siitä, kun korvausasiassa annettiin lainvoimaiseksi tullut tuomio, tai, jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, kymmenen vuoden kuluessa rikoksen tekemisestä. Erityisestä syystä korvausta voidaan hakea myöhemminkin.

Hakemus toimitetaan Valtiokonttorille. Hakemuksen voi jättää myös Kansaneläkelaitoksen paikallistoimistoon Valtiokonttorille edelleen toimitettavaksi.

26 §

Hakijan velvollisuus antaa selvityksiä

Korvaushakemukseen on liitettävä jäljennös korvausasiassa annetusta tuomiosta. Jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, hakemukseen on liitettävä jäljennös esitutkintapöytäkirjasta tai, jollei esitutkintapöytäkirjaa ole laadittu, muu luotettava selvitys vahinkotapahtumasta. Hakijan on lisäksi annettava Valtiokonttorille sellaiset muut asiakirjat ja tiedot, jotka ovat tarpeen korvausasian selvittämiseksi ja joita häneltä kohtuudella voidaan vaatia ottaen myös huomioon Valtiokonttorin mahdollisuudet hankkia selvitys.

Jos hakija on saman vahingon johdosta saanut tai ilmeisesti on oikeutettu saamaan korvausta muualta, hänen on ilmoitettava siitä Valtiokonttorille.

Työnantajan on liitettävä korvaushakemukseensa selvitys henkilövahingon kärsineen

työkyvyttömyydestä ja työkyvyttömyysajalta maksamastaan palkasta sekä 1 momentissa tarkoitettu selvitys vahinkotapahtumasta, jollei selvityksen esittäminen ole henkilövahingon kärsineen tekemän korvaushakemuksen vuoksi tarpeetonta.

27 §

Korvausasian ratkaisemisen edellytykset

Korvausasiaa ei voida ratkaista ennen kuin hakijan oikeus korvaukseen vahingosta vastuussa olevalta on ratkaistu ensimmäisessä oikeusasteessa tai syyte rikoksenteikijää vastaan on päätetty jättää nostamatta. Korvausasia voidaan kuitenkin ratkaista, jos syytetty ei ole nostettu tai päätöstä syyttämättä jättämisestä ei ole tehty kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun poliisi sai rikoksesta tiedon.

Jos hakijan oikeus 19 §:n nojalla vähennettävään korvaukseen on perusteeltaan tai määrältään riittävä tai muusta syystä epäselvä, tämän lain mukaisen korvausasian ratkaisua voidaan lykätä, kunnes hakijan oikeus vähennettävään korvaukseen on lopullisesti ratkaistu. Tämä ei kuitenkaan koske rikoksenteikijältä tai vahingonkorvauslain 3 luvun 1 §:n 1 tai 3 momentin mukaan korvausvelvolliselta tulevaa korvausta.

28 §

Ennakkokorvaus

Hakijalle on vaatimuksesta suoritettava ennakkokorvausta, jos korvausasian ratkaisu Valtiokonttorissa viivästyy hakijasta riippumattomista syistä ja on ilmeistä, että hänellä on tämän lain nojalla oikeus määrältään merkittävään korvaukseen.

29 §

Hakemuskulujen korvaaminen

Hakijalle, jolle on asian tuomioistuinkäsittelyä varten myönnetty oikeusapua tai määrätty oikeudenkäyntiavustaja oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain (689/1997)

2 luvun 1 a §:n nojalla, suoritetaan vaatimuksesta kohtuullinen korvaus tämän lain mukaisen korvauksen hakemisesta aiheutuneista kuluista. Samoin menetellään, jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, mutta hakija täyttää oikeusavun saamiselle säädetyt taloudelliset edellytykset.

Kulujen korvaamista vaativan on osoitettava, että hänelle on 1 momentissa tarkoitettu tavoin myönnetty oikeusapua tai määrätty oikeudenkäyntiavustaja. Jos asiaa ei ole käsitelty tuomioistuimessa, hakemukseen on liitettävä oikeusaputoimiston antama selvitys oikeusavun taloudellisista edellytyksistä.

30 §

Tuomioistuimen ratkaisun vaikutus korvauspäätökseen

Korvausta myöntäessään Valtiokonttori ei ole sidoksissa tuomioistuimen korvausasiassa antamaan ratkaisuun.

Valtiokonttorin on poiketessaan korvauksen hakijan vahingoksi tuomioistuimen korvausasiassa antamasta ratkaisusta päätöksessään ilmoitettava poikkeamisen perusteet.

5 luku

Valtion takautumisoikeus

31 §

Valtion takautumisoikeus

Hakijan oikeus korvaukseen vahingosta vastuussa olevalta siirtyy valtiolle sinä päivänä, jolloin Valtiokonttori on päättänyt maksaa korvausta, ja enintään siltä osin kuin korvausta on päätetty maksaa.

Jos vahingosta vastuussa oleva on 1 momentissa mainitun ajankohdan jälkeen maksanut hakijalle korvausta, jonka saamiseen tällä ei enää ollut oikeutta Valtiokonttorin korvauspäätöksen vuoksi, valtiolla on maksua vastaavalta osalta takautumisoikeus vain, jos vahingosta vastuussa oleva tiesi tai hänen olisi pitänyt tietää, ettei hakija enää ollut oikeutettu saamaan maksua.

32 §

Takautumisoikeuteen perustuvan saamisen perintä

Valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen peritään sakon täytäntöönpanosta annetun lain (672/2002) mukaisesti. Perintään ei voida ryhtyä ennen kuin tuomio, jolla vahingosta vastuussa oleva on velvoitettu suorittamaan korvausta, on saanut lainvoiman. Vapautuksen tai helpotuksen myöntämisestä valtion takautumisoikeuteen perustuvan saamisen suorittamisesta on lisäksi voimassa, mitä maksuvapautuslaissa (529/1980) säädetään.

6 luku

Yhteistyö toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen kanssa

33 §

Hakemuksen jättäminen

Hakija, jolla on asuinpaikka Suomessa, voi jättää Valtiokonttoriin hakemuksen, joka koskee toisessa Euroopan unionin jäsenvaltiossa tehdyllä tahallisella väkivaltarikoksella aiheutetun vahingon korvaamista kyseisen valtion rikosvahinkojen korvausjärjestelmässä.

34 §

Virka-apu toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle

Valtiokonttorin on toisen jäsenvaltion korvausviranomaisen pyynnöstä:

1) järjestettävä korvausviranomaiselle tilaisuus kuulla Suomessa olevaa korvauksen hakijaa, todistajaa, asiantuntijaa tai muuta henkilöä käyttäen puhelinta tai videoneuvottelua tai muulla tavalla; taikka

2) kuultava henkilökohtaisesti 1 kohdassa mainittua henkilöä ja toimitettava kuulemisesta laadittu selvitys korvausviranomaiselle.

Edellä 1 momentin 1 kohdassa tarkoitettu kuuleminen voidaan järjestää vain kuultavan suostumuksella.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettu kuuleminen toimitetaan noudattaen soveltuvin osin, mitä hallintolain (434/2003) 37 ja 40 §:ssä säädetään.

35 §

Asiakirjojen kieli

Toisen jäsenvaltion viranomaisen voi toimittaa Suomessa tehdyllä tahallisella väkivaltarikoksella aiheutetun vahingon korvaamista koskevan hakemuksen liiteasiakirjoihin Valtiokonttorille suomen, ruotsin tai englannin kielellä.

36 §

Kustannukset ja käännökset

Tässä luvussa tarkoitettussa asiassa ei peritä maksua tai korvausta hakijalta eikä toisen jäsenvaltion viranomaiselta.

Tarvittaessa Valtiokonttori huolehtii omalla kustannuksellaan 33 §:ssä tarkoitettujen hakemuksen ja siihen liittyvien asiakirjojen kääntämisestä sellaiselle Euroopan yhteisön toimielinten kielelle, joka on rikoksen teko- ja paikkavaltion virallinen kieli tai jonka käyttämisen hakemuksissa tekopaikkavaltio on ilmoittanut hyväksyvänsä.

37 §

Tarkemmat säännökset

Tarkemmat säännökset 33 §:ssä tarkoitettujen hakemuksen tekemistä varten annettavasta neuvonnasta, Valtiokonttorin ja toisen jäsenvaltion viranomaisen välisessä yhteistyössä käytettävästä kielestä sekä muutoin yhteistyön järjestämisestä annetaan valtioneuvoston asetuksella.

7 luku

Muutoksenhaku ja takaisinperintä

38 §

Muutoksenhaku

Valtiokonttorin tämän lain nojalla antamaan päätökseen haetaan muutosta valittamalla vakuutusosoikeuteen 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Ennakkokorvausta koskevaan päätökseen ei kuitenkaan saa hakea muutosta valittamalla.

Jos valitus on saapunut 1 momentissa säädetyn määräajan jälkeen, vakuutusosoikeus voi tästä huolimatta ottaa valituksen tutkittavakseen, jos myöhästymiseen on ollut painavia syitä.

Vakuutusosoikeuden päätökseen ei saa hakea muutosta valittamalla.

39 §

Ylimääräinen muutoksenhaku

Jos Valtiokonttorin tai vakuutusosoikeuden tämän lain nojalla antama lainvoimainen päätös perustuu virheelliseen tai puutteelliseen selvitykseen tai jos on ilmeistä, että päätös on lain vastainen, vakuutusosoikeus voi Valtiokonttorin esityksestä tai asianosaisen hakemuksesta poistaa päätöksen ja ottaa tai määrätä Valtiokonttorin ottamaan asian uudelleen käsiteltäväksi. Tehtyään edellä mainitun esityksen Valtiokonttori voi väliaikaisesti keskeyttää korvauksen maksamisen tai maksaa sen esityksensä mukaisesti, kunnes asia on uudelleen ratkaistu.

Ylimääräisestä muutoksenhausta on lisäksi voimassa, mitä oikeudenkäymiskaaren 31 luvussa säädetään.

40 §

Uudelleen käsittely uuden selvityksen perusteella

Jos asiassa, jossa on kysymys evätyn korvauksen myöntämisestä tai myönnetyn korvauksen lisäämisestä, ilmenee uutta selvitystä, Valtiokonttorin on tutkittava asia uudel-

leen. Valtiokonttori voi aikaisemman lainvoimaisen päätöksen estämättä myöntää evätyn korvauksen tai myöntää korvauksen aikaisempaa suurempana. Myös vakuutusosoikeus voi muutoksenhakuasiaa käsitellessään menetellä vastaavasti.

41 §

Päätöksessä olevan virheen korjaaminen

Valtiokonttorin päätöksessä olevan asiavirheen ja kirjoitusvirheen korjaamiseen sovelletaan, mitä hallintolain 50—53 §:ssä säädetään.

42 §

Korvauksen takaisinperintä

Jos korvausta on maksettu aiheettomasti, Valtiokonttorin on korvauksen saajaa kuultuaan velvoitettava tämä maksamaan aiheettomasti maksettu korvaus takaisin.

Jos valtiolla ei 31 §:n 2 momentin nojalla ole maksamansa korvauksen osalta takautumisoikeutta, Oikeusrekisterikeskuksen on korvauksen saajaa kuultuaan velvoitettava tämä maksamaan mainitussa lainkohdassa tarkoitettua maksua vastaava osuus korvauksesta takaisin.

Takaisinperinnästä voidaan osaksi tai kokonaan luopua, jos tämä katsotaan kohtuulliseksi ja korvauksen maksamisen ei ole katsottava johtuneen hakijan tai hänen edustajansa vilpillisestä menettelystä tai jos takaisin perittävä määrä on vähäinen.

Päätös takaisinperinnästä on tehtävä kolmen vuoden kuluessa korvauksen maksamisesta. Päätös voidaan tehdä myöhemminkin, jos hakijan tai hänen edustajansa havaitaan toimineen asiassa vilpillisesti.

43 §

Takaisinperintää koskevan päätöksen täytäntöönpano

Takaisinperintää koskeva Valtiokonttorin lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön niin kuin lainvoimainen tuomio.

Takaisinperintää koskeva Oikeusrekisteri-

keskuksen lainvoimainen päätös pannaan täytäntöön sakon täytäntöönpanosta annetun lain mukaisesti.

Aiheettomasti maksettu korvaus saadaan periä takaisin myös siten, että se vähennetään vastaisista korvaussuorituksista. Vähennystä ei kuitenkaan saa tehdä korvauksesta, joka suoritetaan kivusta ja särystä sekä muusta tilapäisestä haitasta, pysyvästä haitasta, kärsimyksestä taikka sairaanhoitokustannuksista, hautauskustannuksista tai muista henkilövahingosta aiheutuneista kuluista. Kulloinkin suoritettavasta korvauserästä ei saa ilman korvauksen saajan suostumusta vähentää enempää kuin kuudesosan siitä korvauserän osasta, joka jää jäljelle sen jälkeen, kun korvauserästä on pidätetty ennakko ennakkoprintilain (1118/1996) nojalla tai lähdevero rajoitetusti verovelvollisen tulon ja varallisuuden verottamisesta annetun lain (627/1978) nojalla.

8 luku

Erinäiset säännökset

44 §

Siirtokielto

Sopimus, joka tarkoittaa tähän lakiin perustuvan oikeuden siirtämistä toiselle tai sen panttaamista, on mitätön.

45 §

Korvauksen suorittaminen vajaavaltaiselle

Vajaavaltaiselle tuleva korvaus suoritetaan hänen edunvalvojalleen. Korvaus voidaan kuitenkin suorittaa vajaavaltaiselle itselleen, jos korvaus koskee hänen hallinnassaan olutta omaisuutta tai hänellä muutoin on oikeus määrätä korvauksesta.

Valtiokonttorin on ilmoitettava vajaavaltaisen kotikunnan holhousviranomaiselle vajaavaltaiselle tulevasta vähäistä suuremmasta korvauksesta.

46 §

Ilmoitusvelvollisuus

Jos korvauksen saajan olosuhteissa tapahtuu sellainen muutos, joka voi aiheuttaa korvauksen alentamisen tai sen suorittamisen lopettamisen, hänen on viipymättä ilmoitettava siitä Valtiokonttorille.

47 §

Valtiokonttorin oikeus saada tietoja

Valtiokonttorilla on salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada maksutta:

1) tuomioistuimelta sen hallussa olevat korvausasian selvittämiseksi tarpeelliset asiakirjat; sekä

2) poliisi-, kriminaalihuolto-, vankeinhoito- sekä sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisilta ja laitoksilta, säilöön otettujen ulkomaalaisten kohtelusta ja säilöönottoyksiköstä annetussa laissa (116/2002) tarkoitetulta säilöönottoyksiköltä, Eläketurvakeskukselta, eläke- ja vakuutuslaitoksilta sekä korvauksen hakijan työnantajalta, työttömyyskassalta tai muulta etuuden myöntäjältä korvausasian selvittämiseksi tarpeelliset tiedot.

48 §

Rahamäärien tarkistaminen

Edellä 5—10, 17 ja 20 §:ssä mainitut rahamäärät tarkistetaan valtioneuvoston asetuksella kolmivuotiskausittain rahan arvon muutosta vastaavasti.

49 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006. Sen 9 §:n 1 momentin 2 kohta tulee kuitenkin voimaan vasta 1 päivänä tammikuuta 2008.

Tällä lailla kumotaan 21 päivänä joulukuuta 1973 annettu rikosvahinkolaki (935/1973), jäljempänä *aikaisempi laki*, siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

50 §

Siirtymäsäännökset

Ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon korvaamiseen sovelletaan aikaisempaa lakia ja sen nojalla annettuja säännöksiä, jollei 2—6 momentista muuta johdu.

Lain 12 §:n 1 momenttia sovelletaan myös kertakorvaukseen, joka perustuu ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutettuun vahinkoon. Ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetun vahingon perusteella toistuvina suorituksina maksettavan korvauksen muuttamiseen sovelletaan aikaisemman lain 22 §:n 1 momenttia.

Lain 4 lukua sekä 47 §:ää sovelletaan korvausasiassa, joka on tullut vireille lain voi-

maantulon jälkeen. Jos määräaika hakea korvausta ennen lain voimaantuloa tehdyllä rikoksella aiheutetusta vahingosta on aikaisemman lain 15 §:n mukaan pidempi kuin tämän lain 25 §:n 1 momentin mukaan, noudatetaan kuitenkin aikaisempaa lakia.

Lain 5 ja 7 lukua sovelletaan päätökseen, joka on annettu lain voimaantulon jälkeen.

Lain 6 lukua sovelletaan, jos korvausta haetaan 1 päivänä heinäkuuta 2005 tai sen jälkeen tehdyllä rikoksella aiheutetusta vahingosta.

Lain voimaantulon jälkeen ei sovelleta, mitä rikosvahinkoasetuksen (63/1999) 8 §:ssä säädetään lausunnon pyytämisestä rikosvahinkolautakunnalta.

Muussa lainsäädännössä olevalla viittauksella aikaisempaan lakiin tarkoitetaan lain tultua voimaan viittausta tähän lakiin.

2.

Laki**henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta 16 päivänä kesäkuuta 2004 annetun lain (513/2004) 2 §:n 2 momentti sekä 3 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:

2 §

Neuvottelukunnan tehtävät

Neuvottelukunnalla on salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada tuomioistuimelta maksutta sen tuomio, jossa on tuomittu maksettavaksi korvausta henkilövahingosta tai kärsimyksestä Sama koskee neuvottelukunnan oikeutta saada liikennevahinkolautakunnasta annetun lain (441/2002) 1 §:ssä tarkoitettua liikennevahinkolautakunnalta ja potilasvahinkolain

(585/1986) 11 §:ssä tarkoitettua potilasvahinkolautakunnalta niiden lausunnot sekä Valtiokonttorilta sen päätökset, jotka koskevat henkilövahingon tai kärsimyksen korvaamista.

3 §

Neuvottelukunnan kokoonpano

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnassa on puheenjohtaja ja viisi muuta jäsentä.

Puheenjohtajan ja kolmen muun jäsenen tulee olla vakinaisia tuomareita, jotka valtio-

neuvosto määrää tehtävään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Lisäksi neuvottelukunnan jäseniä ovat liikennevahinkolautakunnan ja potilasvahinkolautakunnan puheenjohtajat.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.

3.

Laki**sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta 9 päivänä elokuuta 2002 annetun lain (672/2002) 1 §:n 7 kohta, 2 §:n 4 momentti ja 5 §:n 1 momentti seuraavasti:

1 §

Lain soveltamisala

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

7) rikosvahinkolain (/20) 31 §:n mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen vahingosta vastuussa olevalta ja saman lain 42 §:n 2 momentissa tarkoitettuun takaisinperintää koskevaan päätökseen perustuva valtion saaminen korvauksen saajalta.

2 §

Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus

Edellä 1 §:n 7 kohdassa tarkoitettujen saa-

misten täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään erikseen.

5 §

Maksutilaisuuden varaaminen

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan sakon ja muun rahamääräisen seuraamuksen (*saatavan*) ensimmäisenä asteena määräävän viranomaisen, itseperinnästä huolehtivan viranomaisen ja 1 §:n 7 kohdassa tarkoitettujen saamisten osalta Oikeusrekisterikeskuksen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus maksaa rahamäärä heti.

Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Helsingissä 11 päivänä marraskuuta 2005

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Oikeusministeri *Leena Luhtanen*

2.

Laki**henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan henkilövahinkoasiain neuvottelukunnasta 16 päivänä kesäkuuta 2004 annetun lain (513/2004) 2 §:n 2 momentti sekä 3 §:n 1 ja 2 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

2 §

2 §

*Neuvottelukunnan tehtävät**Neuvottelukunnan tehtävät*

Neuvottelukunnalla on salassapitosäännösten ja tuomioistuimen antamien salassapito-määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada tuomioistuimelta maksutta sen tuomio, jossa on tuomittu maksettavaksi korvausta henkilövahingosta tai kärsimyksestä. Sama koskee neuvottelukunnan oikeutta saada liikennevahinkolautakunnasta annetun lain (441/2002) 1 §:ssä tarkoitettua liikennevahinkolautakunnalta, potilasvahinkolain (585/1986) 11 §:ssä tarkoitettua potilasvahinkolautakunnalta ja rikosvahinkolain (935/1973) 14 §:n 2 momentissa tarkoitettua rikosvahinkolautakunnalta niiden lausunnot, jotka koskevat henkilövahingon tai kärsimyksen korvaamista.

Neuvottelukunnalla on salassapitosäännösten ja -määräysten estämättä oikeus pyynnöstä saada tuomioistuimelta maksutta sen tuomio, jossa on tuomittu maksettavaksi korvausta henkilövahingosta tai kärsimyksestä. Sama koskee neuvottelukunnan oikeutta saada liikennevahinkolautakunnasta annetun lain (441/2002) 1 §:ssä tarkoitettua liikennevahinkolautakunnalta ja potilasvahinkolain (585/1986) 11 §:ssä tarkoitettua potilasvahinkolautakunnalta niiden lausunnot sekä Valtiokonttorilta sen päätökset, jotka koskevat henkilövahingon tai kärsimyksen korvaamista.

3 §

3 §

*Neuvottelukunnan kokoonpano**Neuvottelukunnan kokoonpano*

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnassa on puheenjohtaja ja kuusi muuta jäsentä.

Puheenjohtajan ja kolmen muun jäsenen tulee olla vakinaisia tuomareita, jotka valtio-

Henkilövahinkoasiain neuvottelukunnassa on puheenjohtaja ja viisi muuta jäsentä.

Puheenjohtajan ja kolmen muun jäsenen tulee olla vakinaisia tuomareita, jotka valtio-

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

neuvosto määrää tehtävään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Lisäksi neuvottelukunnan jäseniä ovat liikennevahinkolautakunnan, potilasvahinkolautakunnan ja rikosvahinkolautakunnan puheenjohtajat.

neuvosto määrää tehtävään enintään viideksi vuodeksi kerrallaan. Lisäksi neuvottelukunnan jäseniä ovat liikennevahinkolautakunnan ja potilasvahinkolautakunnan puheenjohtajat.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.*

3.

Laki**sakon täytäntöönpanosta annetun lain muuttamisesta**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan sakon täytäntöönpanosta 9 päivänä elokuuta 2002 annetun lain (672/2002) 1 §:n 7 kohta, 2 §:n 4 momentti ja 5 §:n 1 momentti seuraavasti:

*Voimassa oleva laki**Ehdotus*

1 §

1 §

*Lain soveltamisala**Lain soveltamisala*

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä pannaan täytäntöön seuraavat seuraamukset:

7) rikosvahinkolain (935/1973) mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen vahingosta vastuussa olevalta.

7) rikosvahinkolain (/20) 31 §:n mukaiseen valtion takautumisoikeuteen perustuva saaminen vahingosta vastuussa olevalta ja saman lain 42 §:n 2 momentissa tarkoitettuun takaisinperintää koskevaan päätökseen perustuva valtion saaminen korvauksen saajalta.

2 §

2 §

*Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus**Seuraamusten täytäntöönpanokelpoisuus*

Rikosvahinkolain mukaisen valtion takautumissaamisen täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään erikseen.

Edellä 1 §:n 7 kohdassa tarkoitettujen saamisten täytäntöönpanokelpoisuudesta säädetään erikseen.

5 §

5 §

*Maksutilaisuuden varaaminen**Maksutilaisuuden varaaminen*

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan sakon ja muun rahamääräisen seuraamuksen (saatavan) ensimmäisenä asteena määräävän viranomaisen, itseperinnästä huolehtivan viranomaisen ja rikosvahinkolain mukaisen valtion takautumisoikeu-

Tässä laissa säädettyssä järjestyksessä täytäntöön pantavan sakon ja muun rahamääräisen seuraamuksen (saatavan) ensimmäisenä asteena määräävän viranomaisen, itseperinnästä huolehtivan viranomaisen ja 1 §:n 7 kohdassa tarkoitettujen saamisten osalta Oi-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

teen perustuvan saamisen osalta Oikeusrekisterikeskuksen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus maksaa rahamäärä heti.

keusrekisterikeskuksen on varattava maksuvelvolliselle tilaisuus maksaa rahamäärä heti.

*Tämä laki tulee voimaan 1 päivänä tammi-
kuuta 2006.*

Liite
Asetusluonnokset

Valtioneuvoston asetus

Valtiokonttorin ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen välisestä yhteistyöstä rikosvahinkojen korvaamisessa

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä, säädetään päivänä kuuta 20 annetun rikosvahinkolain (/20) 37 §:n nojalla:

1 §

Neuvonta

Valtiokonttorin on rikosvahinkolain 33 §:ssä tarkoitetuissa tapauksissa annettava hakijalle olennaiset tiedot oikeudesta hakea korvausta sekä tarpeelliset hakemuslomakkeet.

Valtiokonttorin on hakijan pyynnöstä annettava hänelle yleistä neuvontaa ja tietoa siitä, miten korvaushakemus täytetään ja mitä asiakirjoja hakemukseen on mahdollisesti liitettävä.

2 §

Hakemuksen lähettäminen

Valtiokonttorin on vastaanotettuaan rikosvahinkolain 33 §:ssä tarkoitettua hakemuksen lähetettävä se liiteasiakirjoineen viipymättä toimivaltaiselle korvausviranomaiselle siinä Euroopan unionin jäsenvaltiossa, jonka alueella rikos on tehty.

Valtiokonttorin on lähettäessään hakemuksen käytettävä rikoksen uhreille maksettavista korvauksista annetun neuvoston direktiivin 2004/80/EY, jäljempänä *rikosuhridirektiivi*, 14 artiklassa tarkoitettua lomaketta.

3 §

Lisäselvitys

Jos toisen jäsenvaltion korvausviranomaisen pyytää hakijalta lisäselvitystä, Valtiokonttorin on tarvittaessa annettava hakijalle

yleistä neuvontaa siitä, miten pyyntöön vastataan.

Valtiokonttorin on hakijan pyynnöstä toimitettava 1 momentissa tarkoitettu lisäselvitys viipymättä toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle ja tarvittaessa liitettävä mukaan luettelo toimitetuista asiakirjoista.

4 §

Toisesta jäsenvaltiosta saapunut hakemus

Jos toisen jäsenvaltion viranomainen on toimittanut Valtiokonttorille hakemuksen, joka koskee Suomessa tehdylle tahalliseksi väkivaltarikoksella aiheutetun vahingon korvaamista, Valtiokonttorin on viipymättä hakemuksen vastaanottamisen jälkeen toimitettava hakijalle ja hakemuksen lähittäneelle viranomaiselle:

- 1) ilmoitus hakemuksen vastaanottamisesta;
- 2) tieto asian käsittelystä vastaavasta yhteyshenkilöstä tai yksiköstä; sekä
- 3) arvio hakemuksen käsittelyajasta.

Valtiokonttorin on lähetettävä 1 momentissa mainitun hakemuksen johdosta annettu päätös rikosuhridirektiivin 14 artiklassa tarkoitettua lomaketta käyttäen hakijalle ja hakemuksen lähittäneelle viranomaiselle viipymättä sen jälkeen, kun päätös on tehty.

5 §

Asiakirjojen kieli

Valtiokonttorin on lähetettävä rikosvahin-

kolain 6 luvussa ja tässä asetuksessa tarkoitetut asiakirjat toisen jäsenvaltion korvausviranomaiselle sellaisella Euroopan yhteisön toimielinten kielellä, joka on kyseisen jäsenvaltion virallinen kieli tai jonka käyttämisen se on ilmoittanut hyväksyvänsä.

Mitä 1 momentissa säädetään, koskee vastaavasti asiakirjojen lähettämistä sellaiselle toisen jäsenvaltion viranomaiselle, joka on 4 §:ssä tarkoitettu tavoin toimittanut hakemuksen Valtiokonttorille.

Mitä 1 ja 2 momentissa säädetään, ei koske Valtiokonttorin päätöstä eikä rikosvahinkolain 34 §:n 1 momentin 2 kohdassa tarkoitusta kuulemisesta laadittua selvitystä. Valtiokonttori määrää, mitä Euroopan yhteisön toimielinten kieltä mainitussa selvityksessä käytetään.

6 §

Yhteysviranomainen

Rikosuhridirektiivin 16 artiklassa tarkoitettu yhteysviranomainen on Suomessa Valtiokonttori.

7 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Tätä asetusta sovelletaan, jos korvausta haetaan 1 päivänä heinäkuuta 2005 tai sen jälkeen tehdyllä rikoksella aiheutetusta vahingosta.

Valtioneuvoston asetus

oikeusavusta annetun valtioneuvoston asetuksen 26 §:n muuttamisesta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty oikeusministeriön esittelystä, *lisätään* oikeusavusta 23 päivänä toukokuuta 2002 annetun valtioneuvoston asetuksen (388/2002) 26 §:ään uusi 2 momentti seuraavasti:

26 §

Oikeusaputoimisto antaa korvauksen hakijan pyynnöstä tämän asetuksen mukaisista oikeusavun taloudellisista edellytyksistä selvityksen, jonka perusteella Valtiokonttori voi

ratkaista kysymyksen hakijan oikeudesta korvaukseen hakemuskuluista rikosvahinkolain (/20) 29 §:n 1 momentin nojalla.

Tämä asetus tulee voimaan 1 päivänä tammikuuta 2006.

Liite

Rikoksen uhreille maksettavista korvauksista annetun neuvoston direktiivin 2004/80/EY kansallinen täytäntöönpano esityksen mukaan

Direktiivin säännös	Kansallinen säännös
1 artikla	Rikosvahinkolaki 33 §
2 artikla	Rikosvahinkolaki 2 §
3 artikla 1	Rikosvahinkolaki 33 §
3 artikla 2	Rikosvahinkolaki 24 §
3 artikla 3	Rikosvahinkolaki 26 §
4 artikla	Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta 20 §
5 artikla 1	VNa ¹ 1 § 1 momentti
5 artikla 2	VNa 1 § 2 momentti
5 artikla 3	-
6 artikla 1	VNa 2 § 1 momentti
6 artikla 2	VNa 2 § 2 momentti
6 artikla 3	VNa 5 § 1 momentti
7 artikla	VNa 4 § 1 momentti
8 artikla 1	VNa 3 § 1 momentti
8 artikla 2	VNa 3 § 2 momentti
9 artikla	Rikosvahinkolaki 34 §
10 artikla	VNa 4 § 2 momentti
11 artikla 1	Rikosvahinkolaki 35 § VNa 5 §
11 artikla 2	Rikosvahinkolaki 36 §
11 artikla 3	-
12 artikla	Rikosvahinkolaki
13—15 artikla	-
16 artikla	VNa 6 §
17 artikla	-
18 artikla 1	Rikosvahinkolaki 49 § 1 momentti VNa 7 § 1 momentti
18 artikla 2	Rikosvahinkolaki 50 § 5 momentti VNa 7 § 2 momentti
18 artikla 3 ja 4 19—21 artikla	-

¹Valtioneuvoston asetus Valtiokonttorin ja toisen Euroopan unionin jäsenvaltion viranomaisen välisestä yhteistyöstä rikosvahinkojen korvaamisessa